

การเปลี่ยนแปลงบทบาท/การดำเนินการของกองทัพไทย
เพื่อรองรับต่อภัยคุกคามในอีก ๒๐ ปีข้างหน้า

โดย

พล.ต. เอนสิทธิ์ คนศิลป์

ผู้อำนวยการสำนักปฏิบัติการ

กรมยุทธการทหาร กองบัญชาการกองทัพไทย

นักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร

หลักสูตรป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ ๖๐

ประจำปีการศึกษา พุทธศักราช ๒๕๕๘ - ๒๕๖๐

บทคัดย่อ

ภายใต้บริบทของกระแสการเปลี่ยนแปลงสถานะแวดล้อมด้านความมั่นคงในยุคสมัยปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว รวมทั้งรัฐบาลได้กำหนดแนวทางการปฏิรูปประเทศ ที่มุ่งเน้นการดำเนินการ โดยมีเป้าหมายเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน ความมั่นคงปลอดภัยและความสงบสุขภายในประเทศ ซึ่งต้องอาศัยพลังอำนาจของชาติในด้านต่างๆ ประกอบกับหลักการสำคัญในด้านการป้องกันประเทศและรักษาความมั่นคงของชาติ รวมทั้งการเรียนรู้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ในปัจจุบันและระยะยาวในอนาคต

การตรวจสอบสถานะแวดล้อมความมั่นคงของโลก ภูมิภาค และประเทศ จึงเป็นสิ่งจำเป็นสำคัญต่อการบริหารงานด้านความมั่นคง เพื่อดำเนินการโดยใช้กรอบการวิเคราะห์วางแผนด้วยภาพอนาคตตามแนวโน้มของโลกที่คาดว่าจะเกิดขึ้น ดังนั้นหน่วยงานความมั่นคงอย่างกองทัพจึงให้ความสำคัญต่อปัจจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ได้มาซึ่งวิธีการที่ดีที่สุดในการใช้พลังอำนาจของชาติที่มีอยู่ให้บรรลุวัตถุประสงค์ของชาติได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด รวมทั้งต้องมีการตรวจสอบผลกระทบต่อการดำเนินกิจกรรมของกองทัพไทยโดยตรง ปัญหาที่เห็นเด่นชัด เช่น การสู้รบตามแนวชายแดน และความขัดแย้งเรื่องเส้นเขตแดนซึ่งมักจะกระทบต่อความมั่นคงและโอกาสในการพัฒนาพื้นที่จังหวัดชายแดนเป็นหลัก ขณะที่ปัญหาที่เกิดจากภัยคุกคามไม่ตามแบบมักจะเป็นเรื่องความมั่นคงของมนุษย์ ปัญหาผู้หลบหนีเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย ปัญหาแรงงานต่างชาติดังกล่าว ซึ่งส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจและความมั่นคงของชาติและทิศทางการพัฒนาประเทศในระยะยาว ทั้งนี้ จากปัญหาความมั่นคงที่เปลี่ยนแปลงไปในปัจจุบัน ทั้งทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม การทหาร สภาพแวดล้อม พลังงานและเทคโนโลยี สิ่งต่างๆ เหล่านี้ รวมทั้งผลกระทบจากภายในและภายนอกประเทศ ทำให้ประเทศต้องเผชิญกับความท้าทายและมีความเสี่ยงด้านความมั่นคงมากขึ้น โดยเฉพาะงานทางด้านความมั่นคงจึงมีความจำเป็นอย่างมากที่กำลังทางบกจะต้องมีการพัฒนาขีดความสามารถเพื่อรองรับต่อภัยคุกคามในรูปแบบต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

จากการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมด้านความมั่นคงและภารกิจของกองทัพดังที่กล่าวมาข้างต้นนั้น ผู้วิจัยได้ตระหนักถึงความสำคัญดังกล่าว จึงได้จัดทำเอกสารวิจัย เรื่อง “การเปลี่ยนแปลงบทบาท/การดำเนินการของกองทัพไทย เพื่อรองรับต่อภัยคุกคามในอีก ๒๐ ปีข้างหน้า” ขึ้น เพื่อพัฒนาขีดความสามารถของกองทัพในการตอบสนองต่อสภาพแวดล้อมด้านความมั่นคงและภัยคุกคามต่างๆ ได้อย่างเหมาะสมต่อไป

In the context of Security, there are rapid changes in the environment today; the government has set its policies to fulfill the benefit and happiness of the citizens, stability, and peace, all of which relies on National powers and the fundamentals of National Security, to know the changes in the environment of the present and the future.

Analyzing security environments of the world, the region, and the country is an important element in accomplishing National Security. Those organizations in charge of National Security need to be attentive to the changes in the security environment. They have to be able to analyze and forecast the possible situation that may occur in order to utilize and maximize National power, hence they pay special interest in border security conflicts, border line issues, illegal migration, illegal labor and human trafficking, all of which affects National Security. The changes in politics, economics, social, militaries, energies, and technologies are all aspects of modern challenges many country is facing today. Therefore, it is very important that those who work in the field of National Security have to be prepared for these challenges, and be able to overcome these challenges effectively.

Being aware of the importance in the changing of security environment as mentioned above, this research paper titled "The changing and adapting role of the Royal Thai Armed Forces, to the security challenges for the next 20 years" aims to enhance the readiness of the armed forces for the security challenges waiting ahead.

คำนำ

สถานการณ์ด้านความมั่นคงในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและไม่สามารถที่จะคาดการณ์ได้ชัดเจนดังเช่นในอดีต ไม่ว่าจะเป็นการแข่งขันในการรักษาผลประโยชน์ของประเทศมหาอำนาจที่ขยายขอบเขตมากขึ้นในทุกภูมิภาค ทั้งในรูปแบบของการใช้พลังอำนาจทางทหารและทางเศรษฐกิจเพื่อให้ได้มาซึ่งประโยชน์ของตน กังวลจากความจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ สภาวะโลกร้อน การพัฒนาของระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ที่เข้ามามีอิทธิพลต่อสังคมโลกตั้งแต่ระดับนานาชาติจนถึงปัจเจกบุคคล การย้ายถิ่นฐานของประชากรในภูมิภาค แรงงานผิดกฎหมาย และการขยายตัวของอาชญากรรมข้ามชาติ ปัญหาความรุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ปัญหายาเสพติด เป็นต้น กองทัพไทยจึงต้องดำรงขีดความสามารถและเตรียมความพร้อม เพื่อรับมือกับภัยคุกคามได้ทุกรูปแบบ กอปรกับรูปแบบของกองกำลังทางบก เรือ และอากาศของไทยมีลักษณะเฉพาะในเรื่องความอ่อนตัว และต้องสามารถปฏิบัติงานได้หลายภารกิจ มีความแม่นยำ มีอำนาจการทำลายสูงและสามารถเคลื่อนกำลังไปล่วงหน้าได้อย่างรวดเร็ว และไปในระยะที่ไกลได้ รวมทั้งสามารถการสนับสนุนและเอื้ออำนวยในการเอาชนะสงครามได้อย่างรวดเร็วและเด็ดขาด

ด้วยเหตุดังกล่าว ผู้วิจัยจึงทำการศึกษา เรื่อง “การเปลี่ยนแปลงบทบาท/การดำเนินการของกองทัพไทย เพื่อรองรับต่อภัยคุกคามในอีก ๒๐ ปีข้างหน้า” ขึ้นเพื่อศึกษาสภาวะแวดล้อมด้านความมั่นคง ยุทธศาสตร์ นโยบายและขีดความสามารถของการทหารในปัจจุบัน และให้ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาขีดความสามารถกำลังทางทหาร โดยกองทัพไทยสามารถนำข้อมูลไปใช้ในการพัฒนาขีดความสามารถของกองทัพไทยให้สามารถรองรับกับภัยคุกคามที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ

พล.ต.

(เจนสิทธิ์ คนศิลป์)

นักศึกษาวិทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร

หลักสูตร วปอ. รุ่นที่ ๖๐

ผู้วิจัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	ก
คำนำ	ข
กิตติกรรมประกาศ	ค
สารบัญ	ง
บทที่ ๑	๑
บทนำ	๑
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๔
ขอบเขตของการวิจัย	๔
วิธีดำเนินการวิจัย	๕
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย	๗
คำจำกัดความ	๗
บทที่ ๒	๑๓
แนวคิดทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	๑๓
แนวความคิดทางยุทธศาสตร์	๑๓
แนวความคิดเรื่องผลประโยชน์แห่งชาติ	๑๗
แนวคิดด้านความมั่นคงแห่งชาติ	๑๙
แนวความคิดเรื่องยุทธศาสตร์ชาติ	๓๑
แนวความคิดเรื่องการปฏิบัติการทางทหาร	๓๕
บทบาทกองทัพภายในประเทศ	๓๙
ร่างยุทธศาสตร์ชาติระยะ ๒๐ ปี (พ.ศ.๒๕๖๐ – ๒๕๗๙)	๔๒
ร่างยุทธศาสตร์ป้องกันประเทศระยะ ๒๐ ปี กระทรวงกลาโหม พ.ศ.๒๕๖๐ – ๒๕๗๙	๔๕
ร่างยุทธศาสตร์ทหารระยะ ๒๐ ปี (พ.ศ.๒๕๖๐-๒๕๗๙)	๔๖
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๔๘
กรอบแนวคิดในการวิจัย	๔๘
สรุป	๕๐

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ ๓	
ภัยคุกคามด้านความมั่นคงกับบทบาทของกองทัพไทย และปัญหาอุปสรรค	๕๑
ในการดำเนินการ	
สภาวะแวดล้อมความมั่นคงในระดับโลก	๕๑
สภาวะแวดล้อมความมั่นคงในระดับภูมิภาค	๕๔
สภาวะแวดล้อมความมั่นคงในระดับประเทศ	๕๘
สรุป	๖๒
บทที่ ๔	
บทบาทและการดำเนินการของกองทัพไทยที่เหมาะสม เพื่อรองรับต่อภัย	๖๔
คุกคามในอีก ๒๐ ปีข้างหน้า	
วิเคราะห์ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินการของกองทัพ	๖๔
กำหนดบทบาท/การดำเนินการของกองทัพเพื่อรองรับต่อภัยคุกคามในอีก ๒๐ ปี	๖๕
ข้างหน้า	
กองกำลังทางบก	๖๕
กองกำลังทางเรือ	๖๕
กองกำลังทางอากาศ	๗๕
สรุป	๘๕
บทที่ ๕	
สรุปและข้อเสนอแนะ	๘๖
สรุป	๘๖
ข้อเสนอแนะ	๘๗
บรรณานุกรม	๘๘
ประวัติผู้วิจัย	๙๐

บทที่ ๑

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

“ปัจจุบัน” เป็นตัวกำหนด “อนาคต” เป็นภาพที่หลายคนพยายามคาดการณ์ถึงวิกฤตการณ์ใหญ่ ๆ ที่รออยู่ข้างหน้า ซึ่งแต่ละประเทศต้องประสบและเผชิญหน้ากับสิ่งที่ท้าทายที่ส่งผลกระทบต่อต่อเนื่องและมีความสลับซับซ้อน โดยนับวันยิ่งจะทวีความรุนแรงมากขึ้นเรื่อย ๆ ซึ่งปัจจัยหลักมาจากวิกฤตการณ์ที่ส่งผลกระทบต่อเชื่อมโยงกันอย่างเป็นเครือข่าย ทั้งทางด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง สิ่งแวดล้อม วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี หรือเรียกได้ว่าเป็นยุคที่มีภัยคุกคามไม่ตามแบบเป็นจำนวนมากและหลากหลายรูปแบบ ทั้งนี้ อาจเป็นผลสืบเนื่องมาจากภาวะโลกร้อนที่ทวีความรุนแรง เพราะฉะนั้นการทำความเข้าใจถึงสถานการณ์โลก จึงนับเป็นสิ่งสำคัญยิ่งที่ทุกประเทศควรใส่ใจ และไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ เนื่องจากประเด็นดังกล่าวได้ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของชาติ และผลประโยชน์โดยรวมของชาติทั้งทางตรงและทางอ้อมทั้งในสภาพแวดล้อมปัจจุบันและในอนาคต

อย่างไรก็ตาม ประเทศไทยและประเทศต่าง ๆ ในทุก ๆ ภูมิภาคทั่วโลก โดยเฉพาะทางด้านการทหารได้ให้ความสำคัญต่อจุดเปลี่ยนของโลกท่ามกลางบริบทแวดล้อม และวิกฤตการณ์ที่หลากหลายมิติ ที่ล้วนมีอิทธิพลต่อทัศนคติ วิถีชีวิต และความเป็นอยู่ให้เปลี่ยนแปลงตามกันอย่างรวดเร็ว ทำให้ส่งผลกระทบต่อความเป็นไปทางสังคม การเมือง และเศรษฐกิจของประเทศในภูมิภาคต่าง ๆ มากขึ้น รวมทั้งรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ความร่วมมือทางด้านความมั่นคง และการดำเนินกิจกรรมร่วมเพื่อรักษาเสถียรภาพทางการแข่งขันด้านเศรษฐกิจ การแสวงหาประโยชน์ทางการค้าระหว่างประเทศ การแสวงหาทรัพยากร และแหล่งพลังงานทดแทน ฯลฯ ในลักษณะความสัมพันธ์แบบภูมิภาคนิยม (Regionalism) ซึ่งอาศัยปัจจัยความผูกพันทางภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ ชาติพันธุ์ ศาสนา และผลประโยชน์ของชาติร่วมเป็นพื้นฐานในการรวมตัวและสานสัมพันธ์แบบพหุภาคีนิยม (Multilateralism) เพื่อกำหนดทิศทางของการรักษาคุณภาพทางการเมืองและความมั่นคง รวมทั้งคุณภาพทางเศรษฐกิจการค้า ตามกลไกร่วมแบบพหุภาคีมากขึ้น เพื่อให้เกิดความร่วมมือระหว่างกันของนานาประเทศในเชิงการแข่งขันและความร่วมมืออย่างสร้างสรรค์ (Constructive Engagement) ซึ่งถือเป็นตัวเร่งกระตุ้นให้ประเทศไทย และทุกประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ต่างเร่งแก้ไขปัญหอันเป็นมรสุมที่รุมเร้าด้วยการร่วมมือกันเดินหน้าบูรณาการในเชิงรุก โดยการตั้งเป้าที่จะพัฒนาประเทศให้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่เป็นพลวัตของโลก ภูมิภาค และภายในประเทศ ซึ่งประเทศไทยเองก็มีทิศทางที่ชัดเจนต่อการสร้างเสถียรภาพให้เกิดขึ้นในอนาคตต่อการเปลี่ยนแปลงนี้ด้วยเช่นกัน

สำหรับการดำเนินการด้านการทหารในกระแสโลกปัจจุบันนี้ ได้เกิดความเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นอย่างมากมาย นับตั้งแต่ในเรื่องแนวความคิด การบริการจัดการ และการใช้เทคโนโลยีทางการทหาร อันประกอบด้วย การปฏิบัติในกิจการทหาร โดยการใช้ประโยชน์จากพัฒนาการใหม่ ๆ ของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่ทำให้สามารถเห็นภาพในสนามรบได้อย่างชัดเจน และอำนวยความสะดวกได้อย่างรวดเร็วและทั่วถึง มาประยุกต์ใช้ในการกิจการทางทหาร แนวความคิดการบริหารจัดการกองทัพในศตวรรษที่ ๒๑ ที่เป็นการเชื่อมโยงเทคโนโลยีของยุทธโศปกรณ์สมัยใหม่ เข้ากับการบริหารจัดการในลักษณะผสมผสานเพื่อนำไปสู่การจัดรูปแบบการดำเนินกิจกรรมทางทหารให้เกิดประโยชน์ และนำมาซึ่งความได้เปรียบคู่สงคราม และการปฏิบัติการทางทหารที่ไม่ใช่สงคราม เป็นการดำเนินการทางทหารเพื่อช่วยเสริมสร้างสถานะแวดล้อมให้มีความมั่นคงเกิดเสถียรภาพ และเกื้อกูลต่อการเสริมสร้างพลังอำนาจแห่งชาติในด้านต่าง ๆ ให้เข้มแข็ง กิจกรรมที่กระทำมิได้หลายรูปแบบ เช่น การป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมข้ามชาติ ในรูปแบบต่าง ๆ ได้แก่ การบรรเทาภัยพิบัติ การช่วยเหลือประชาชน การพัฒนาประเทศ การรักษา และฟื้นฟูสถานะแวดล้อม การดำเนินการในกิจกรรมการสร้างผลผลิตให้แก่ชาติ และการให้ความร่วมมือกับองค์การระหว่างประเทศในการดำเนินกิจกรรมทางทหารต่าง ๆ เป็นต้น ทั้งนี้ เป็นการนำศักยภาพของกำลังทหารมาใช้ประโยชน์ในยามที่ประเทศอยู่ในภาวะปกติ รวมทั้งเป็นการพัฒนากำลังทหารให้เกิดความพร้อมในการปฏิบัติการ และใช้เครื่องมือเครื่องใช้ที่มีอยู่ให้เป็นประโยชน์ต่อสังคมด้วย ซึ่งลักษณะของภัยคุกคามที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน และแนวโน้มในอนาคตที่มีผลกระทบต่อความมั่นคง

การตรวจสอบสถานะแวดล้อมความมั่นคงของโลก ภูมิภาค และประเทศ จึงเป็นสิ่งจำเป็นสำคัญต่อการบริหารงานด้านความมั่นคง เพื่อดำเนินการโดยใช้กรอบการวิเคราะห์วางแผนด้วยภาพอนาคต ตามแนวโน้มของโลกที่คาดว่าจะเกิดขึ้น ดังนั้นหน่วยงานความมั่นคงอย่างกองทัพจึงให้ความสำคัญต่อปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ได้มาซึ่งวิธีการที่ดีที่สุดในการใช้พลังอำนาจของชาติที่มีอยู่ให้บรรลุวัตถุประสงค์ของชาติได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด รวมทั้งต้องมีการตรวจสอบผลกระทบต่อการดำเนินกิจกรรมของกองทัพไทยโดยตรง และภายใต้บริบทของกระแสการเปลี่ยนแปลงสถานะแวดล้อมด้านความมั่นคงในยุคสมัยปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วนี้ รัฐบาลได้กำหนดแนวทางการปฏิรูปประเทศ ที่มุ่งเน้นการดำเนินการ โดยมีเป้าหมายเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน ความมั่นคงปลอดภัยและความสงบสุขภายในประเทศ ซึ่งต้องอาศัยพลังอำนาจของชาติในด้านต่าง ๆ ประกอบกับหลักการสำคัญในด้านการป้องกันประเทศและรักษาความมั่นคงของชาติ รวมทั้งการเรียนรู้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ในปัจจุบันและระยะยาวในอนาคต

โดยเฉพาะผลกระทบต่อการปฏิบัติการทางทหารของกองทัพไทยเพื่อรองรับต่อภัยคุกคามต่าง ๆ ซึ่งประกอบด้วยปัจจัยจากภายนอกและปัจจัยภายใน โดยจะมีผลทำให้กองทัพไทยสามารถปรับกิจกรรมให้สอดคล้องกับสถานการณ์และภัยคุกคามต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเน้นถึงผลกระทบเฉพาะด้านความมั่นคงของชาติ ที่เกิดขึ้นตั้งแต่ระดับโลก ภูมิภาค และในประเทศไทย ดังนั้นจึงปฏิเสธไม่ได้ว่า ด้านการทหารจึงถือเป็นเครื่องมือที่สำคัญที่ใช้ในการปกป้องคุ้มครองชาติ และตอบรับกับผลประโยชน์ของชาติ ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของภัยคุกคามรูปแบบดั้งเดิมเป็นภัยคุกคามรูปแบบอื่น ๆ ในส่วนพลังอำนาจด้านความมั่นคงทางการทหารในระดับของกระทรวงกลาโหม ได้มีการจัดทำยุทธศาสตร์การป้องกันประเทศ พ.ศ.๒๕๖๐ - ๒๕๗๕ ใช้มาตรการต่าง ๆ ที่ยึดถือตามอำนาจหน้าที่ของกระทรวงกลาโหมที่กฎหมายกำหนด ภายใต้แนวความคิดทางยุทธศาสตร์ทั้ง ๓ แนวความคิด ได้แก่ การป้องกันเชิงรุก การสร้างความร่วมมือด้านความมั่นคง และการผนึกกำลังป้องกันประเทศ เพื่อให้สอดคล้องต่อยุทธศาสตร์ชาติและการเปลี่ยนแปลงทางสภาพแวดล้อม และนำไปสู่การจัดทำยุทธศาสตร์ทหาร แผนป้องกันประเทศ แผนแม่บทการปฏิรูปการบริหารจัดการ และการปรับปรุงโครงสร้างกระทรวงกลาโหม ตลอดจนแผนพัฒนาขีดความสามารถกระทรวงกลาโหม

กองทัพไทย เพื่อรองรับต่อยุทธศาสตร์การป้องกันประเทศ กระทรวงกลาโหม จึงได้จัดทำยุทธศาสตร์ทหาร กองทัพไทย พ.ศ.๒๕๕๘ ขึ้น เพื่อใช้เป็นกลไกหนึ่งให้เกิดการบูรณาการอย่างเป็นองค์รวมของหน่วยงานต่าง ๆ ของกองทัพไทย ให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างประสานสอดคล้อง ทั้งในฐานะของผู้ปฏิบัติหลักและผู้สนับสนุนการปฏิบัติ เพื่อสนับสนุนการรักษาความสงบเรียบร้อยภายในประเทศ ตลอดจนสนับสนุนพลังอำนาจหลักของประเทศในด้านอื่น ๆ เพื่อรักษาผลประโยชน์แห่งชาติทั้งในและต่างประเทศ ตลอดจนการชำระไว้ซึ่งอำนาจอธิปไตยบนความมีเกียรติและศักดิ์ศรี ที่นานาชาติยอมรับ แต่ด้วยสภาพการณ์ที่มีความเป็นพลวัตร โดยเฉพาะทางด้านความมั่นคง จึงมีความจำเป็นในการจัดทำร่างยุทธศาสตร์ทหาร กองทัพไทย พ.ศ.๒๕๕๘ - ๒๕๗๕ ขึ้น เพื่อที่จะทำให้ผู้นำทางกองทัพของกองทัพไทยในระดับต่าง ๆ ให้สามารถขับเคลื่อนพัฒนาภาพกองทัพไทย โดยการประมวลสภาพสถานการณ์อนาคตในระยะยาวให้มีความพร้อมที่จะเผชิญกับความท้าทายและภัยคุกคามตามแบบ (Traditional Threat) และไม่ตามแบบ (Non - Traditional Threat) ของสภาพแวดล้อมในปัจจุบัน และในอนาคตที่มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ภายใต้ทรัพยากรที่มีอยู่และขีดจำกัดพื้นฐานความเสี่ยงได้อย่างสมเกียรติและสง่างาม เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อกองทัพไทย และความมั่นคงนภาพของประเทศไทยในอนาคตต่อไป

สรุป สภาวะแวดล้อมด้านความมั่นคงที่มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วในทุกมิติ กำลังทหารซึ่งถือเป็นหนึ่งในเครื่องมือด้านความมั่นคงของรัฐ จึงต้องมีการเตรียมความพร้อมทั้งในเชิงรับและเชิงรุก เพื่อนำไปสู่การกำหนดบทบาทการปฏิบัติการทางทหารของกองทัพไทยให้สามารถปฏิบัติงานให้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตอบสนองต่อภัยคุกคามได้ทุกรูปแบบ ทั้งภัยคุกคามรูปแบบเดิมและภัยคุกคามรูปแบบใหม่ที่ปัจจุบันเกิดขึ้นอย่างหลากหลายและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาบทบาทของกองทัพไทยในปัจจุบัน
๒. ศึกษาปัญหาอุปสรรคในการดำเนินการของกองทัพไทยเพื่อรองรับต่อภัยคุกคามในปัจจุบัน และในอีก ๒๐ ปี ข้างหน้า
๓. ศึกษาบทบาท/การดำเนินการของกองทัพไทยเพื่อรองรับต่อภัยคุกคามในอีก ๒๐ ข้างหน้า

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตของการศึกษาแบ่งเป็น ๓ ส่วน ได้แก่ ด้านเนื้อหา ด้านประชากร และด้านระยะเวลา โดยมีรายละเอียด ดังนี้

๑. ด้านเนื้อหา

๑.๑ ศึกษาสภาวะแวดล้อมด้านความมั่นคงในมิติต่าง ๆ ในห้วงเดือนตุลาคม ๒๕๖๐ – มีนาคม ๒๕๖๑ โดยอาศัยการพิจารณาตามหลักการ Dime Model และ 7s Mckinsey วิเคราะห์แบบตัดขวาง (Cross Section Analysis) ประกอบกับการระดมสมองจากผู้เชี่ยวชาญด้านความมั่นคง เพื่อคาดการณ์แนวโน้มภาพอนาคตภัยคุกคามด้านความมั่นคงอีก ๒๐ ปีข้างหน้า

๑.๒ ทบทวนแนวทางการปฏิบัติการทางทหารภายใต้ (ร่าง) ยุทธศาสตร์ทหาร ๒๐ ปี เพื่อพิจารณาถึงความสอดคล้องกับแนวทางการปฏิบัติการทางทหารภายใต้ (ร่าง) ยุทธศาสตร์ทหาร ๒๐ ปี

๒. ด้านประชากร

เป็นผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องในมิติความมั่นคง ทั้งจากหน่วยงานด้านความมั่นคง สถาบันการศึกษา และเหล่าทัพต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งส่วนที่กำหนดนโยบายและส่วนการศึกษาด้านความมั่นคง โดยแบ่งกลุ่มตัวอย่างเป็น ๓ กลุ่ม ได้แก่

๒.๑ กลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่มีบทบาท อำนาจหน้าที่เกี่ยวข้องในการกำหนดนโยบาย แนวทางการปฏิบัติการทางทหาร ได้แก่ สำนักปลัดกระทรวงกลาโหม กองบัญชาการกองทัพไทย และสำนักงานสภาพความมั่นคงแห่งชาติ เป็นต้น

๒.๒ กลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่มีบทบาท อำนาจหน้าที่เกี่ยวข้องในการสนองตอบนโยบายความร่วมมือด้านความมั่นคงระหว่างประเทศ อาทิ ส่วนราชการใน บก.ทท. ได้แก่ กรมยุทธการทหาร (ยท.ทหาร) กรมข่าวทหาร (ขว.ทหาร) เป็นต้น

๒.๓ กลุ่มผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิในส่วนนักวิชาการที่มีองค์ความรู้ และเชี่ยวชาญในด้านความมั่นคง อาทิ สถาบันศึกษาความมั่นคงและนานาชาติ (Institute Of Security And International Studies : ISIS) คณะรัฐศาสตร์ จากมหาวิทยาลัยต่าง ๆ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และมหาวิทยาลัยรามคำแหง เป็นต้น

๓. ด้านระยะเวลา

ระยะเวลาในการดำเนินการวิจัยทั้งสิ้น ๑๑ เดือน (เดือนตุลาคม ๒๕๖๐ - สิงหาคม ๒๕๖๑)

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งเป็นการศึกษาวิจัยเชิงอนาคต (Future Research) โดยใช้แบบสอบถามแบบกึ่งโครงสร้าง (Semi - Structured Interview) เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลตัวอย่าง โดยเป็นเครื่องมือประกอบการการสัมภาษณ์เชิงลึก (In - Depth Interview) แบบสอบถามดังกล่าวสร้างขึ้นจากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมีขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้

๑. การเก็บรวบรวมข้อมูล (Data Collection)

การเก็บรวบรวมข้อมูลแบ่งเป็น ๒ ส่วน คือ ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) และ ข้อมูลทุติยภูมิ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

๑.๑ ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data)

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่

๑.๑.๑ การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) เป็นกลุ่มตัวอย่างประชากรที่ได้คัดเลือกไว้ โดยใช้เทคนิคการคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) และการคัดเลือกแบบลูกโซ่ (Snowball Sampling)

๑.๑.๒ การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participation Observation) จากกิจกรรมการฟังบรรยายในงานสัมมนาวิชาการต่าง ๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อคิดเห็น และข้อเสนอแนะต่อแนวทางการปฏิบัติการทางทหารของกองทัพไทยในอีก ๒๐ ปีข้างหน้า

๑.๒ ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data)

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเอกสารหรือข้อมูลที่เกี่ยวข้องจากหนังสือ บทความ เอกสารงานวิจัย สรุปการประชุม งานนำเสนอ แผ่นพับหรือเอกสารแจกจ่าย สื่ออิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น

๒. การวิเคราะห์และสรุปผลการวิจัย (Analysis and Conclusion)

ผู้วิจัยดำเนินงานในส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาทั้งข้อมูลปฐมภูมิ และข้อมูลทุติยภูมิ และนำข้อมูลที่ได้มาผ่านกระบวนการระดมสมอง (Brainstorming) จากผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ตามประเด็นที่กำหนดไว้ โดยใช้วิธีการให้เหตุผลแบบอุปนัย (Inductive Reasoning) ซึ่งเป็นวิธีการสรุปผลมาจากการค้นหาความจริงจากการสังเกตหรือการทดลองหลายครั้งจากกรณีย่อย ๆ แล้วนำมาสรุปเป็นความรู้แบบทั่วไป นอกจากนั้น ในวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นหลังจากการสัมภาษณ์และสังเกตทุกครั้ง ยังมีการใช้แนวทางโดยยึดทัศนคติคนใน (Emic) เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาสรุปและวิเคราะห์รวมเป็นผลงานวิจัย โดยมีขั้นตอน ดังนี้

๒.๑ สรุป - ประมวลผลการศึกษา : แนวคิด ทฤษฎี ตลอดจนกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องจากเอกสาร มาจัดหมวดหมู่ ติความ และสร้างข้อสรุปเชิงอุปนัย สำหรับการนำไปวิเคราะห์ร่วมกับข้อมูลจากแหล่งอื่น ๆ ต่อไป

๒.๒ รวบรวมข้อมูลเชิงประจักษ์นิยม : จากการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสังเกตแบบมีส่วนร่วมมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ขึ้นเป็นหมวดหมู่ตามแนวทางการร่วมมือด้านความมั่นคงต่อไป

๒.๓ ดำเนินการถอดเทปบันทึกเสียง จากการถกแถลงสัมมนาและสัมภาษณ์เชิงลึก ซึ่งเป็นบทสนทนาสอบถามข้อมูลและความคิดเห็นระหว่างคณะผู้วิจัยและผู้ให้ข้อมูล ประกอบกับการเก็บข้อมูลในรูปแบบแผ่นวีดิทัศน์ (แผ่นซีดี) นำข้อมูลทีวิเคราะห์และสังเคราะห์ขึ้นทั้งจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี ตลอดจนกฎระเบียบที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนการถอดเทปบันทึกเสียงจากการถกแถลงสัมมนาและสัมภาษณ์เชิงลึก เก็บในรูปแบบวีดิทัศน์ (แผ่นซีดี) มาใส่รหัส (Coding) จัดหมวดหมู่ ติความ และสร้างข้อสรุป และอธิบายความสัมพันธ์ของข้อมูลต่าง ๆ เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาใช้ในการวิเคราะห์และสรุปผลการวิจัยในครั้งนี้

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

แนวทางการปฏิบัติการทางทหารของกองทัพไทยที่ได้รับจากการวิจัยครั้งนี้ เป็นประโยชน์อย่างยิ่ง ทั้งในเชิงทฤษฎี เชิงนโยบาย และเชิงการปฏิบัติ ดังนี้

๑. ทำให้ทราบถึงบทบาทของกองทัพไทยในปัจจุบัน
๒. ทำให้ทราบถึงอุปสรรคในการดำเนินการของกองทัพไทยเพื่อรองรับต่อภัยคุกคามในปัจจุบัน และในอีก ๒๐ ปี ข้างหน้า
๓. ทำให้ทราบถึงการเปลี่ยนแปลงบทบาท/การดำเนินการของกองทัพไทยเพื่อรองรับต่อภัยคุกคามในอีก ๒๐ ข้างหน้า

คำจำกัดความ

ยุทธศาสตร์ชาติ หมายถึง

ศิลปะและศาสตร์ในการพัฒนาและการใช้กำลังอำนาจ (National Strategy) ทางการเมือง เศรษฐกิจ และทางสังคมจิตวิทยาร่วมกับกำลังอำนาจทางทหารทั้งในยามสงบและในยามสงครามเพื่อดำรงไว้ซึ่งวัตถุประสงค์ของชาติตัวแบบการจัดทำยุทธศาสตร์

ยุทธศาสตร์ทหาร หมายถึง

ยุทธศาสตร์ทหาร ประกอบด้วย ๔ ยุทธศาสตร์ คือ การเตรียมกำลัง การวางกำลัง การใช้กำลัง และการประสานยุทธศาสตร์ทั้งสามเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์แห่งชาติตามที่กำหนดไว้ในนโยบายแห่งชาติ ยุทธศาสตร์ทหาร ควรเริ่มต้นจากแนวความคิดของการใช้กำลัง เพราะการวางแผนจะใช้กำลังทหารอย่างไร จะเป็นข้อพิจารณาว่าเราจะเตรียมกำลังทหารขนาดไหน จะวางกำลังที่ใด และการประสานการใช้กำลัง การเตรียมกำลัง และการวางกำลังควรเป็นอย่างไร สำหรับยุทธศาสตร์ปฏิบัติการเป็นศิลป์ และศาสตร์ของการวางแผน การประสานสอดคล้อง และการอำนวยการในการปฏิบัติการทัพอายุทธบริเวณเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ความมั่นคงแห่งชาติ

ความมั่นคงแห่งชาติ หมายถึง

ตามพระราชบัญญัติ สภากความมั่นคงแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๕ ลงวันที่ ๒๖ ก.ย.๕๕ ได้กล่าวว่า “ความมั่นคงแห่งชาติ” หมายถึง ๖ ภาวะที่ประเทศปลอดภัยจากภัยคุกคามต่อเอกราช อธิปไตยบูรณภาพแห่งอาณาเขต สถาบันศาสนา สถาบันพระมหากษัตริย์ ความปลอดภัยของประชาชน การดำรงชีวิตโดยปกติสุขของประชาชน หรือที่กระทบต่อผลประโยชน์แห่งชาติ หรือการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รวมทั้งความพร้อมของประเทศที่จะเผชิญสถานการณ์ต่าง ๆ อันเกิดจากภัยคุกคามทุกรูปแบบ ทั้งนี้ความสำคัญของความมั่นคงของชาติ อยู่ที่เมื่อชาติมั่นคงคนในชาติจะสามารถอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข ปลอดภัย มีศักดิ์ศรี มีอิสระเสรีในการดำเนินชีวิต มีความหวังสามารถจะมั่นใจในอนาคตของตนเองและลูกหลานได้ ความมั่นคงของชาติจึงมีผลโดยตรงต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่และความปกติสุขของทุกคนในชาติ แต่การที่จะทำให้ชาติมั่นคง และรักษาความมั่นคงไว้ให้มืออย่างถาวรนั้น มิใช่เรื่องง่าย อีกทั้งยังยากต่อการทำความเข้าใจ ทั้งนี้ก็เนื่องมาจาก ปัญหาความมั่นคงเป็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับทุกผู้คนภายในชาติ เกี่ยวเนื่องในทุกกิจกรรม และทุกด้านของสังคม ทั้งในด้านการเมืองภายในประเทศ การเมืองระหว่างประเทศ เศรษฐกิจ สังคมจิตวิทยา การทหาร วิทยาศาสตร์เทคโนโลยี หรือแม้แต่ในปัญหาสิ่งแวดล้อมก็ตาม ดังนั้นการทำความเข้าใจในแง่มุมของปัญหาความมั่นคงนั้น จะต้องพิจารณาให้ถ่องแท้ในทุกด้านทุกมุม นอกจากความเกี่ยวพันของปัญหาความมั่นคงในทุกด้านตามที่กล่าวไป ผลกระทบต่อกันของแต่ละระดับของความมั่นคง

หรือความมั่นคงของคนแต่ละกลุ่ม แต่ละขนาด ยังส่งผลให้การศึกษาด้านความมั่นคงมีความยุ่งยากซับซ้อนเพิ่มมากขึ้น อีกทั้งสภาพของสังคมมนุษย์ที่ไม่เคยหยุดนิ่ง มีลักษณะเป็นพลวัตร (Dynamic) จึงทำให้ปัญหาความมั่นคงมีความเป็นพลวัตรตามไปด้วย

นโยบายความมั่นคงแห่งชาติ หมายถึง

นโยบายความมั่นคงแห่งชาติ เป็นหนทางในการปฏิบัติอย่างกว้าง ๆ หรือเป็นข้อความแสดงแนวทางปฏิบัติ ซึ่งกำหนดขึ้นเพื่ดำเนินการให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่เกี่ยวกับความมั่นคงแห่งชาติ ตลอดจนมีความสัมพันธ์กับวัตถุประสงค์และผลประโยชน์แห่งชาติ ทั้งนี้ สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ (สมช.) ได้ให้คำจำกัดความว่า “นโยบายความมั่นคงแห่งชาติ” เป็นแนวทางปฏิบัติกว้าง ๆ ในระดับชาติของรัฐบาลที่กำหนดขึ้น เพื่อใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการเพื่อรักษาผลประโยชน์แห่งชาติ และความมั่นคงแห่งชาติ โดย สมช. จะเป็นผู้เสนอแนะนโยบายความมั่นคงแห่งชาติต่อ สมช. ซึ่งมีนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน เพื่อขอรับความเห็นชอบไว้ใช้ในการบริหารเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของชาติ

ภัยคุกคาม หมายถึง

พฤติกรรมที่คาดคะเนได้ว่าจะก่อให้เกิดความเสียหาย มีผลให้ฝ่ายที่ถูกคุกคามต้องกระทำหรือละเว้นการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง ภัยคุกคามจะมีความสำคัญเพียงใด ขึ้นอยู่กับความนึกคิดของทั้งผู้คุกคาม และผู้ถูกคุกคาม ความนึกคิดดังกล่าวขึ้นอยู่กับความรู้สึกว่า ผู้คุกคามมีเครื่องมือพอหรือมีศักยภาพกำลังอำนาจที่จะดำเนินการให้บังเกิดผลตามที่ต้องการจะคุกคามได้หรือไม่ ขึ้นอยู่ที่เจตนาในการพิจารณาภัยคุกคามนั้นความยากอยู่ที่การหยั่งเจตนาของประเทศที่คุกคาม

ความมั่นคงรูปแบบเดิม	หมายถึง	<p>ความมั่นคงของรัฐ อำนาจอธิปไตยและบูรณภาพของดินแดน แนวคิดดังกล่าว ได้รับการยอมรับอย่างสูงในระหว่างห้วงของสงครามเย็น โดยเป็นแนวคิดที่เห็นว่าเมื่อรัฐมีความมั่นคงหรือสามารถรักษาความมั่นคงของรัฐเอาไว้ได้แล้วประชาชนที่อยู่ภายในรัฐนั้นก็จะมีความมั่นคงตามมาด้วยความมั่นคงรูปแบบเดิมให้ความสำคัญกับดุลอำนาจระหว่างรัฐ การสร้างเสริมอำนาจกำลังรบเพื่อรักษาไว้ซึ่งอำนาจอธิปไตยของรัฐ รัฐเป็นองค์กรที่มีสิทธิ์เด็ดขาดในการกำหนดความต้องการของรัฐหรือผลประโยชน์ของชาติ และมีการกำหนดนโยบายต่าง ๆ ออกมาเพื่อสร้างอำนาจให้กับรัฐ ความมั่นคงจึงถูกมองไปในรูปของการป้องกันประเทศจากการรุกรานด้วยกองทัพจากต่างชาติ</p>
ความมั่นคงรูปแบบใหม่	หมายถึง	<p>ภัยคุกคามรูปแบบอื่น ๆ ที่มีใช้ภัยคุกคามทางทหาร (Non - Military Threats) หรือภัยคุกคามรูปแบบต่าง ๆ (Non - Traditional Threats) กลับปรากฏการขยายตัวเพิ่มขึ้นโดยทั่วไป ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงในด้านต่าง ๆ เช่น เศรษฐกิจ สังคม และการเมืองจากกระแสโลกาภิวัตน์ (Globalization) ที่มีการเปิดเสรีการค้า การเงิน การลงทุน ความก้าวหน้าทางการสื่อสารและเทคโนโลยีสารสนเทศ ตลอดจนการเคลื่อนย้ายคน สินค้า และการย้ายถิ่นฐานระหว่างประเทศ ขณะที่ข้อจำกัดทางด้านกฎหมายความร่วมมือระหว่างประเทศและทรัพยากรของฝ่ายเจ้าหน้าที่ล้วนเป็นอุปสรรคสำคัญต่อความสามารถในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว สำหรับภัยคุกคามรูปแบบต่าง ๆ นั้น แม้จะยังไม่รุนแรงจนทำให้ให้ประเทศชาติต้องสูญเสียเอกราชอธิปไตย หรือบูรณภาพแห่งดินแดนก็ตาม แต่หากไม่มีการจัดการภัยคุกคามเหล่านี้ให้หมดไปแล้ว</p>

	<p>ย่อมจะขยายตัวและส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของชาติได้เช่นกัน</p> <p>ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีประวัติศาสตร์มายาวนานหลายร้อยปี การพัฒนาการจากในอดีตจนอยู่รอดปลอดภัยมาเป็นประเทศไทยในปัจจุบันนั้นจะเผชิญกับภัยคุกคามด้านต่าง ๆ มานับครั้งไม่ถ้วน แต่ก็ด้วยความสามารถอันชาญฉลาดและแบบฉบับของบรรพชนในอดีตที่นำพาประเทศชาติรอดพ้นจากภัยคุกคามต่าง ๆ ที่กำลังเผชิญในขณะนั้นมาได้ โดยการกำหนดวิเทโศบายที่เหมาะสม ปัจจุบันประเทศไทยกำลังเผชิญกับภัย คุกคามรูปแบบใหม่ ๆ ควบคู่ไปกับภัยคุกคามแบบดั้งเดิม ดังนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะมีการกำหนด นโยบาย การป้องกันประเทศให้มีความสอดคล้องกับสภาพการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เพื่อให้กองทัพไทย ๒๗ ซึ่งเป็นหน่วยงานหลักของประเทศที่รับผิดชอบกิจการป้องกันประเทศ มีทิศทางในการปฏิบัติราชการ และมีเป้าหมายในการดำเนินการที่ชัดเจน อันนำไปสู่การปกป้องรักษาผลประโยชน์ของชาติในมิติต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และเป็นรูปธรรม</p>
<p>ปฏิบัติการทางทหาร หมายถึง</p>	<p>การประยุกต์ใช้นโยบาย การวางแผน การจัดการ และการอำนวยการในการนำกองกำลังและทรัพยากรเข้าสู่รูปแบบรายวัน และดำเนินกิจกรรมดังกล่าวไปจนกว่าจะบรรลุผลตามเป้าหมายที่วางเอาไว้ ซึ่งไม่มีความเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ทางทหารปฏิบัติการทางทหาร ซึ่งเกี่ยวกับการวางแผน การเคลื่อนพล กระบวนการข่าวสารซึ่งประกอบด้วย การรวบรวม วิเคราะห์และกระจายข่าวสาร และการวางตำแหน่งยุทธปัจจัยและเวลาที่ต้องการ</p>

อนาคต ๒๐ ปี หมายถึง

เป็นกระบวนการที่ดำเนินอย่างเป็นระบบ ในการมอง
ไปในอนาคตของวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี เศรษฐกิจ
และสังคม เพื่อการส่งเสริมให้เอื้อประโยชน์สูงสุดแก่
เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม การมองอนาคต
ไม่ใช่การทำนาย (Forecasts) ที่สันนิษฐานอนาคต
เพียงรูปแบบเดียว หลักสำคัญของการมองอนาคต
คือการดำเนินการที่เป็นระบบ มีขั้นตอนชัดเจน
และมีส่วนร่วมจากผู้ที่มีส่วนร่วมเป็นเจ้าของ
(Stakeholders) เพื่อให้เข้าใจถึงแรงผลักดันต่าง ๆ
ทั้งที่เห็นชัดและที่ยังไม่เห็นชัด ซึ่งจะกำหนดรูปแบบ
ของอนาคต และทำให้เห็นช่องทางที่จะต้องกระทำ
ในวันนี้เพื่ออนาคตที่ดีขึ้น

บทที่ ๒

แนวคิดทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาในบทที่ ๒ เป็นการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง โดยจะศึกษาครอบคลุมเรื่องเกี่ยวกับแนวความคิด ทฤษฎี วรรณกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทการปฏิบัติการทางทหารของกองทัพไทยเพื่อรองรับต่อภัยคุกคามในอนาคต ๒๐ ปี ข้างหน้า (พ.ศ.๒๕๖๒-๒๕๘๒) โดยมีลำดับการศึกษา ดังนี้

๑. แนวความคิดเกี่ยวกับยุทธศาสตร์
๒. แนวความคิดเรื่องผลประโยชน์ของชาติ
๓. แนวความคิดเรื่องความมั่นคงแห่งชาติ
๔. แนวความคิดเรื่องยุทธศาสตร์ชาติ
๕. แนวความคิดเรื่องปฏิบัติการทางทหาร
๖. ร่างยุทธศาสตร์ชาติระยะ ๒๐ ปี (พ.ศ.๒๕๖๐ - ๒๕๗๙)
๗. ร่างยุทธศาสตร์ป้องกันประเทศระยะ ๒๐ ปี กระทรวงกลาโหม พ.ศ.๒๕๖๐ - ๒๕๗๙
๘. ร่างยุทธศาสตร์ทหารระยะ ๒๐ ปี (พ.ศ.๒๕๖๐ - ๒๕๗๙) ๙. ร่างยุทธศาสตร์ทหาร (พ.ศ.๒๕๖๐ - ๒๕๗๙)
๑๐. กรอบแนวคิดการวิจัย
๑๑. สรุป

ภายใต้บริบทของกระแสการเปลี่ยนแปลงสถานะแวดล้อมด้านความมั่นคงไม่ตามแบบรวมทั้งรัฐบาลได้กำหนดแนวทางการปฏิรูประบบราชการและการบริหารราชการบ้านเมืองที่ดีที่มุ่งเน้นการดำเนินการ โดยมีเป้าหมายเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน ความมั่นคงปลอดภัย และสงบสุขภายในประเทศที่ต้องอาศัยพลังอำนาจของชาติในด้านต่าง ๆ ประกอบกับหลักการสำคัญต่าง ๆ ในด้านการป้องกันประเทศ รวมทั้งการเรียนรู้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ในปัจจุบันและระยะยาวในอนาคต

๑. แนวความคิดเกี่ยวกับยุทธศาสตร์

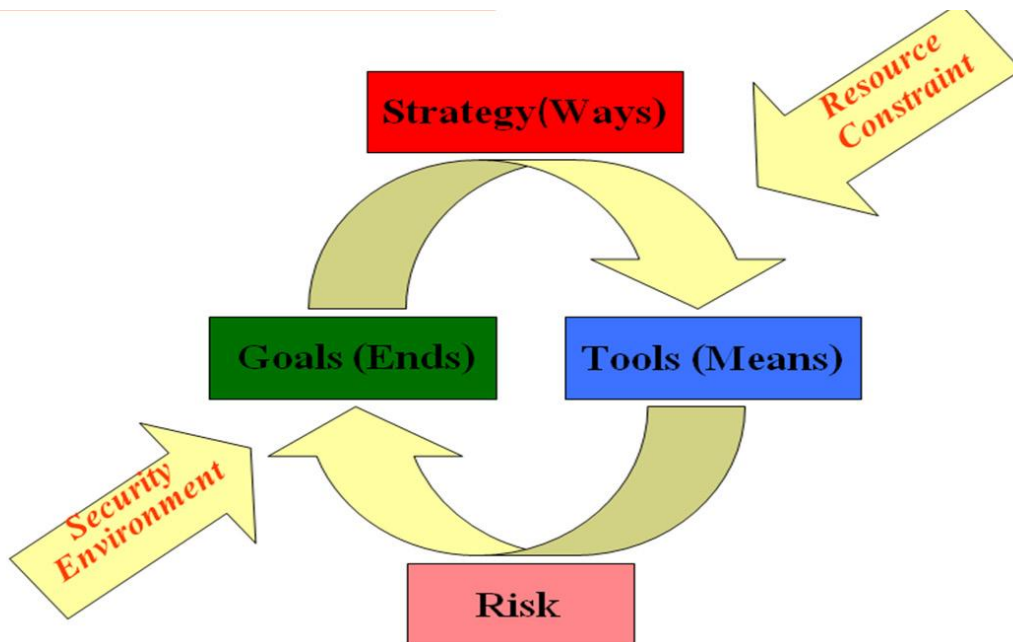
เดิมคำว่า ยุทธศาสตร์บัญญัติมาจาก Strategy มีความหมายสัมพันธ์ใกล้ชิดกับยุทธวิธี ซึ่งบัญญัติมาจาก Tactics คำคู่นี้จึงมักจะปรากฏในบริบทเดียวกัน (ในสหรัฐอเมริกา มีนิตยสารชื่อว่า Strategy & Tactics ซึ่งมีบทความว่าด้วยสองเรื่องนี้โดยเฉพาะ) ในบริบทนี้ Strategy จะใช้

ในรูปเอกพจน์ ส่วน Tactics จะใช้ในรูปพหูพจน์ นอกจากยุทธศาสตร์กับยุทธวิธี ซึ่งใช้คู่กัน มาแต่เดิมโดยเฉพาะอย่างยิ่งในวงการทหารแล้วอาจใช้คำว่า กลยุทธ์ แทนยุทธศาสตร์ และใช้คำว่า กลวิธี แทนยุทธวิธีก็ได้ คำนี้เป็นศัพท์รัฐศาสตร์ของราชบัณฑิตยสถาน และยังมีใช้ในทางธุรกิจและในภาษาทั่วไปอีกด้วย

คำว่า Strategy ในพจนานุกรมฝรั่งมักจะให้ความหมายหลักไว้ว่า “ศาสตร์และศิลป์แห่งการวางแผนและปฏิบัติการในสงคราม” ส่วน Tactics หมายถึง “วิธีการจัดกระบวนทัพเพื่อให้ได้ชัยชนะในการสู้รบหรือเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์เฉพาะหน้าเฉพาะอย่าง” รากศัพท์ของ Strategy อาจสาวย้อนไปถึงคำกรีก คือ Strategos “แม่ทัพ” เพราะมาจากคำว่า Stratos “กองทัพ” + Agein “นำ” ส่วน Tactics ก็มาจากคำกรีกเช่นกัน คือ Taktikos “เกี่ยวกับการจัด” จากรากศัพท์ว่า Tassein “จัด” (อันเป็นที่มาของความหมายว่า “การจัดกระบวนทัพ”) จึงเห็นได้ชัดว่าคำคู่นี้เริ่มใช้ในความหมายเกี่ยวกับการทหารก่อนที่จะนำมาใช้ในวงการอื่น ๆ พจนานุกรมบางฉบับอธิบายเพิ่มเติมว่า ในแง่การทหาร Strategy คือการใช้กำลังทหารทั้งหมดของชาติทั้งในยามสงบและในยามสงคราม โดยการวางแผนและพัฒนาขนาดใหญ่นานในระยะเวลา เพื่อให้เกิดความมั่นคงหรือชัยชนะ ส่วน Tactics คือการใช้และจัดวางกำลังทหารในการสู้รบจริง ส่วนในภาษาอังกฤษทั่วไป คำว่า Strategy จะมีที่ใช้มากกว่าคำว่า Tactics และอาจใช้ในรูปพหูพจน์ก็ได้ เพื่อหมายถึง “วิธีการ” เช่น Learning Strategies “วิธีการเรียนรู้” ความสัมพันธ์ระหว่าง Strategy กับ Tactics อาจสรุปได้ว่า ยุทธศาสตร์ (กลยุทธ์) หมายถึง แผนปฏิบัติการโดยรวมเพื่อให้มีชัยชนะเหนือข้าศึกหรือคู่แข่ง เพื่อประสพผลสำเร็จในธุรกิจ หรือเพื่อบรรลุเป้าหมาย เช่นเพื่อความก้าวหน้าของหน่วยงาน ส่วนยุทธวิธี (กลวิธี) หมายถึงวิธีการในระดับรายละเอียดที่นำมาใช้เพื่อดำเนินตามแผนยุทธศาสตร์ หรือแผนกลยุทธ์ที่วางไว้แล้ว

ดังที่กล่าวมาแล้วว่ายุทธศาสตร์เป็นศัพท์ที่มีกำเนิดในทางทหาร ซึ่งเป็นแผนการปฏิบัติที่วางไว้เพื่อให้บรรลุเป้าประสงค์จำเพาะที่ว่าด้วยวิธีการเชื่อมโยงการรบปะทะต่าง ๆ เข้าด้วยกัน ทั้งนี้มีนักคิดหลายท่านได้นิยามยุทธศาสตร์ไว้อย่างหลากหลายสำนักคิด ไม่ว่าจะเป็น “วิถีอย่างครอบคลุมในการปฏิบัติเพื่อผลเบื้องปลายทางการเมือง รวมทั้งการข่มขู่หรือการใช้กำลังอย่างแท้จริง ในภพวิธีแห่งเจตจำนง ที่จำเป็นต้องมีอย่างน้อยสองฝ่ายในความขัดแย้งหนึ่ง ๆ ซึ่งฝ่ายเหล่านี้มีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน และดังนั้นยุทธศาสตร์จะประสบความสำเร็จน้อยครั้ง หากไม่แสดงความสามารถในการดัดแปลง” ตลอดจนขั้นตอนของกระบวนการจัดทำยุทธศาสตร์ที่แต่ละองค์กร / หน่วยงาน จะต้องนำมาศึกษาและประยุกต์ใช้เป็นต้นแบบเพื่อให้เหมาะสมและมีประสิทธิภาพสูงสุด ดังเอกสารทบทวนยุทธศาสตร์ เรื่อง “คู่มือการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ” ฉบับนี้ ที่ได้นำคัวแบบ

พื้นฐานการกำหนดยุทธศาสตร์ของ Bartlett Model และในส่วนของกรจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ จากทั้งวิทยาลัยการทัพทั้ง ๓ เหล่าทัพของสหรัฐอเมริกา ดังต่อไปนี้¹



ภาพประกอบที่ ๑ Bartlett Model

ที่มา: นางสาวหทัย ไทยานนท์. เอกสารทบทวนยุทธศาสตร์ (Strategic Review) เรื่อง คู่มือการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ. ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ เดือน กันยายน ๒๕๕๕. หน้า ๑๑-๑๓

ดังโครงสร้างของ Henry C. Bartlett ที่ได้จัดทำแบบจำลองแสดงหลักการในการกำหนดยุทธศาสตร์ (ดังรายละเอียดภาพประกอบที่ ๑ Bartlett Model ข้างต้น) ไว้ด้วยอีกลักษณะหนึ่ง ซึ่งเป็นรูปแบบการกำหนดยุทธศาสตร์ ที่จะต้องมีความสอดคล้องตามหลักการพื้นฐานในการวางแผนตามองค์ประกอบ ๓ ประการ คือ การทำให้เกิดความสมดุลระหว่างเป้าหมายที่กำหนด (Ends) แนวทางในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ (Ways) กับเครื่องมือที่จะใช้ (Means) โดยต้องค้นหาปัจจัยสภาวะแวดล้อมทางด้านความมั่นคง (Security Environment) และกิจกรรมที่สามารถทำนาน

¹ นางสาวหทัย ไทยานนท์. “คู่มือการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ”. (เอกสารทบทวนยุทธศาสตร์ (Strategic Review) ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ, เดือน กันยายน ๒๕๕๕). หน้า ๑๑ - ๑๓

กันไปได้ (Resource Constraint) บนพื้นฐานของความเสี่ยง (Risk) เนื่องจากอาจส่งผลกระทบต่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปตามลำดับขั้น ซึ่งกล่าวได้ว่าโครงสร้างแต่ละแบบจะมีลักษณะที่ใกล้เคียงกัน แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายกับวิธีการที่เหมาะสมในการใช้เครื่องมือต่าง ๆ ของชาติที่มีอยู่

ในส่วนของยุทธศาสตร์ชาติของ Dr. Richmond M. Lloyd แห่งวิทยาลัยการทัพบกสหรัฐอเมริกา ได้นำเสนอโครงสร้างของยุทธศาสตร์ชาติ ที่ประกอบด้วยปัจจัยสำคัญหลายประการสำหรับการจัดการและการประเมินค่าองค์ประกอบที่จำเป็นซึ่งเกี่ยวข้องกับการพิจารณากำหนดยุทธศาสตร์และการกำหนดกำลังรบ ๓ โครงสร้างนี้จะเริ่มจากผลประโยชน์ของชาติและวัตถุประสงค์ของชาติ จากนั้นจะกล่าวถึง นโยบายความมั่นคงแห่งชาติเพื่อให้ทราบถึงองค์ประกอบ ตลอดจนทางเลือกต่าง ๆ โดยได้ให้ข้อเสนอว่าโครงสร้างนี้จะใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาทางเลือกยุทธศาสตร์และกำลังรบในอนาคต อีกทั้งเป็นตัวช่วยในการประเมินค่าข้อคิดเห็นของนักยุทธศาสตร์และนักวางแผนกำหนดกำลังรบ และเป็นจุดเริ่มต้นในการพัฒนา กำหนดและตัดสินใจทางเลือกของโครงสร้างของกำลังรบหลักที่ต้องการสำหรับวิทยาลัยการทัพบกสหรัฐอเมริกา ได้นำเสนอโครงสร้างแนวคิด เกี่ยวกับการพิจารณากำหนดยุทธศาสตร์ชาติ ว่าควรเริ่มต้นจากการพิจารณาถึงผลประโยชน์แห่งชาติ วัตถุประสงค์มูลฐานแห่งชาติ วัตถุประสงค์เฉพาะแห่งชาตินโยบายความมั่นคงแห่งชาติ มาตรการเฉพาะ การตรวจสอบสภาพแวดล้อมพิจารณาแรงผลักดันและแนวโน้ม เพื่อทราบปัญหาและโอกาส วัตถุประสงค์เฉพาะแห่งชาติ เพื่อเลือก การวิเคราะห์กำลังอำนาจและแบบแผนของชาติเพื่อทราบกรณีเกื้อกูลและอุปสรรค โดยพิจารณาความเป็นไปได้ ความเหมาะสม ตลอดจนนโยบายความมั่นคงแห่งชาติเพื่อเลือกวิเคราะห์ผลดี ผลเสียเกี่ยวกับความเสี่ยง ข้อได้เปรียบ ทรัพยากรที่มีอยู่ รวมทั้งการวิเคราะห์ปัจจัยสนับสนุนและอุปสรรค คำตอบ กรรมวิธี/วิธีทำ เพื่อให้ได้คำตอบความต้องการ (Ends) การสนองความต้องการ (Ways And Means) นอกจากนี้ โครงสร้างแนวคิดเกี่ยวกับการพิจารณากำหนดยุทธศาสตร์ชาติของ วิทยาลัยการทัพอากาศสหรัฐอเมริกา ได้กล่าวเริ่มต้นจากการตรวจสอบสภาพแวดล้อมทางทหาร วัตถุประสงค์ทางทหารที่เสนอแนวความคิดทางยุทธศาสตร์ทหาร ตรวจสอบขีดความสามารถทางทหาร กำลังภายใต้ขีดจำกัดของงบประมาณ เปรียบเทียบกำลังรบที่ต้องการกับกำลังภายใต้ขีดจำกัดของงบประมาณมีความเสี่ยง ยุทธศาสตร์ทางทหารที่เสนอพิจารณาปัจจัยที่มีผลกระทบต่อผลประโยชน์ของชาติ ภายในประเทศ ภายนอกประเทศ และปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความมั่นคงของชาติ การพิจารณาขีดความสามารถ เปรียบเทียบกับแนวความคิดทางยุทธศาสตร์ โดยพิจารณาปัจจัยประกอบ (ภูมิประเทศขีดความสามารถ ข้ำศึก ฐานะทางเศรษฐกิจ) วัตถุประสงค์ทางทหารเพื่อเลือกวิเคราะห์ความรุนแรงตามสถานการณ์และขีดความสามารถในการเผชิญกับภัยคุกคาม

กำลังรบที่ต้องการในการป้องกันประเทศร่วมกับการพิจารณากำหนดความเร่งด่วนในการพัฒนา กำลังรบจากตัวแบบพื้นฐานการกำหนดยุทธศาสตร์ของ Bartlett Model และในส่วนของการจัดทำ ยุทธศาสตร์ชาติจากทั้งวิทยาลัยการทัพทั้ง ๓ เหล่าทัพของสหรัฐอเมริกา ดังกล่าวข้างต้น เป็นการประเมิน ยุทธศาสตร์ชาติที่เป็นการดำเนินกรรมวิธีเพื่อการวิเคราะห์วัตถุประสงค์แห่งชาติและนโยบาย ความมั่นคงแห่งชาติ จากสถานะแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกประเทศร่วมกับการวิเคราะห์กำลัง อำนาจแห่งชาติที่มีอยู่ และการพิจารณาแบบแผนของชาติหรือแนวทางในการปฏิบัติการกิจของชาติ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับปฏิบัติที่ถ่ายทอดกันมาทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมจิตวิทยา โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ได้ข้อตกลงในการใช้ทรัพยากรของชาติให้เกิดประสิทธิภาพมากที่สุด ซึ่งในการประเมินนั้นแม้นโยบายที่ได้มาอาจไม่เป็นนโยบายที่ดีที่สุดแต่ก็ยอมให้มีความเสี่ยง ข้อมูลขั้นพื้นฐานทั่วไปมักได้มาจากแหล่งต่าง ๆ นำมารวบรวมและประมวลเข้าด้วยกัน เพื่อให้มีการประเมินได้อย่างกว้างขวาง

๒. แนวความคิดเรื่องผลประโยชน์แห่งชาติ

ผลประโยชน์แห่งชาติเป็นความต้องการที่สำคัญที่สุดที่ชาติจะขาดเสียมิได้ ทั้งนี้ รวมถึงการคุ้มครองตนเอง ความเป็นเอกราชบูรณภาพแห่งชาติ ความมั่นคงทางทหาร เสถียรภาพ ทางเศรษฐกิจกับบรรดาความมั่งคั่งทั้งหลายที่จะพึงมี” เป็น “จุดหมายปลายทางทั่วไปและต่อเนื่อง ที่ชาติมุ่งกระทำให้บรรลุผล และเป็นจุดหมายปลายทางที่ชาติรู้สึกว่าจะมีความสำคัญแก่ความมั่นคง และความมั่งคั่งแห่งชาติ” ซึ่งที่ผ่านมาได้มีการพิจารณาจากสภาพความมั่นคงแห่งชาติ และคณะรัฐมนตรี ที่ให้ความเห็นชอบแล้ว มีดังนี้

- การมีเอกราช อธิปไตย และบูรณภาพแห่งเขตอำนาจรัฐ
- การดำรงอยู่อย่างมั่นคง ยั่งยืน ของสถาบันหลักของชาติ
- การดำรงอยู่อย่างมั่นคงของชาติและประชาชนจากภัยคุกคามทุกรูปแบบ
- การอยู่ร่วมกันในชาติอย่างสันติสุข เป็นปึกแผ่น มั่นคงทางสังคม ท่ามกลางพหุสังคม และการมีเกียรติและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์
- ความเจริญเติบโตของชาติ ความเป็นธรรม และความอยู่ดีมีสุขของประชาชน
- ความยั่งยืนของฐานทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ความมั่นคงทางพลังงานอาหาร
- ความสามารถในการรักษาผลประโยชน์ของชาติภายใต้การเปลี่ยนแปลงของสถานะแวดล้อมระหว่างประเทศ
- การอยู่ร่วมกันอย่างสันติ ประสานสอดคล้องกันด้านความมั่นคงในประชาคมอาเซียน และประชาคมโลกอย่างมีเกียรติและศักดิ์ศรี

๑. กล่าวทั่วไป

การศึกษาเกี่ยวกับการเสริมสร้างชาติให้มั่นคงในการป้องกันราชอาณาจักร จำต้องหาหนทางปฏิบัติโดยกำหนดเป็นนโยบายความมั่นคงแห่งชาติ และยุทธศาสตร์ชาติ ดังนั้นจึงมีความจำเป็นจะต้องทำความเข้าใจในเรื่องของนโยบายความมั่นคงแห่งชาติและยุทธศาสตร์ชาติให้ชัดเจนก่อนนโยบาย ความมั่นคงแห่งชาติ ซึ่งเป็นผลผลิตมาจากผลประโยชน์แห่งชาตินั้นมีความเป็นมาอย่างไร ต้องทำความเข้าใจเรื่องวัตถุประสงค์เฉพาะแห่งชาติก่อนว่าได้อย่างไร แล้วจึงกำหนดนโยบายความมั่นคงแห่งชาติ และมาตรการเฉพาะอันเป็นหนทางปฏิบัติที่จะเสริมสร้างชาติให้มั่นคงต่อไป การได้มาซึ่งวัตถุประสงค์เฉพาะแห่งชาตินั้นจะต้องมีการจัดระบบความคิดในการ ตรวจสอบและวิเคราะห์สภาวะแวดล้อมเพื่อพิสูจน์ทราบ โอกาส หรือค้นหาปัญหา หรือภัยคุกคาม หรืออุปสรรคต่าง ๆ ให้ได้มาพร้อมด้วยเหตุและผล นั่นก็คือการได้ทราบถึงแรงผลักดันและแนวโน้มอันเป็นเหตุและผลเพื่อจะได้ดำเนินการแก้ปัญหาจากเหตุที่เกิดด้วยการกำหนดวัตถุประสงค์เฉพาะแห่งชาติ นโยบายความมั่นคงแห่งชาติ และมาตรการเฉพาะขึ้นเป็นหนทางดำเนินการแล้วจึงนำไปทำแผนงาน แห่งชาติ เพื่อแจกจ่ายให้กระทรวง ทบวง กรมที่เกี่ยวข้องรับไปวางแผน จัดทำแผนและแผนงาน ในระดับกระทรวงต่อไป

คำว่า ผลประโยชน์แห่งชาติ² ในภาษาอังกฤษนั้นจะใช้คำว่า National Interest โดยเว็บวิกิพีเดีย ได้ให้ความหมายไว้ว่า "The National Interest Is A Country's Goals And Ambitions Whether Economic, Military, Or Cultural." หรือใน พจนานุกรม Msn Encarta ได้ให้ความหมายไว้ว่า "Things Of Benefit To Nation : Actions, Circumstances, And Decisions Regarded As Benefiting A Particular Nation" ส่วนคำว่า ผลประโยชน์แห่งชาติ ในภาษาไทยนั้น เอกสาร คู่มือเรื่องการพัฒนา ยุทธศาสตร์ชาติ ของวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร ได้ให้ความหมายไว้ว่า "ผลประโยชน์แห่งชาติ หมายถึง ความต้องการหรือความปรารถนาอันสำคัญยิ่งของประชาชนส่วนรวม ความต้องการนั้นจึงมี ลักษณะกว้างและค่อนข้างถาวรและเมื่อได้พิจารณากำหนดขึ้นแล้ว ก็จะต้องมุ่งกระทำโดยต่อเนื่อง เพื่อให้บรรลุผล คำว่า "ความต้องการ" มีความหมายรวมทั้ง ความต้องการ (Want) โดยทั่วไปและความจำเป็น (Need) ที่ขาดเสียไม่ได้ ส่วนคำว่า "ประชาชนส่วนรวม" มีความหมายว่าชาติ คือ ประชาชน ส่วนรวมไม่ใช่บุคคลใดหรือกลุ่มบุคคลใดโดยเฉพาะ" หรือผลประโยชน์แห่งชาติ หมายถึง "แนวความคิดที่ได้ไตร่ตรองอย่างรอบคอบ ที่สุดแล้วจากบรรดาคำประกอบต่าง ๆ ซึ่งประมวลขึ้นเป็นความต้องการที่สำคัญที่สุดที่ชาติจะขาดเสียมิได้ ทั้งนี้รวมถึงการคุ้มครองตนเอง ความเป็นเอกราชบูรณภาพแห่งชาติความมั่นคงทางทหาร เสถียรภาพ ทางเศรษฐกิจกับบรรดาความมั่งคั่งทั้งหลายที่จะพึงมี"

² นาย จิระเดช มลิทินทแพทย์ (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก :

http://www.crma.ac.th/msdept/e_bookmsd2012/strategymys4010/pdf/lesson_5.pdf, เมื่อวันที่ ๒๒ ก.พ.๖๑

๓. แนวคิดด้านความมั่นคงแห่งชาติ

เมื่อมีการกล่าวถึงความมั่นคง ส่วนมากมักจะเข้าใจกันว่าเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการทหาร การสู้รบ หรือการสงครามโดยตรง ความเข้าใจเช่นนั้นอาจเป็นความจริงในสมัยก่อน เพราะเหตุว่าในสมัยก่อนนั้นภัยคุกคามที่จะมีผลกระทบต่อประเทศชาติได้ ก็คือ การรุกรานด้วยกำลังทหารของต่างชาติที่เหนือกว่า เพื่อต้องการยึดหรือบังคับประเทศอื่นให้ปฏิบัติตามความต้องการของประเทศตน หากประเทศใดที่มีกำลังทหารเข้มแข็ง มีการฝึกอย่างดี มีความอดทน และมีจิตใจต่อสู้ รวมทั้งมีผู้นำทัพที่ดี มีความสามารถ ก็จะสามารถป้องกันรักษาเอกราชและความมั่นคงปลอดภัยของชาติเอาไว้ได้ ดังนั้นความอยู่รอดของชาติหรือความมั่นคงของชาติ จึงขึ้นอยู่กับกำลังอำนาจทางทหารเป็นสำคัญ ต่อมาวิวัฒนาการของโลกได้พัฒนาก้าวหน้าเป็นลำดับ การศึกษาเฉพาะเรื่องของการสงครามและการทหารเพียงอย่างเดียว นับว่าเป็นการศึกษาที่ค่อนข้างแคบ และอยู่ในวงจำกัดไม่เหมาะสม กับสถานการณ์ของโลกที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว เรื่องของความมั่นคงจึงไม่ควรจะจำกัดอยู่ในวงแคบ ๆ แต่ควรครอบคลุมถึงเรื่องราวต่าง ๆ ออกไปให้กว้างขวางยิ่งขึ้น อีกประการหนึ่ง การทหารเป็น เพียงองค์ประกอบของพลังอำนาจของชาติอย่างหนึ่งเท่านั้น องค์ประกอบอย่างอื่นก็มีความสำคัญไม่น้อยไปกว่าทหาร ดังนั้น คำว่า “ความมั่นคงแห่งชาติ” (Notional Security) จึงเกิดขึ้นตามมาภายหลังและ นานาประเทศต่างก็ยอมรับกันทั่วไปว่าความมั่นคงแห่งชาติ เป็นคำที่มีความหมายกว้างขวางครอบคลุม เรื่องต่าง ๆ อีกมากมาย อันได้แก่ เศรษฐกิจ สังคม จิตวิทยา และการเมือง เป็นต้น มีข้อน่าสังเกตว่า คำว่า “Security” นี้ หมายความอีกนัยหนึ่ง อาจหมายถึง “การรักษา ความปลอดภัย” หรือ “ความปลอดภัย” ซึ่งก็ได้มีการนำไปใช้กับวงกว้าง เช่น “ศูนย์รักษาความปลอดภัย” (Security Center) เป็นต้น แต่ถ้าหากจะนำไปใช้กับเรื่องของชาติแล้ว การเรียกว่า “ความมั่นคงแห่งชาติ” น่าจะเป็นการเหมาะสมกว่าที่จะใช้คำว่า “การรักษาความปลอดภัยแห่งชาติ” อย่างไรก็ตาม ก็ยังมีผู้กล่าวถึงความมั่นคงไปพร้อม ๆ กับความปลอดภัย อยู่เสมอ ๆ เหมือนกัน ปัจจุบันการเปลี่ยนแปลงทางสังคมโลก และลักษณะของความขัดแย้งอยู่ในสถานการณ์ ที่ก่อให้เกิดความยุ่งยากและสลับซับซ้อนกันมากขึ้น แม้กระทั่งในห้วงระยะเวลาที่ประเทศชาติพ้นจาก สภาพของการสงครามแล้วก็ตาม แต่ก็ยังประสบกับปัญหาในเรื่องความปลอดภัยนานัปการ ในอดีตหากประเทศใดไม่ต้องการเผชิญกับการสงคราม หรือเมื่อสงครามได้ยุติลงแล้วก็ดี ประเทศนั้นก็จะมี สันติภาพและความปลอดภัยควบคู่กันไป แต่ในปัจจุบันสภาพการณ์กลับตรงกันข้ามกับที่กล่าวมาแล้ว กล่าวคือ แม้ว่าประเทศต่าง ๆ จะไม่มีการสงครามหรือการสู้รบก็ตาม แต่ประเทศเหล่านั้นอาจไม่มีความ มั่นคงปลอดภัยก็ได้ ทั้งนี้อาจเกิดขึ้นได้จากสาเหตุ ๒ ประการ ด้วยกัน คือ

๑. ความไม่มั่นคงปลอดภัย อาจเกิดขึ้นจากประเทศที่มีความขัดแย้งกันในเรื่องผลประโยชน์ของชาติ (National Interests) ทำให้มีการสะสมกำลังรบไว้อย่างมากมายมหาศาลเกินความจำเป็น ซึ่งการกระทำเช่นนั้น อาจนำไปใช้ในการรุกรานหรือคุกคามอีกฝ่ายหนึ่งได้

๒. ความไม่มั่นคงปลอดภัย อาจเกิดปัญหาการคุกคาม (Threats) จากภายใน เช่น การก่อการร้ายของผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ในประเทศ เป็นต้น ดังนั้นการศึกษาเรื่องความมั่นคงของชาติ จึงเกี่ยวข้องกับการปรากฏการณ์ทางด้าน การเมือง เศรษฐกิจ และสังคม-จิตวิทยา ควบคู่กันไปกับด้านการทหาร ทั้งในยามปกติและยามสงคราม หากได้เจาะจงหรือเกี่ยวข้องกับองค์ประกอบของพลังอำนาจของชาติอย่างใดอย่างหนึ่งโดยเฉพาะไม่ อคติประธานาธิบดีสหรัฐฯ ท่านหนึ่งคือ Eisenhower ได้กล่าวไว้ว่า³ “Security Is A Great Burden, But War, The Failure Of Security, Would Be A Catastrophy.” (ความมั่นคงเป็นภาระอันหนักยิ่ง แต่การสงคราม ซึ่งเป็นความล้มเหลวของความมั่นคง ควรจะเป็นความหายนะ) ความหมาย คำว่า “ความมั่นคงแห่งชาติ” หรือ “ความมั่นคงแห่งรัฐ” ก็มีความหมายเหมือนกัน แม้ว่า “ชาติ” กับ “รัฐ” จะมีความหมายแตกต่างกันก็ตาม แต่ส่วนมากมักนิยมใช้ “ความมั่นคงแห่งชาติ” มากกว่า ตามหลักรัฐศาสตร์ในปัจจุบัน มักไม่นิยมใช้คำว่า “ชาติ” แต่จะใช้คำว่า “รัฐชาติ” (NationState) หรือ คำว่า “รัฐ” (State) ฉะนั้น ก่อนที่จะวิเคราะห์หาความหมายที่แท้จริงของความมั่นคงแห่งชาติ ได้อย่างเหมาะสมนั้น จำเป็นจะต้องพิจารณาคำว่า “รัฐ” ก่อน รัฐ หรือ รัฐอธิปไตย คือ กลไกทางการเมืองโดยมีอำนาจอธิปไตยปกครองดินแดน ทางภูมิศาสตร์ที่มีอาณาเขต และมีประชากรแน่นอน โดยอำนาจดังกล่าวเบ็ดเสร็จทั้งภายในและภายนอก รัฐ ไม่ขึ้นกับรัฐอื่นหรือ อำนาจอื่นจากภายนอก และอาจกล่าวได้ว่า รัฐสามารถคงอยู่ได้แม้จะไม่ได้รับการรับรองจากรัฐอื่น เพียงแต่รัฐที่ไม่ได้รับการรับรองเหล่านี้ มักจะพบว่าตนประสบอุปสรรคในการเจรจาสนธิสัญญากับ ต่างประเทศและดำเนินกิจการทางการทูตกับรัฐอื่น รัฐ ชาติ และประเทศ “รัฐ” หมายถึง ชุมชนทางการเมืองของมนุษย์ อันประกอบด้วย ดินแดนที่มีขอบเขตแน่นอน มีประชากรอาศัยอยู่ในจำนวนที่เหมาะสม โดยมีรัฐบาลปกครอง และมีอำนาจ อธิปไตยของตนเอง “รัฐ” หมายถึง องค์ประกอบของสถาบันการปกครอง ซึ่งมีอำนาจอธิปไตยเหนือดินแดนและ ประชากรที่แน่นอน “ชาติ” หมายถึง ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในทางวัฒนธรรม และมีความผูกพันกันในทาง สายโลหิต เผ่าพันธุ์ ภาษา ศาสนา วัฒนธรรม ตลอดจนมีประสบการณ์ทางประวัติศาสตร์ร่วมกัน หรือมีวิวัฒนาการทางการเมืองการปกครองร่วมกัน เช่น คำว่า “ชาติไทย” “ชาติ” หมายถึง กลุ่มคนซึ่งเชื่อว่าตนมีวัฒนธรรม จุดกำเนิด และประวัติศาสตร์อย่างเดียวกัน “ประเทศ” ความหมายกว้าง หมายถึง ดินแดนที่มีฐานะเป็นรัฐ หรือไม่มีฐานะเป็นรัฐ

³(ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก :

โดยสรุปแล้ว คำว่า “ประเทศ” ตามกฎหมายระหว่างประเทศ หมายถึง ดินแดน อาณาเขต และสภาพภูมิศาสตร์ เป็นต้นว่าความอุดมสมบูรณ์ ดินฟ้าอากาศ แม่น้ำ ภูเขา ทะเล ป่าไม้ ฯลฯ องค์ประกอบของรัฐ

๑. ประชากร (Population) หมายถึง มนุษย์ทุกคนที่อยู่ในอาณาเขตของรัฐถือว่าเป็นฐานะเป็นส่วน ของรัฐโดยอัตโนมัติ สิ่งที่ต้องพิจารณาเกี่ยวกับประชากรก็คือ

๑.๑ จำนวนประชากรแต่ละรัฐมีประชากรจำนวนเท่าใดไม่มีการกำหนดที่แน่นอน แต่ควรจะมีมากพอที่จะกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปกครองและผู้อยู่ใต้ปกครองได้

๑.๒ ลักษณะของประชากร หมายถึง ลักษณะทางด้านเชื้อชาติ ศาสนา ภาษา และวัฒนธรรม ซึ่งไม่จำเป็นต้องเหมือนกัน เพราะมีหลายรัฐที่ประกอบด้วย คนหลายเชื้อชาติ ภาษา และวัฒนธรรม

๑.๓ คุณภาพของประชากร ขึ้นอยู่กับการศึกษา สุขภาพ อนามัย ทักษะสติ และความก้าวหน้า ทางเทคโนโลยีในการพัฒนาทุกรูปแบบ ๒.ดินแดน (Territory) รัฐจะเกิดขึ้นไม่ได้ ถ้าไม่มีดินแดนที่มีอาณาเขตที่แน่นอน (A Fixed Territory) โดยมีเส้นแบ่งปันเขตแดน (Boundary Line) ซึ่งเป็นที่ยอมรับกันมานานาประเทศโดยข้อเท็จจริง หรือโดยสนธิสัญญา มีข้อสังเกตดังนี้คือ

๑.๓.๑ ที่ตั้งดินแดนของรัฐ หมายถึง อาณาเขตพื้นดิน น้ำน่านน้ำ อาณาเขตในท้องทะเล น่านฟ้า บริเวณใต้พื้นดิน พื้นน้ำ และพื้นทะเล

๑.๓.๒ ขนาดของดินแดน ไม่มีหลักเกณฑ์ไว้แน่นอนตายตัวว่าจะต้องมีขนาดเท่าใดจึงจะถือว่าเป็นรัฐแต่ควรจะมีเหมาะสมกับจำนวนประชากรด้วย

๑.๓.๓ รัฐบาล (Government) คือองค์กร หรือหน่วยงานที่ทำหน้าที่ปกครองและบริหารภายในโดย เป็นผู้กำหนดนโยบายและน่านโยบายไปปฏิบัติ เพื่อจัดระเบียบทางสังคม และดำเนินทุกอย่างเพื่อรักษา ผลประโยชน์ของรัฐรัฐบาลจึงเป็นผู้ใช้อำนาจปกครองรัฐ

๑.๓.๔ อำนาจอธิปไตย (Sovereignty) เป็นองค์ประกอบประการสุดท้ายที่สำคัญของรัฐ อำนาจอธิปไตย คือ อำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศ อำนาจอธิปไตยมีอยู่ ๒ ลักษณะคือ อำนาจอธิปไตยภายใน (Internal Sovereignty) หมายถึง การที่มีอำนาจที่จะปกครองตนเองและมีอำนาจสูงสุดที่จะดำเนินการใด ๆ ในประเทศอย่างมีอิสระปราศจากการควบคุมจากรัฐอื่น อำนาจอธิปไตยภายนอก (External Sovereignty) หมายถึง การมีอิสระ มีเอกราชสามารถจะดำเนินความสัมพันธ์กับประเทศอื่น ๆ หรือกล่าว กันอีกอย่างหนึ่งว่า เอกราชก็คืออำนาจอธิปไตยภายนอกนั่นเอง องค์ประกอบของรัฐทั้ง ๔ ประการนี้มีความสำคัญเท่าเทียมกัน ถ้ารัฐใดขาดองค์ประกอบในข้อใดข้อหนึ่ง แม้เพียงองค์ประกอบเดียวก็ตาม ถือว่าขาดคุณสมบัติของความ เป็นรัฐโดยสิ้นเชิง จุดประสงค์ของรัฐ ๑. สร้างความเป็นระเบียบ ๒. การส่งเสริมสวัสดิภาพแก่

ประชาชน ๓.การส่งเสริมสวัสดิการแก่ส่วนรวม ๔.การส่งเสริมคุณธรรม หน้าที่ของรัฐ หน้าที่ของรัฐโดยทั่วไปแล้วมีอยู่ ๔ ประการ คือ ๑. การรักษาความสงบเรียบร้อยและความมั่นคงภายใน ๒. การให้บริการและสวัสดิการทางสังคม ๓. การพัฒนาประเทศ ๔.การป้องกันการรุกรานจากภายนอก รูปแบบของรัฐ (Forms Of State) ๑. รัฐเดี่ยว (Unitary State) คือ รัฐที่มีรัฐบาลกลางเป็นผู้มีอำนาจปกครอง และอำนาจบริหารสูงสุด เพียงองค์กรเดียว รัฐบาลกลางเป็นผู้ที่ใช้อำนาจอธิปไตยทั้ง ๓ อำนาจ คือ นิติบัญญัติ บริหาร และ ตุลาการ รัฐบาลเป็นองค์กรกลางองค์กรเดียวของรัฐที่ปกครองประชาชนได้โดยตลอด รวมถึงการติดต่อสัมพันธ์กับต่างประเทศด้วย ตัวอย่างรัฐเดี่ยว ได้แก่ อังกฤษ ญี่ปุ่น และไทย เป็นต้น ๒. รัฐรวม (Composit State) ได้แก่ การรวมตัวกันของรัฐตั้งแต่ ๒ รัฐขึ้นไป โดยมีรัฐบาลเดียวกัน ซึ่งแต่ละรัฐยังคงมีสภาพเป็นรัฐอยู่เช่นเดิมแต่การใช้อำนาจอธิปไตยของรัฐที่มารวมกัน อาจถูกจำกัด ลงไปตามข้อตกลงที่ทำขึ้น รัฐรวมมีอยู่ ๒ ประเภทด้วยกันคือ ๑. สหพันธรัฐ (Federal State) สหพันธรัฐ คือ รัฐที่เกิดขึ้นจากการรวมตัวกันระหว่างรัฐต่าง ๆ ตั้งแต่ ๒ รัฐขึ้นไปโดยใช้รัฐธรรมนูญ ฉบับเดียวกันร่วมกัน และความสัมพันธ์ระหว่างรัฐเหล่านั้นเป็นไปตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญนั้น ๆ รูปแบบการปกครองแบ่งออกเป็น ๒ ระดับ คือ มีรัฐบาลกลางของ สหพันธรัฐ และรัฐบาลท้องถิ่นเป็นของแต่ละรัฐซึ่งเรียกกันว่า “ มลรัฐ” ตัวอย่างเช่น สหรัฐอเมริกา อินเดีย มาเลเซีย ๒. สมาพันธรัฐ (Confederation State) สมาพันธรัฐเป็นการรวมตัวกัน ระหว่าง ๒ รัฐขึ้นไป โดยไม่มีรัฐธรรมนูญ หรือรัฐบาลร่วมกัน แต่เป็นการรวมตัวกันอย่างหลวม ๆ เพื่อจุดมุ่งหมายอย่างใดอย่างหนึ่ง เป็นการชั่วคราวและเป็นบางกรณีเท่านั้น เช่น การเป็นพันธมิตรกันเพื่อทำสงครามร่วมกัน เป็นต้น ในปัจจุบันนี้รูปแบบของรัฐแบบสมาพันธรัฐไม่มีอีกแล้ว แต่จะกลายเป็นลักษณะของการรวมตัวกัน ในรูปขององค์กรระหว่างประเทศ เช่น องค์การนาโต องค์การอาเซียน เป็นต้น

จากข้างต้นสรุปได้ว่า รัฐย่อมประกอบขึ้นด้วยองค์ประกอบสำคัญ ๔ ประการ คือ ๑. ประชากร ๒. ดินแดน ๓. รัฐบาล ๔. อำนาจอธิปไตย องค์ประกอบทั้ง ๔ ประการดังกล่าวนี้ หากขาดองค์ประกอบอย่างหนึ่งอย่างใดลงไปแล้ว ย่อมไม่เรียกว่า “รัฐ” แต่คำว่า “ชาติ” อาจประกอบด้วยประชากรที่พูดภาษาเดียวกัน และอยู่รวมกัน รวมทั้งมีขนบธรรมเนียมประเพณีอันเดียวกันเท่านั้นก็เพียงพอแล้ว เห็นจะเป็นด้วยเหตุผลดังกล่าว จึง มักนิยมใช้คำว่า “รัฐ” ทั้งในทางรัฐศาสตร์ และนิติศาสตร์ ซึ่งเป็นการจำกัดให้มีองค์ประกอบครบถ้วน สมบูรณ์ โดยธรรมดาหากจะเปรียบรัฐกับบุคคลแล้ว อาจกล่าวได้ว่า ไม่ว่าบุคคลใดก็ตามย่อมต้องการที่จะดำรงชีวิตอยู่อย่างปลอดภัยปราศจากอันตรายใด ๆ ที่จะมารบกวนหรือขัดขวางการทำเลี้ยงชีพของตน รัฐก็เฉกเช่นเดียวกันกับบุคคล แม้ว่า รัฐจะไม่มีชีวิตเหมือนบุคคลทั่วไปก็ตาม แต่รัฐก็ ต้องการความอยู่รอด คือต้องการดำรงความเป็นรัฐอยู่ตลอดไป แต่การดำรงความอยู่รอดดังกล่าว รัฐก็ย่อมต้องการมีเสรีภาพ (Liberty)

มีความมั่นคงปลอดภัย (Security) และมีความผาสุกสมบูรณ์ (Wealth) ด้วย และการที่จะมีสิ่งเหล่านี้ได้นั้นรัฐก็ต้องมีพลังอำนาจ (National Power) ที่เข้มแข็ง เพื่อจะได้เป็นเครื่องมือในการพิทักษ์รักษาสิ่งต่าง ๆ ที่เป็นความต้องการ หรือที่เป็นผลประโยชน์ของชาติ (National && Interests) ไว้ให้ได้ และการพิทักษ์รักษานี้จำเป็นจะต้องรักษาองค์ประกอบของรัฐไว้ให้ได้ทุกองค์ประกอบ รัฐก็จะดำรงอยู่ต่อไปโดยไม่สิ้นชาติ เมื่อพิจารณาถึงองค์ประกอบของรัฐดังกล่าวแล้ว ความหมายของความมั่นคงของชาติก็น่าจะต้องเกี่ยวข้องหรือมีความสัมพันธ์กับองค์ประกอบของรัฐด้วย ดังที่มีผู้ให้ความหมายไว้ค่อนข้างจะไม่แตกต่างกันดังนี้ “ความมั่นคงแห่งชาติ หมายถึง สภาพที่ชาติบ้านเมือง สามารถดำรงอยู่ด้วยความ ปลอดภัยทั้งในด้านเอกราช อธิปไตย ในด้านบูรณภาพแห่งดินแดน ในด้านความปลอดภัยและผาสุกของ ประชาชน ในด้านระบบการปกครองของประเทศ และวิถีการดำเนินชีวิต” “ความมั่นคงแห่งชาติ หมายถึง การให้เอกราชของชาติ บูรณภาพของดินแดนและสวัสดิภาพของประชาชนอยู่ในความมั่นคงและปลอดภัย รวมตลอดถึงการให้ประเทศดำรงอยู่ในการปกครอง ระบอบประชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งประเทศไทย” ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่าเรื่องของความมั่นคงแห่งชาติเป็นเรื่องที่ค่อนข้างจะมีความหมาย กว้างขวางครอบคลุมไปเกือบจะแทบทุกเรื่อง รวมทั้งนโยบายหรือการปฏิบัติหน้าที่ของรัฐบาลด้วย หลายประเทศ (รวมทั้งสหรัฐฯ) จะคงความหมายของคำว่า “ความมั่นคง” ไว้ในรูปของนามธรรม ซึ่งจะแปรเปลี่ยนได้เมื่อมีความจำเป็น ตัวอย่างเช่น เรื่องของความมั่นคงของประเทศหนึ่ง อาจหมายถึงความหายนะของอีกประเทศหนึ่งในสมัยหนึ่ง และในอีกสมัยหนึ่งจะกลายเป็นเรื่องของการร่วมมือ หรือเป็นมิตรประเทศกันก็ได้ ระหว่างสงครามโลกครั้งที่สอง สหรัฐฯ ต้องเข้าสู่สงครามด้วยความจำเป็น เพราะ ถูกญี่ปุ่นใช้เครื่องบินโจมตีฐานทัพของคนที่เพิร์ลฮาร์เบอร์ อย่างแหลกกลาญ เมื่อวันที่ ๗ ธันวาคม พ.ศ.๒๔๘๔ (ตรงกับวันที่ ๘ ธันวาคม ในประเทศไทย) ในระยะนั้น สหรัฐฯ ไม่ได้มีการจัดสภาความมั่นคงแห่งชาติแต่อย่างใด ทำให้ขาดประสิทธิภาพในการควบคุมและการประสานงานระหว่างการเมืองและการทหาร รวมทั้งการระดมสรรพกำลัง เพื่อสนับสนุนการสงครามให้ได้ชัยชนะ สหรัฐฯ ต้องใช้เวลานานถึง ๑๕ เดือน เศษ จึงสามารถกอบกู้สถานการณ์ระดมสรรพกำลังต่าง ๆ และขยายกำลังกองทัพมาให้พร้อมที่จะ เผชิญหน้ากับการสงคราม สูงกว่าที่มีอยู่เดิมถึง ๑๕ เท่า ดังนั้นเมื่อสงครามโลกครั้งที่ ๒ ได้ยุติลง สหรัฐฯ จึงได้ออกรัฐบัญญัติ จัดตั้งสภามันคงแห่งชาติขึ้นเมื่อปี ค.ศ.๑๙๔๗ (พ.ศ.๒๔๙๐) เรียกว่า “National Security Act Of ๑๙๔๘” ซึ่งต่อมาประเทศไทยของเราก็เห็นความจำเป็นในการจัดตั้งสภาความมั่นคงแห่งชาติขึ้น เพื่อวัตถุประสงค์ที่จะให้เป็นหน่วยงานของชาติในการพิจารณาใช้ทรัพยากรของชาติให้บรรลุถึงจุดประสงค์หรือเป้าหมายของชาติอย่างมีประสิทธิภาพ โดยได้ออกพระราชบัญญัติจัดตั้งสภาความมั่นคง แห่งชาติ เมื่อปี พ.ศ.๒๕๐๒ อย่างไรก็ตาม แม้ว่าจะได้ออกพระราชบัญญัติจัดตั้งสภา

ความมั่นคงแห่งชาติขึ้นมาแล้ว แต่พระราชบัญญัติดังกล่าวก็หาได้นิยามศัพท์ความหมายของความมั่นคงแห่งชาติไว้แต่อย่างใดไม่ คง ปล่อยให้อยู่ในรูปนามธรรม ใครใคร่นำไปใช้ก็ตีความเอาเอง ซึ่งก็จะเป็นปัญหาของการตีความทางกฎหมายต่อไปได้ เพราะเรื่องความมั่นคงนี้ได้ปรากฏอยู่ในกฎหมายรัฐธรรมนูญด้วย และในที่สุดก็คง จะตกเป็นหน้าที่ของคณะกรรมการตุลาการรัฐธรรมนูญที่จะต้องวินิจฉัยต่อไป มีข้อสังเกตอยู่ประการหนึ่งคือในพระราชบัญญัติว่าด้วยการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ.๒๕๕๕ ได้ให้คำนิยามเกี่ยวกับความมั่นคงแห่งชาติไว้ดังนี้ “ความมั่นคงหรือความปลอดภัยแห่งราชอาณาจักร หมายความว่า การให้อิทธิพลของชาติหรือสวัสดิภาพของประชาชนอยู่ในความมั่นคง ปลอดภัย รวมตลอดถึงการให้ประเทศดำรงอยู่ในการปกครองระบอบประชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย” จากความหมายตามแนวความคิดของบุคคลต่าง ๆ รวมทั้งพระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้องซึ่ง ยังมีผลใช้บังคับอยู่ในปัจจุบันดังกล่าว พอจะสรุปสาระสำคัญได้ว่า ความมั่นคงแห่งชาติประกอบด้วยองค์ประกอบที่สำคัญ ๔ ประการ ดังนี้ ๑. อิทธิพล ๒. บุรณภาพแห่งดินแดน ๓. สวัสดิภาพของประชาชน ๔. การปกครองระบอบประชาธิปไตย ภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร

นอกจากนี้สถาบันการศึกษาในสหรัฐฯ ๒ แห่ง ได้ให้คำนิยามศัพท์ของความมั่นคงแห่งชาติ ไว้ดังนี้ National Security (USACGSC = รร.สช.ทบ.) “The Protection Of A Nation From All Types Of External Aggression, Espionage, Hostile Reconnaissance, Sabotage, Subversion, Annoyance, And Other Inimical Influence” ถอดออกเป็นภาษาไทยได้ว่า “ความมั่นคงแห่งชาติ หมายถึง การป้องกันชาติให้พ้นจากอันตรายทั้งปวง อันได้แก่ การรุกรานจากภายนอก การจารกรรม การลาดตระเวนของข้าศึก การวินาศกรรม การบ่อนทำลาย การรบกวน และอิทธิพลอื่น ๆ ซึ่งจะเป็นอันตรายอย่างร้ายแรงแก่ชาติ” National Security (JCS Pub.I = พจนานุกรมคณะเสนาธิการร่วม เล่ม ๑. “A Collective Term Encompassing Both Defense And Foreign Relations Of The US. Specifically, By The Condition Provided By. (a) A Military Or Defense Advantage Over Any Foreign Nation Or Group Of Nations. (b) A Favorable Foreign Relations Position Or (c) Defense Posture Capable Of Successfully Resisting Hostile Or Destructive Action From Within Or Without Overt Or Covert.” ถอดออกเป็นภาษาไทยได้ว่า “ความมั่นคงแห่งชาติหมายถึง ทั้งการป้องกันประเทศของสหรัฐฯ และประเทศ ที่มีความสัมพันธ์กับสหรัฐฯ โดยเฉพาะภายใต้สถานการณ์ดังนี้ ก) การได้เปรียบทางทหารหรือการป้องกันชาติอื่น ๆ หรือกลุ่มของชาติอื่น ๆ ข) ที่ตั้งเกื้อกูลแก่ต่างประเทศที่มีความสัมพันธ์กับสหรัฐฯ หรือ ค) การป้องกันการวางกำลังของข้าศึก ที่มีขีดความสามารถในการต้านทานสูง หรือ การทำลาย การปฏิบัติจากภายในหรือภายนอก, ทั้งเปิดเผยและปกปิด” การให้ความหมาย หรือนิยามศัพท์ “ความมั่นคงแห่งชาติ” ของสถาบันทั้งสองแห่ง

อาจกล่าวได้ว่า โรงเรียนเสนาธิการทหารบกสหรัฐฯ ให้ความหมายเกี่ยวกับความมั่นคงแห่งชาติ ก่อนข้าง ละเอียดมากกว่า เพราะได้ขยายความถึงภัยที่จะเกิดขึ้นแก่ชาติในรูปร่างต่าง ๆ กัน ทั้งในรูปของการรุกรานจากภายนอก อันเกิดจากการกระทำของข้าศึกและในรูปของการรุกรานจากภายใน อันได้แก่การบ่อนทำลาย การก่อวินาศกรรม แม้กระทั่งอิทธิพลอื่น ๆ ซึ่งเป็นสาเหตุหรือเป็นเงื่อนไขของการก่อความ ไม่สงบที่นับว่าเป็นภัยอันตรายอย่างร้ายแรงต่อความมั่นคงแห่งชาติในปัจจุบัน

ส่วนคำนิยามศัพท์ของ คณะเสนาธิการร่วมนั้น เป็นเรื่องของชาติมหาอำนาจโดยตรงมากกว่า และไม่เหมาะสมที่จะนำมา ประยุกต์ใช้ในบ้านเมืองของเรา เมื่อเราได้พิจารณาถึงความหมายต่าง ๆ ที่บุคคลซึ่งมีชื่อเสียงได้ให้ทัศนะไว้ รวมทั้งจาก สถาบันสำคัญดังกล่าวข้างต้น อาจอนุมานได้ว่า การที่ชาติจะมีความมั่นคงและปลอดภัยจากอันตราย ทั้งปวงได้นั้น จะต้องปราศจากสิ่งที่เราเรียกกันว่า “ภัยคุกคาม” (Threats) ทั้งปวงและอาจแบ่งลักษณะ ของภัยคุกคาม ได้ออกเป็น ๒ ลักษณะด้วยกัน คือ ๑. ภัยคุกคามจากภายนอก หมายถึง การรุกรานซึ่งเกิดขึ้นจากการกระทำของข้าศึกทั้งปวง ทั้งโดยทางตรง และทางอ้อม และไม่ว่าจะเป็นการประกาศสงครามหรือไม่ประกาศสงครามก็ตาม ๒. ภัยคุกคามภายในภัยคุกคามตามลักษณะนี้ อาจเกิดขึ้นจากการปฏิบัติการก่อการร้าย หรือการก่อความ ไม่สงบของกลุ่มบุคคลที่มีอุดมการณ์ทางการเมืองที่แตกต่างกัน หรืออาจเกิดจากกลุ่มที่มีความไม่พอใจ การปกครองของรัฐบาลในปัจจุบัน และการก่อการจลาจลหรือความไม่สงบขึ้นด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น การก่อวินาศกรรม การลอบยิง หรือสังหารบุคคลสำคัญ ๆ การบ่อนทำลาย ฯลฯ เป็นต้น ซึ่งการกระทำ เช่นนี้ก็เพื่อต่อต้านการบริหารงานของรัฐบาลของประเทศนั่นเอง โดยมีเป้าหมายที่จะล้มล้างอำนาจ อธิปไตยของรัฐ ในที่สุด และสามารถเข้าควบคุมอำนาจอธิปไตยของรัฐได้โดยสิ้นเชิง ค. การประเมินค่าความมั่นคงแห่งชาติ การประเมินค่าความมั่นคงแห่งชาติในเชิงรูปธรรม ก็คือการกำหนดหรือระบุลงไปว่า ความมั่นคงแห่งชาติมีมากน้อยเพียงใด ซึ่งอาจอาศัยการพิจารณาปัจจัยจากองค์ประกอบพื้นฐานของพลังอำนาจของชาติ ๔ ประการด้วยกัน คือ การเมือง เศรษฐกิจ สังคม - จิตวิทยา และการทหาร แต่การประเมินค่าที่จะกล่าวต่อไปนี้ เป็นการประเมินค่าที่แตกต่างไปจากการประเมินยุทธศาสตร์ชาติ (National Strategic Appraisal) ซึ่งมีขั้นตอนค่อนข้างสลับซับซ้อน และต้องอาศัยข้อมูลเปรียบเทียบระหว่างชาติต่าง ๆ ทั้งชาติที่เป็นมิตรประเทศและชาติที่เป็นภัยคุกคาม โดยมีเกณฑ์พิจารณาที่เป็นมาตรฐานอันเหมาะสม ๑. ความมั่นคงแห่งชาติทางการเมือง ความมั่นคงแห่งชาติทางการเมือง อาจพิจารณาแบ่งออกเป็น ๒ ประการ คือ ความมั่นคงแห่งชาติทางการเมืองในประเทศ และความมั่นคงแห่งชาติทางการเมืองระหว่างประเทศ ข้อพิจารณาสำหรับความมั่นคงแห่งชาติทางการเมืองในประเทศที่สำคัญ ได้แก่ ความศรัทธาของประชาชนส่วนใหญ่ในประเทศ พร้อมทั้งจะให้การสนับสนุนต่อระบอบการปกครอง และการบริหารงานของรัฐบาลที่เป็นอยู่

ในขณะนั้นมากนักน้อยเพียงใด ประเทศใดก็ตามที่มีประชาชนซึ่งมีความเชื่อถือ มีศรัทธา มีความจงรักภักดี และพร้อมที่จะให้การสนับสนุนระบอบการปกครอง และ รัฐบาลอย่างจริงจัง เป็นจำนวนมากแล้ว ความมั่นคงแห่งชาติทางด้านการเมืองในประเทศก็ยิ่งมีมากขึ้น ในทางตรงกันข้าม หากประชาชนมีความไม่พอใจในระบอบการปกครองหรือการบริหารงานของรัฐบาล ในระยะนั้น เป็นจำนวนมาก ในเวลาเดียวกันก็มีศรัทธาและความพร้อมที่จะให้การสนับสนุนรัฐบาลน้อย ก็อาจพิจารณาได้ว่า ประเทศนั้นยังไม่มี ความมั่นคงแห่งชาติทางด้านการเมืองภายในประเทศ ดังจะเห็นได้จากประเทศที่มีระบบการปกครองแบบประชาธิปไตย แต่แนวความคิดของประชาชนเกี่ยวกับ ระบอบประชาธิปไตยไม่ตรงกัน ก็มักจะมีปัญหาทางด้านการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองอยู่บ่อย ๆ มีผู้กล่าวไว้ว่า เสถียรภาพและความมั่นคงของระบอบการเมือง เป็นปัจจัยสำคัญ ที่สุดอันหนึ่ง ในการเสริมสร้างความมั่นคงแห่งชาติ โดยเฉพาะในประเทศที่กำลังพัฒนา ซึ่งมักมีปัญหาว่า วนายทางการเมืองเป็นเหตุให้รัฐบาลขาดเสถียรภาพและล้มลุกคลุกคลาน ไม่ได้รับการยอมรับ จากประชาชน ผู้นำทางการเมืองทำการนอกรีตบังหลวงในรูปแบบต่าง ๆ ทำให้เกิดความวุ่นวาย อยู่เป็นประจำ และกลุ่มอิทธิพลจะถือเป็นปัจจัยในการปฏิวัติหรือรัฐประหารต่อไป ซึ่งถือกันว่าเป็น “วงจรอุบาทว์” (Vicious Circle) ของระบบการเมืองภายในประเทศ สำหรับในประเทศพัฒนาแล้ว ประเด็นนี้ ไม่ค่อยได้กล่าวถึงกันนัก เพราะระบบการเมืองในประเทศเหล่านี้ค่อนข้างจะมีความ มั่นคงพอสมควร สำหรับความมั่นคงแห่งชาติทางด้านการเมืองระหว่างประเทศนั้นขึ้นอยู่กับ ทางด้านการเมืองระหว่างประเทศของรัฐบาลเป็นสำคัญ กล่าวคือ ถ้าหากนโยบายต่างประเทศ ไม่เหมาะสมเป็นต้นว่า นโยบายต่างประเทศที่แถลงออกไปนั้น เป็นผลให้ไปสร้างศัตรูกับประเทศ ของตนรอบด้าน หรือในการปฏิบัติกรอย่างใดอย่างหนึ่ง เป็นผลให้เกิดการผลักดันต่อประเทศอื่น ๆ รวมตัวกัน สกัดกั้น หรือขัดขวางผลประโยชน์ของชาติของตนเองหรือไปรวมตัวกันร่วมทำสงคราม กับประเทศใดประเทศหนึ่งเช่นนี้ความมั่นคงแห่งชาติทางด้านการเมืองระหว่างประเทศก็จะสูญเสียไป อย่างไรก็ตาม การดำเนินนโยบายทางการเมืองระหว่างประเทศนั้น ย่อมมีความสัมพันธ์กับความมั่นคง ภายในประเทศด้วย หรืออีกนัยหนึ่งอาจกล่าวได้ว่า หากจะให้การดำเนินนโยบายทางการเมือง ระหว่างประเทศเกิด ประสิทธิภาพเต็มที่ ก็จะต้องสร้างความมั่นคงภายในให้สูงขึ้น และในเวลา เดียวกันก็ต้องมุ่งถึง ผลประโยชน์ของชาติเป็นสำคัญ โดยเสริมสร้างมิตรให้มากขึ้น และหลีกเลี่ยงที่จะสร้างศัตรูโดยไม่จำเป็น ๒. ความมั่นคงแห่งชาติทางเศรษฐกิจ โดยธรรมชาติจะมุ่ง พิจารณาในเรื่องที่เกี่ยวกับฐานะทางเศรษฐกิจของประเทศเป็น หลักอันได้แก่ความอุดมสมบูรณ์ ของทรัพยากร ความเป็นปึกแผ่นในด้านการค้า การอุตสาหกรรม การเงิน ตลอดจนความอยู่ดีมีมีความสุข ของคนในชาติ ฯลฯ เป็นต้น สำหรับการที่จะมองว่าสังคมได้มี ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ หรือประชาชนโดยทั่วไปของชาตินั้นสามารถที่จะมีรายได้เพื่อเลี้ยงดูตนเองและ ครอบครัว

ได้อย่างกว้างขวางทั่วถึงกันหรือไม่ นั่นก็จะอาศัยดูทางรายได้เฉลี่ยต่อบุคคลต่อปีของประชากรทั้งประเทศ (Per Capita) อย่างไรก็ตามรายได้เฉลี่ยต่อบุคคลเป็นแต่เพียงข้อมูลเบื้องต้นในการพิจารณาเท่านั้น ควรจะต้องพิจารณาปัจจัยอื่น ๆ เพิ่มเติมอีก เพื่อให้ทราบรายละเอียดมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะในเรื่องของการกระจายรายได้ว่าเป็นไปในลักษณะที่เป็นธรรมหรือไม่ กล่าวคือ ความแตกต่างในเรื่องรายได้ของแต่ละบุคคลต้องพยายามไม่ให้แตกต่างกันมากนัก เช่น มีบุคคลกลุ่มเล็ก ๆ บางกลุ่มเท่านั้นที่มีรายได้สูง แต่ประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศซึ่งประกอบอาชีพเกษตรกรรมในชนบทยังมีความยากจนมาก ในกรณี เช่นนี้จะถือว่าประเทศนั้นมีความมั่นคงทางเศรษฐกิจยังไม่ได้ ในสังคมปัจจุบันปรากฏว่ามีอุดมการณ์ทางการเมืองอันเป็นที่ยอมรับกันอย่างแพร่หลายว่าการกระจายรายได้ในเรื่องสังคมนั้น ควรจะเป็นไปในลักษณะที่รายได้ของผู้มีอันจะกิน กับรายได้ของประชาชนผู้ยากไร้ไม่ควรจะแตกต่างกันมากนัก หากในสังคมใดมีความแตกต่างกันมาก ทางด้านรายได้แล้วก็มักจะเกิดปัญหาความขัดแย้งต่าง ๆ ตามมาซึ่งจะนำไปสู่การก่อความไม่สงบ หรือการปฏิวัติและมักจะเกิดขึ้นอยู่เสมอสำหรับประเทศด้อยพัฒนา

๑. ความมั่นคงแห่งชาติทางสังคม - จิตวิทยา (Socio - Psychology) สังคมจิตวิทยา (Sociology) เป็นวิชาที่ศึกษาความสัมพันธ์ของมนุษย์ในสังคม โดยธรรมดานุษย์ที่อยู่ร่วมกันในสังคมย่อมจะต้องมีการติดต่อสัมพันธ์กันอยู่เสมอ และความสัมพันธ์ เหล่านี้จะประกอบเป็น โครงสร้างของสังคม (Social Structure) ซึ่งจะมีอิทธิพลอย่างมากเหนือพฤติกรรม ของบุคคล ดังนั้นสังคมวิทยาจึงมุ่งศึกษาโครงสร้างของสังคม ส่วนจิตวิทยาสังคม (Social Psychology) นั้นมุ่งศึกษาพฤติกรรมของปัจเจกชน (Individual) เป็นสำคัญ อย่างไรก็ตามสังคมวิทยาเป็นเรื่องของ นามธรรม จึงเป็นการยากที่จะทำความเข้าใจให้ละเอียดลึกซึ้ง และต้องอาศัยวิชาแขนงอื่น ๆ ของ สังคมศาสตร์ ประกอบในการศึกษาชีวิตของสังคม ซึ่งจะช่วยให้ได้คำตอบที่สมบูรณ์ขึ้น คำว่า “สังคมวิทยา” นี้บุคคลส่วนมากไม่นิยมเรียกกัน แต่จะเรียกสั้น ๆ ว่า “สังคม” เท่านั้น และนำไปใช้ปฏิบัติกันแพร่หลายอยู่ในปัจจุบัน เช่น นโยบายของรัฐบาลในด้านสังคม สภาพพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ รองนายกรัฐมนตรีด้านสังคม ฯลฯ เป็นต้น สำหรับแนวความคิด ทางยุทธศาสตร์เกี่ยวกับความมั่นคงแห่งชาติที่เกี่ยวข้องนั้น ในปัจจุบันมักนิยมเรียก “สังคม-จิตวิทยา” (Socio - Psychology) เพราะให้ความหมายที่กว้างกว่าคำว่า “สังคมวิทยา” หรือ “สังคม” เพียงอย่างเดียว คือเพิ่มคำว่า “จิตวิทยา” เข้าไปด้วยเพราะศาสตร์ว่าด้วยจิตวิทยานั้นเป็นศาสตร์ที่มีระเบียบและวิธีการค้นคว้าหาความรู้ (Psychological Inquiry) เกี่ยวกับสาเหตุของพฤติกรรมต่าง ๆ ทุกพฤติกรรมที่เกิดขึ้นย่อมต้องมีสาเหตุ จิตวิทยาจึงเป็นเรื่องของการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างจิตใจกับพฤติกรรม ความมั่นคงแห่งชาติด้านสังคม - จิตวิทยา ส่วนมากจะพิจารณาถึงความปลอดภัย ในชีวิต และทรัพย์สินของประชาชนโดยทั่วไปว่าจะได้รับความคุ้มครองจากรัฐ และเจ้าหน้าที่ของรัฐ

เพียงพอหรือไม่ หากประชาชนโดยทั่วไปได้รับความคุ้มครองเพียงพอ ประชาชนก็จะสามารถดำรงชีวิต อยู่ได้ด้วยความมั่นใจในความปลอดภัยจากอันตราย ปราศจากความตื่นกลัว และความวิตกกังวลต่าง ๆ รัฐใดก็ตามที่สามารถให้ความคุ้มครองแก่ประชาชนของตนทั้งชีวิต และทรัพย์สินได้เป็นอย่างดี รัฐนั้น ๆ ก็จะมี ความมั่นคงที่ดีตามไปด้วย นอกจากนั้นความมั่นคงแห่งชาติด้านสังคม - จิตวิทยา ยังจะต้องพิจารณาถึง เรื่องความเป็นธรรมในสังคม (Social Justification) ประกอบด้วย ความเป็นธรรมในสังคมนี้นี้หมายถึง ความเป็นธรรมที่ได้รับจากกระบวนการยุติธรรมของรัฐเป็นสำคัญ กล่าวคือหากประชาชนมีปัญหาขัดแย้งเกิดขึ้น ก็จะได้รับพิจารณาตามขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรมที่จะให้ความเป็นธรรมแก่เขาได้ โดยไม่มีอิทธิพลจากกลุ่มผลประโยชน์ใด ๆ มาบีบบังคับ ฉะนั้น ถ้าประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศมีความรู้สึกว่าคุณมีความปลอดภัยใน ชีวิตและทรัพย์สินและหากเกิดปัญหาข้อขัดแย้งใด ๆ หรือมีการกระทำในบางสิ่งบางอย่างที่ไม่ชอบ ด้วยกฎหมายของบ้านเมืองหรือประเพณีอันดีงามของสังคมนั้นแล้ว เขาจะได้รับการพิจารณาด้วยความ เป็นธรรม เช่นนี้ก็เรียกได้ว่าสังคมนั้นมีความมั่นคง หนึ่งปัญหาของการว่างงานหรือการไม่มีงานทำนับ ได้ว่าเป็นปัญหาสำคัญยิ่งในสังคมปัจจุบัน ถึงแม้ว่าจะเป็นปัญหาทางเศรษฐกิจก็ตาม แต่ก็มีผลกระทบต่อ สังคมเป็นอย่างมาก เพราะหากมีผู้ว่างงานมากในรัฐใด รัฐนั้นก็ย่อมเกิดความไม่สงบสุขขึ้นอย่างแน่นอน และจะมีผลกระทบต่อความมั่นคงตามไปด้วย ไม่ว่าจะประเทศนั้นจะเป็นประเทศกำลังพัฒนาหรือพัฒนา แล้วก็ตาม ฉะนั้นปัญหาทางเศรษฐกิจจึงมีส่วนสัมพันธ์และมีผลกระทบต่อสังคม - จิตวิทยาโดยตรง ๔. ความมั่นคงแห่งชาติด้านการทหาร การที่ประเทศชาติจะมีความมั่นคงทางการทหารเพียงใดนั้น นอกจากจะต้องมีกำลัง ทหาร อาวุธ ยุทโธปกรณ์ ในการป้องกันประเทศ และรักษาความสงบสุขภายในประเทศอย่างเพียงพอแล้ว กำลังทหารและหน่วยถืออาวุธดังกล่าว ยังจะต้องมีการดำเนินการทางยุทธศาสตร์ และยุทธวิธีอย่าง เป็นระบบ เพื่อให้สามารถเอาชนะการคุกคามทั้งภายในและภายนอกประเทศได้อีกด้วย

ในยามปกติ กำลังทหารที่มีอยู่จะมีขีดความสามารถในการป้องกันตนเองเพียงระดับหนึ่งเท่านั้นถ้าถูกข้าศึกใช้กำลังเข้ารุกรานก็จะต้องสามารถทำการต่อสู้ป้องกันให้ได้ และจะต้องทำให้ฝ่ายรุกรานตระหนักว่าฝ่ายรุกรานจะต้องประสบกับการต้านทานอย่างรุนแรง และประสบความเสียหายอย่างหนัก ทั้งยังไม่มั่นใจได้ว่าจะสามารถเอาชนะได้ ฉะนั้นฝ่ายรุกรานจึงน่าจะต้องยับยั้งชั่งใจอย่างหนัก และพิจารณาถึงอัตราการเสี่ยงและการสูญเสียที่จะบังเกิดขึ้นก่อนที่จะทำการรุกรานค่าใช้จ่ายในการใช้กำลังอำนาจทางการทหารเพื่ดำเนินการสงครามนั้น นับว่าเป็น ค่าใช้จ่ายที่แพงมหาศาลมากในปัจจุบัน เพราะยุทธโธปกรณ์สมัยใหม่นั้นค่อนข้างสลับซับซ้อน ต้องอาศัย

วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสูงจึงทำให้มีราคาแพงมาก เกินขีดความสามารถทางเศรษฐกิจของประเทศทั่ว ๆ ไปที่จะรับไว้ได้ แม้กระนั้นก็ตามบางประเทศก็จำเป็นต้องตัดสินใจเข้าสู่สงครามหากเศรษฐกิจไม่อำนวยให้ก็ต้องอาศัยหาวิธีกู้ยืมมาใช้จ่าย ทั้งนี้อาจถือเอาคำกล่าวของเคลาส์เซวิสท์ที่ให้ไว้ว่า “การสงคราม คือการดำเนินการทางการเมืองอย่างต่อเนื่องโดยวิธีอื่น” ก็ได้ดังจะเห็นตัวอย่างได้ชัดก็คือการที่ประเทศ อิรักได้ทำการกู้เงินจากประเทศกลุ่มอาหรับเพื่อดำเนินการสงครามกับอิหร่าน ในปี ค.ศ.๑๙๘๐ (พ.ศ.๒๕๒๓) เป็นต้น ประเทศมหาอำนาจเองก็ได้รับผลกระทบกระเทือนทางด้านเศรษฐกิจ จากการ สงคราม หรือการสนับสนุนให้ประเทศอื่น ดำเนินการสงคราม อย่างที่เรารู้จักกันว่า “สงครามตัวแทน” (Proxy War)

กล่าวได้ว่าถ้าชาติใดมีปัจจัยสนับสนุนการรบได้มากกว่าแล้วจะต้องเป็นฝ่ายที่มีความมั่นคงแห่งชาติสูงกว่าอีกชาติหนึ่ง หรือจะสามารถรักษา ความสงบภายในประเทศได้เสมอไป รายละเอียดที่ควรพิจารณาเพิ่มเติมนั้นกรณาคูในเรื่อง (พลังอำนาจ แห่งชาติ) ประกอบด้วยความสัมพันธ์ระหว่างความมั่นคงแห่งชาติกับยุทธศาสตร์ชาติ ได้กล่าวมาแล้วว่า รัฐจะดำรงความเป็นรัฐอยู่ได้ รัฐจะต้องมีองค์ประกอบที่สำคัญครบถ้วน ทั้ง ๔ ประการ คือ ประชากร ดินแดน รัฐบาล และอำนาจอธิปไตย และรัฐจะขาดองค์ประกอบอย่างหนึ่ง อย่างใดไปไม่ได้ เพราะจะไม่มีความเป็นรัฐที่ครบถ้วนสมบูรณ์ แต่การที่รัฐจะสามารถดำรงความเป็นรัฐ อยู่ได้นานเพียงไรนั้น นอกจากจะมีองค์ประกอบครบถ้วนดังกล่าวแล้ว รัฐยังจะต้องปราศจากสิ่งที่จะมา คุกคามหรือทำลาย หรืออาจจะกล่าวได้อีกอย่างหนึ่งว่า รัฐจะต้องปราศจากอันตรายใด ๆ ทั้งปวง ไม่ว่าจะอันตรายหรือภัยคุกคามนั้นจะเป็นในลักษณะใดก็ตาม หากรัฐปราศจากภัยอันตรายหรือภัยคุกคามใด ๆ แล้วประชาชนในรัฐนั้นก็จะสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ด้วยความมั่นใจในความปลอดภัย ทั้งชีวิตและทรัพย์สินด้วยประการทั้งปวง รวมทั้งปราศจากความตื่นกลัวและความวิตกกังวลต่าง ๆ การที่ประชาชนในชาติหรือรัฐนั้นดำรงชีวิตอยู่ได้โดยปกติ และรัฐยังคงดำรงความเป็นเอกราช และมีอำนาจอธิปไตยโดยสมบูรณ์เช่นนี้ อาจเรียกได้ว่า ชาตินั้นอยู่รอด และ “ความอยู่รอดของชาติ” (Survival) นี้เอง นับเป็น “ผลประโยชน์ที่สำคัญยิ่งของชาติ” (National Vital Interests) ประการหนึ่ง แม้ว่าความอยู่รอดของชาติค่อนข้างจะมีความหมายที่กว้างขวางและมีลักษณะที่เป็นนามธรรม (Abstract) ก็ตาม แต่ก็อาจจำกัดขอบเขตให้แคบลงไปให้เห็นชัดเจนขึ้น กล่าวคือความอยู่รอดของชาติหรือชาติจะอยู่รอดปลอดภัยได้นั้น จะต้องมีการรักษาความเป็นชาติเอาไว้ให้ได้เอกลักษณ์ที่พอจะพิสูจน์ทราบ หรือแสดงความเป็นชาติให้เห็นได้ ที่สำคัญมี ๓ ประการ ดังนี้ ประการแรก : ได้แก่สถาบัน (Institution) และวัฒนธรรมต่าง ๆ ที่คนในชาตินิยมเคารพนับ ถือเหมือน ๆ กัน เช่น การยอมรับนับถือประมุขหรือหัวหน้าคนเดียวกัน ซึ่งประมุขหรือหัวหน้านั้นอาจอยู่ ในรูปของ

พระมหากษัตริย์ พระราชินี ประธานาธิบดี หรือประธานพรรคการเมืองก็ได้ แล้วแต่ลัทธิ การปกครองและเศรษฐกิจที่ประเทศนั้นใช้อยู่ ประการที่สอง : ได้แก่ การอยู่ร่วมเป็นกลุ่ม หรือเป็นพวกเดียวกัน พูดจาภาษาเดียวกัน ใช้ขนบธรรมเนียมประเพณีเหมือน ๆ กัน และเคารพ ในความเชื่อ (Belief) หรือศาสนาเดียวกัน ประการที่สาม : ได้แก่ ความเจริญก้าวหน้าของคนในชาติ เพราะถ้าหากคนในชาติไม่มีการ ขยายปริมาณและมีการดำรงชีพหันต่อความเจริญ และความเปลี่ยนแปลงของโลกหรือสิ่งแวดล้อมแล้ว ชาติ นั้นก็มีแต่จะอับเฉาและหดตัวลง และคนในชาติ ก็จะมีฐานะล้าหลังไปเรื่อย ๆ ดังนั้นจึงน่าจะยอมรับโดยทั่วไปว่า ความอยู่รอดของชาติ ย่อมมีความสำคัญต่อชาติอย่างยิ่ง หากมีสิ่งใด ๆ ก็ตามที่จะมีผลกระทบต่อความอยู่รอด ของชาติแล้ว ชาตินั้น ๆ ย่อมจะไม่มี ความมั่นคงปลอดภัย และสิ่งดังกล่าวเหล่านั้นเองก็อยู่ในขอบข่าย ของผลประโยชน์ของชาติทั้งสิ้น หรืออาจ กล่าวได้อีกอย่างหนึ่งว่า สิ่งใดที่มีผลกระทบต่อ ผลประโยชน์ของชาติ สิ่งนั้นก็ย่อมมีผล กระทบกระเทือนต่อความอยู่รอดของชาติด้วย ขอให้สังเกตว่าผลประโยชน์ของชาติเป็นเป้าหมาย หรือจุดหมายปลายทางอันสำคัญที่ชาติ มุ่งให้บรรลุถึง หรืออีกนัยหนึ่งก็คือ ผลประโยชน์ของชาติ คือ หัวใจสำคัญของยุทธศาสตร์ชาติ นั้นเอง ฉะนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่าความสัมพันธ์ระหว่างความมั่นคงของชาติ กับยุทธศาสตร์ชาตินั้น เป็นสิ่งที่แยกออกจากกันไม่ได้ และจะต้องมีการปฏิบัติควบคู่กันตลอดไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งก็คือ ในการวางแผนและปฏิบัติการต่าง ๆ เพื่อที่จะรักษาผลประโยชน์ของชาติ อันเป็น เป้าหมายสำคัญ ไว้ให้ได้ นั้น จำเป็นจะต้องทำแผนรายละเอียดในเรื่องนโยบายความมั่นคงแห่งชาติ เพื่อ ยึดถือ เป็นหลักปฏิบัติต่อไป และเรื่องรายละเอียดเพิ่มเติมจะได้นำไปกล่าวไว้ในบทต่อไป อย่างไรก็ตาม มีที่น่าสังเกตว่า ในการที่จะดำเนินการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของชาตินั้น จำเป็นต้องใช้เครื่องมือ ของชาติทั้งปวงที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด และอย่างมีประสิทธิภาพ เครื่องมือดังกล่าวนี้ก็คือ “พลังอำนาจของชาติ” (National Power) ซึ่งพลังอำนาจของชาตินั้นก็มีอยู่ มากมายด้วยกัน รวมทั้ง องค์ประกอบที่ไม่มีตัวตนอันได้แก่ สักดิ์ศรี หรือทักษะของชาติที่มีอยู่ เช่นเดียวกับ องค์ประกอบที่มีตัวตน เช่น อาวุธและวัตถุต่าง ๆ เป็นต้น ผู้ที่มีส่วนร่วมหรือส่วนที่เกี่ยวข้องกับ กรรมวิธีหรือกระบวนการต่าง ๆ ของความมั่นคงแห่งชาติ รวมทั้งนายทหารชั้นสำคัญ ๆ ของกองทัพ จะต้องมีความเข้าใจ อย่างถูกต้องและลึกซึ้งถึงเรื่องความมั่นคงแห่งชาติ รวมทั้งองค์ประกอบของพลังอำนาจ อันสลับซับซ้อน เพราะกรรมวิธีทางการเมืองและระบบราชการ อาจก่อความยุ่งยากลำบากอยู่เสมอ ในเมื่อนโยบายต่าง ๆ ได้พัฒนาขึ้นตามลำดับ และโดยเฉพาะอย่างยิ่งได้มีการเคลื่อนย้ายกำลังทหาร เข้าเผชิญกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น และเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วอยู่ตลอดเวลา เพื่อจุดประสงค์ ในการที่จะ รักษาความมั่นคงของชาติให้มีสันติสุขและยั่งยืนถาวรตลอดไป

๔. แนวความคิดเรื่องยุทธศาสตร์ชาติ

ในช่วงเวลาที่ผ่านมา สถานการณ์โลกทุก ๆ ด้านเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เนื่องมาจากผลของกระแสโลกาภิวัตน์และการสิ้นสุดของยุคสงครามเย็น สถานการณ์ดังกล่าว มีผลกระทบโดยตรงกับความมั่นคงแห่งชาติของประเทศต่าง ๆ ในทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคมจิตวิทยา การป้องกันประเทศ และวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี การพลังงาน และสิ่งแวดล้อม การกำหนดและพัฒนานโยบายความมั่นคงแห่งชาติให้สอดคล้องกับสถานการณ์โลกและสถานะแวดล้อมของประเทศทั้งภายในและภายนอก เพื่อให้ประเทศมีสมดุลในความมั่นคงแห่งชาติทุกด้าน สามารถรักษาไว้ซึ่งผลประโยชน์แห่งชาติและบรรลุวัตถุประสงค์แห่งชาติได้ จึงเป็นเรื่องท้าทายการบริหารและการจัดการของรัฐบาล ดังนั้น กระบวนการจัดทำยุทธศาสตร์จึงถือเป็นสิ่งสำคัญที่ทุกภาคส่วนในประเทศ โดยเฉพาะหน่วยงานด้านความมั่นคง ควรตระหนักและให้ความสำคัญเพื่อให้เกิดการบูรณาการระหว่างหน่วยงานนโยบายระดับสูง และหน่วยปฏิบัติ สามารถดำเนินการขับเคลื่อนได้อย่างบูรณาการและเป็นระเบียบขั้นตอน เพื่อให้บรรลุถึงประโยชน์สูงสุดของประเทศชาติ

ทั้งนี้การเปลี่ยนแปลงของ สังคมโลกในทุกมิติย่อมส่งผลกระทบต่ออนาคตการพัฒนาประเทศอย่างมากโดยเฉพาะอย่างยิ่ง โครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคมที่เป็นทั้งจุดแข็งและจุดอ่อน และการที่ประเทศไทยจะสามารถแสวงหาโอกาสจากการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกและรับมือกับภัยคุกคามต่าง ๆ ได้นั้นมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการวิเคราะห์แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงในอนาคตอย่างรอบด้านและต้องวิเคราะห์ศักยภาพภายในประเทศเพื่อเตรียมความพร้อมของประเทศต่อการเปลี่ยนแปลงเหล่านั้น โดยต้องปรับโครงสร้างเศรษฐกิจและสังคม พัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน พัฒนาศักยภาพมนุษย์ รวมทั้งปรับเปลี่ยนค่านิยมและวัฒนธรรม การดำรงชีวิต ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวจะต้องกำหนดเป็นยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ ในระยะยาวเพื่อกำหนดวิสัยทัศน์และเป้าหมายการพัฒนาประเทศและกรอบการทำงานของภาคส่วนต่าง ๆ เพื่อให้ขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้

ดังนั้นการกำหนด “ยุทธศาสตร์ชาติ” เพื่อเป็นแม่บทหลักที่เป็นกรอบชี้้นำการกำหนดนโยบายและแผนต่าง ๆ สำหรับการพัฒนาประเทศ การบริหารราชการ การจัดสรรงบประมาณ และการจัดสรรทรัพยากรจะทำให้บรรลุเป้าหมายการสร้าง และรักษาไว้ซึ่งผลประโยชน์แห่งชาติในการที่จะให้ประเทศไทยมีความมั่นคงในทุกด้าน คนในชาติมีคุณภาพชีวิตที่ดีและมั่งคั่ง และประเทศสามารถพัฒนาไปได้อย่างยั่งยืนได้ อย่างไรก็ตามประเด็นเรื่องยุทธศาสตร์ชาติดังกล่าวนี้ได้นำไปสู่ปัญหาข้อถกเถียงในทาง วิชาการเกี่ยวกับแนวทางการกำหนดยุทธศาสตร์ชาติ

และการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติ ว่าสมควรจะเป็นไปในทิศทางใดจึงจะมีความเหมาะสมกับสังคมประเทศไทย ทั้งนี้เนื่องจาก ยุทธศาสตร์ชาติถือเป็นเรื่องใหม่สำหรับประเทศไทย การดำเนินการในช่วงที่ผ่านมา มิได้มีการกำหนดวิสัยทัศน์ประเทศ เป้าหมาย และยุทธศาสตร์ของประเทศในระยะยาว การบริหารราชการแผ่นดินของฝ่ายบริหารจึงให้ความสำคัญกับนโยบายของรัฐบาลหรือฝ่ายการเมืองทำให้เกิดปัญหาขาดความต่อเนื่องในการพัฒนาประเทศ⁴

แนวความคิดของการจัดทำ “ยุทธศาสตร์ชาติ” นั้น มีที่มาจากสภาพปัญหาการพัฒนาประเทศของไทยในอดีต ที่ผ่านมามีการกำหนดวิสัยทัศน์ของประเทศ รวมถึงเป้าหมาย และ ยุทธศาสตร์ของประเทศในระยะยาว ดังนั้น การบริหารราชการแผ่นดิน ของฝ่ายบริหาร จึงได้ให้ความสำคัญกับนโยบายของรัฐบาลเป็นหลัก ซึ่งเมื่อมีการเปลี่ยนรัฐบาลก็มักเปลี่ยนนโยบาย ทำให้การดำเนินนโยบาย ขาดความต่อเนื่อง ถึงแม้จะมีการจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ รวมถึงแผนพัฒนาและแผนยุทธศาสตร์ที่หลากหลาย ตามกระทรวงและหน่วยงานต่าง ๆ แต่ส่วนใหญ่จะเป็นการกำหนดแผน ในระยะสั้นและยังมิมีการบูรณาการให้มีความสอดคล้องกัน เนื่องจาก ขาดการกำหนดเป้าหมายร่วมกัน ทำให้การพัฒนาไม่บรรลุเป้าหมาย การใช้งบประมาณเพื่อดำเนินการตามแผนมีความซ้ำซ้อนกันได้ ซึ่งท่านนายกรัฐมนตรี พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญ ของสภาพปัญหาดังกล่าว ประกอบกับมีความประสงค์ ที่จะวางอนาคต การพัฒนาประเทศที่มีความต่อเนื่องระยะยาว เพื่อให้บรรลุอุดมการณ์ของชาติ ให้แก่ประชาชนและประเทศไทยไม่ว่าพรรคการเมืองใดจะเข้ามา เป็นรัฐบาลก็ตาม จึงได้กำหนดให้มีการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติเป็นนโยบายที่สำคัญของรัฐบาล และได้มีความพยายามผลักดันให้เกิดผลสัมฤทธิ์ อย่างเป็นรูปธรรม ทั้งนี้ ได้มีการแต่งตั้ง “คณะกรรมการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ” ขึ้น โดยมีอำนาจหน้าที่ในการจัดทำร่างยุทธศาสตร์ ๒๐ ปี เพื่อใช้ในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน โดยให้นำนโยบายรัฐบาล ๑๑ ด้าน ประเด็นการปฏิรูปของคณะรักษา ความสงบแห่งชาติ (คสช.) ๑๑ ด้าน และประเด็นการปฏิรูปของสภาปฏิรูปแห่งชาติ (สปช.) ๑๗ วาระ มาใช้เป็นกรอบในการจัดทำ ซึ่งองค์ประกอบของคณะกรรมการชุดนี้ ประกอบด้วย ภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน และผู้ทรงคุณวุฒิ เช่น ประธานสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย ประธานสภาอุตสาหกรรม แห่งประเทศไทย ประธานสมาคมธนาคารไทย ประธานสภาเกษตรกรแห่งชาติ เป็นต้น นอกจากนี้ ท่านพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี ยังได้มอบนโยบายในการจัดทำ ยุทธศาสตร์ชาติไว้ ๓ ข้อ คือ ๑. ให้ถูกหลักวิชาการ และเป็นสากล ๒. ให้ศึกษาประสบการณ์ ของต่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งตัวอย่างการจัดทำ

⁴ ร่างพระราชบัญญัติยุทธศาสตร์ชาติพ.ศ. (ฉบับที่จัดทำโดยสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ)

ยุทธศาสตร์ชาติของประเทศมาเลเซียและประเทศ สิงคโปร์ และ ๓. การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน โดยให้จัดทำเป็นกรอบกว้าง ๆ ไม่ลงในรายละเอียด ซึ่งคณะกรรมการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติก็ได้ยึดถือนโยบายนี้ในการจัดทำ “ยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๗๕)”

โดยในส่วนหลักการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติให้ถูกต้องตามหลักวิชาการนั้น คณะกรรมการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติได้นำคู่มือการกำหนดยุทธศาสตร์ในระดับชาติของศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ กองบัญชาการกองทัพไทย มาเป็นต้นแบบในการจัดทำ เพราะหลักการนี้ได้ผ่านการพิจารณาโดยมีการจัดการสัมมนาของคณะกรรมการบริหารราชการแผ่นดิน ทั้งสถาปนาปฏิรูปแห่งชาติ และสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ แล้วว่าเป็นหลักการต้นแบบที่ดีที่สุด ซึ่งตามหลักการนี้จะเริ่มต้นที่การตรวจสอบสถานะแวดล้อมทางยุทธศาสตร์ ด้วยวิธีการวิเคราะห์ Swot เพื่อให้ทราบถึงจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และข้อจำกัดหรือภัยคุกคามของประเทศ ต่อจากนั้น จึงกำหนดผลประโยชน์แห่งชาติซึ่งเป็นการสูงสุดของประเทศ แล้วจึงกำหนดวิสัยทัศน์ และภาพในอนาคตที่ประเทศต้องการจะเป็น ต่อมาจึงกำหนดจุดมุ่งหมาย แนวทางในการขับเคลื่อน และเครื่องมือในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ ซึ่งก็คือ Ends Ways Means ตามหลักวิชายุทธศาสตร์ในการดำเนินการจัดทำยุทธศาสตร์ระยะ ๒๐ ปี (๒๕๖๐ - ๒๕๗๕) คณะกรรมการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติได้แต่งตั้งคณะอนุกรรมการขึ้น ๒ คณะ คือ ๑. คณะอนุกรรมการจัดทำยุทธศาสตร์ และกรอบการปฏิรูป ซึ่งมีผลเป็นประธาน เพื่อจัดทำในส่วนของ Ends และ Ways และ ๒. คณะอนุกรรมการจัดทำแผนปฏิบัติการตามแนวทางการปฏิรูปประเทศ มีเลขาธิการคณะรัฐมนตรี เป็นประธาน เพื่อจัดทำ Road Map ในส่วนของ Means โดยในส่วนคณะอนุกรรมการจัดทำยุทธศาสตร์และ กรอบการปฏิรูปก็ได้จัดทำเอกสารสรุปย่อ “ร่างกรอบยุทธศาสตร์ชาติระยะ ๒๐ ปี (๒๕๖๐ - ๒๕๗๕) ขึ้น ซึ่งในเอกสารดังกล่าวได้กำหนดผลประโยชน์แห่งชาติไว้ ๘ ข้อ ตามนโยบายความมั่นคงแห่งชาติ และได้กำหนดวิสัยทัศน์ของประเทศว่า “ประเทศมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” รวมถึงได้กำหนดจุดมุ่งหมายทางยุทธศาสตร์ ซึ่งจะเป็สภาพอนาคตของประเทศไทยในอีก ๒๐ ปีข้างหน้า

เมื่อได้กำหนดผลประโยชน์แห่งชาติ วิสัยทัศน์ และภาพอนาคตของประเทศแล้ว ต่อจากนั้น จึงได้กำหนดยุทธศาสตร์หลัก ๖ ประการ และมาตรการหรือกลยุทธในแต่ละยุทธศาสตร์ ซึ่งจะ ใช้เป็นกรอบแนวทางการพัฒนาในระยะ ๒๐ ปีต่อจากนี้ไป ได้แก่ ๑. ยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคง ๒. ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน ๓. ยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาและเสริมสร้าง ศักยภาพคน ซึ่งถือเป็นแกนกลางของ ๖ ยุทธศาสตร์ ๔. ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างโอกาส ความเสมอภาค และเท่าเทียมกันทางสังคม ๕) ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตร กับสิ่งแวดล้อม และ ๖) ยุทธศาสตร์การปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ

ถึงแม้ว่าตามร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช (ฉบับที่ผ่านการลงประชามติ) จะได้กำหนดว่า ยุทธศาสตร์ชาติจะเป็นเป้าหมายการพัฒนาประเทศ อย่างยั่งยืน เป็นกรอบในการจัดทำแผนต่าง ๆ ให้สอดคล้องและบูรณาการกัน เพื่อเป็นพลังผลักดัน ร่วมกันไปสู่เป้าหมาย แต่ความสำเร็จของยุทธศาสตร์ชาตินั้นจะเกิดขึ้น ได้ด้วยปัจจัย ๔ ประการ คือ ประการแรก สาระของยุทธศาสตร์ จะต้องครอบคลุมประเด็นการพัฒนา มีการกำหนด เป้าหมายและภาพ ในอนาคตของประเทศที่ชัดเจน และยอมรับเป็นเจ้าของร่วมกัน และมีการกำหนดตัวชี้วัดที่สามารถ วัดผลสัมฤทธิ์ได้ ซึ่งจะต้องดำเนินการต่อไปเพื่อให้เป็นไปตามกฎหมายการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ ประการที่สอง ระบบและกฎหมาย จะต้องมีกฎหมายรองรับ และมีระบบการติดตาม และประเมินผลอย่างเป็นระบบในทุกระดับ ซึ่งร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับที่ผ่านการลงประชามติ) ก็มีบทบัญญัติหลายมาตราที่เกี่ยวข้อง และต่อไปจะมีกฎหมายการจัดทำ ยุทธศาสตร์ชาติ และกฎหมายแผนและขั้นตอนการดำเนินการปฏิรูปประเทศก็จะทำให้ปัจจัยนี้ มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ประการที่สาม กลไกสู่การปฏิบัติ จะต้องมีกลไกที่สอดรับหรือสอดคล้อง ตั้งแต่ระดับการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ การนำไปสู่การปฏิบัติ และการติดตามประเมินผล รวมทั้ง มีกลไกในการกำกับดูแล บริหารจัดการและการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติสู่การปฏิบัติ อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งกลไกเหล่านี้ มีการกำหนดในกฎหมายจัดทำยุทธศาสตร์อยู่แล้ว ประเด็นที่สำคัญ คือหน่วยงานปฏิบัติจะต้องมีความรู้ และเข้าใจในยุทธศาสตร์ชาติเพื่อสามารถกำหนดแผนงาน โครงการให้สอดคล้องกับเป้าหมายที่กำหนด ไว้ในยุทธศาสตร์ชาติ ประการสุดท้าย การยอมรับ ของสังคม จะต้องมีการสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจต่อสาธารณชน มีการรับฟังความคิดเห็นจากทุกกลุ่ม สร้างการมีส่วนร่วมและความเป็นเจ้าของร่วมกัน เพื่อให้ได้ การยอมรับจากทุกภาคส่วนในสังคม ซึ่งแม้ว่าในการดำเนินการของคณะกรรมการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ จะมีคณะกรรมการที่มาจาก ภาคเอกชนและภาคประชาชนส่วนหนึ่ง และได้มีการรับฟังความคิดเห็น ของประชาชน รวมถึง การประชาสัมพันธ์และการบรรยายให้ความรู้ในเรื่องนี้แก่สถาบันการศึกษา หรือหน่วยงานของรัฐ ต่าง ๆ แต่การรับรู้ของประชาชนส่วนใหญ่ในเรื่องการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ ยังไม่ครอบคลุม ภายหลังเมื่อร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับที่ผ่านการลงประชามติ) ได้ประกาศใช้แล้ว ก็จะต้องมีการดำเนินการเพื่อให้ประชาชนรับรู้และยอมรับยุทธศาสตร์มากยิ่งขึ้น ซึ่งก็อยู่ในนโยบาย ของรัฐบาลอยู่แล้ว⁵

⁵ พลเอก ชูศักดิ์ เมฆสุวรรณ, กรรมการจัดทำ ยุทธศาสตร์ชาติ และสมาชิกสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ. สัมภาษณ์ ๒๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐

๕. แนวความคิดเรื่องการปฏิบัติการทางทหาร^๖

ภายใต้บริบทของกระแสการเปลี่ยนแปลงสถานะแวดล้อมด้านความมั่นคงไม่ตามแบบรวมทั้งรัฐบาลได้กำหนดแนวทางการปฏิรูประบบราชการและการบริหารราชการบ้านเมืองที่ดีที่มุ่งเน้นการดำเนินการโดยมีเป้าหมายเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน ความมั่นคงปลอดภัยและสงบสุขภายในประเทศ ที่ต้องอาศัยพลังอำนาจของชาติในด้านต่าง ๆ ประกอบกับหลักการสำคัญต่าง ๆ ในด้านการป้องกันประเทศ รวมทั้งการเรียนรู้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ในปัจจุบันและระยะยาวในอนาคต

ดังนั้น การดำเนินการให้สามารถบรรลุเป้าหมายสูงสุดของชาติ ต้องมีหน่วยงานรับผิดชอบในการ ดำเนินการ ซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐ หมวด ๕ มาตรา ๓๒ ได้กำหนดให้เป็น บทบาทหน้าที่ของทหารในการพิทักษ์รักษาเอกราช ความมั่นคงของรัฐ สถาบันพระมหากษัตริย์ ผลประโยชน์แห่งชาติ การปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และเพื่อการ พัฒนาประเทศ

ตลอดระยะเวลาที่โลกยังอยู่ในสถานะที่ใช้กำลังอำนาจทางทหาร เป็นเครื่องมือในการเข้าระงับข้อขัดแย้งการรักษาความมั่นคงของรัฐ การดำรงไว้ซึ่งความคงอยู่และความเป็นเอกราชของประเทศนับว่าเป็นสิ่ง ที่สำคัญอย่างยิ่ง ในอดีตที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบันการใช้กำลังอำนาจทางทหารเป็นเครื่องมือในการระงับข้อขัดแย้ง ยังมีการดำเนินการอยู่ตลอดมา ถึงแม้ว่าจะมีกฎหมายระหว่างประเทศมาเป็นหลักเกณฑ์ในการระงับความขัดแย้งก็ตาม องค์การที่ทำหน้าที่ในการรักษาความสงบและความมั่นคงระหว่างประเทศก็ยังไม่สามารถ ทำหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นการพัฒนาความพร้อมและความทันสมัยของกองทัพให้มีประสิทธิภาพ มีความพร้อมรบทั้งในด้านเครื่องมือและบุคลากร การปรับตัวให้เข้ากับภัยคุกคามสมัยใหม่ การแก้ไขปัญหา ความมั่นคงภายใน และการสร้างความสมานฉันท์ทั้งภายในและระหว่างประเทศ การจัดระเบียบพื้นที่ ชายแดน การแก้ไขปัญหาผู้หลบหนีเข้าเมืองและแรงงานต่างด้าวผิดกฎหมาย การสร้างความพร้อมในการ เผชิญวิกฤตการณ์ที่เป็นภัยพิบัติขนาดใหญ่ เป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการรักษาความมั่นคงของประเทศโดยใช้กำลังทางทหาร

^๖ วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร. “คู่มือ ใช้เป็นแนวทางในการศึกษาตามหลักสูตรของ วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร หลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร (วปอ.) และ หลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักรภาครัฐร่วมเอกชน (ปรอ.)”. ๒๕๕๔. หน้า ๑๓

สำหรับการดำเนินการด้านการทหารในกระแสโลกปัจจุบันนั้น ได้เกิด ความเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นอย่างมากมาย นับตั้งแต่ในเรื่องแนวความคิด การบริการจัดการ และการใช้เทคโนโลยีทางการทหาร อันประกอบด้วย การปฏิวัติในกิจการทหาร (Revolution In Military Affairs : RMA) โดยการใช้ประโยชน์ จากพัฒนาการใหม่ ๆ ของวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีที่ทำให้สามารถเห็นภาพในสนามรบได้อย่างชัดเจน และอำนวยความสะดวกได้อย่าง รวดเร็วและทั่วถึง มาประยุกต์ใช้ในภารกิจทางทหาร แนวความคิดการบริหาร จัดการกองทัพ ในศตวรรษที่ ๒๑ ที่เป็นการเชื่อมโยงเทคโนโลยีของยุทธโศปกรณ์สมัยใหม่ เข้ากับการบริหาร จัดการในลักษณะผสมผสานเพื่อนำไปสู่การจัดรูปแบบการดำเนินกิจกรรมทางทหาร ให้เกิดประโยชน์ และนำมาซึ่งความได้เปรียบคู่สงคราม และการปฏิบัติการทางทหารที่ไม่ใช่ สงคราม (Military Operations Other Than War : MOOTW) เป็นการดำเนินการทางทหาร เพื่อช่วยเสริมสร้างสถานะแวดล้อมให้มีความมั่นคงเกิดเสถียรภาพ และเกื้อกูลต่อการเสริมสร้าง พลังอำนาจแห่งชาติในด้านต่าง ๆ ให้เข้มแข็ง กิจกรรมที่กระทำมิได้หลายรูปแบบ เช่น การป้องกัน และปราบปรามอาชญากรรมข้ามชาติในรูปแบบต่าง ๆ ได้แก่ การบรรเทาภัยพิบัติ การช่วยเหลือ ประชาชน การพัฒนาประเทศ การรักษาและฟื้นฟูสถานะแวดล้อม การดำเนินการในกิจกรรมการ สร้างผลผลิตให้แก่ชาติ และการให้ความร่วมมือกับองค์การระหว่างประเทศในการดำเนินกิจกรรม ทางทหารต่าง ๆ เป็นต้น ทั้งนี้ เป็นการนำศักยภาพของกำลังทหารมาใช้ประโยชน์ในยามที่ประเทศ อยู่ในภาวะปกติ รวมทั้งเป็นการพัฒนากำลังทหารให้เกิดความพร้อมในการปฏิบัติการ และใช้เครื่องมือเครื่องใช้ที่มีอยู่ให้เป็นประโยชน์ต่อสังคมด้วย

ลักษณะของภัยคุกคามที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน และแนวโน้มในอนาคตที่มีผลกระทบต่อ ความมั่นคง ด้านการป้องกันประเทศจะมีหลากหลายและซับซ้อนมากยิ่งขึ้น สามารถกำหนด ได้เป็น ๒ ลักษณะ ดังนี้

๑. ภัยคุกคามทางทหาร คือ ภัยที่เกิดจากการรุกรานด้วยกำลังทหารจากภายนอก ประเทศ ซึ่งใน อนาคตมีความเป็นไปได้ที่อาจจะเกิดจากความขัดแย้งระดับต่ำในลักษณะ ของสงครามจำกัด ซึ่งจะสามารถ พัฒนาไปสู่การใช้กำลังทหารขนาดใหญ่ได้ ถ้าหากมิได้รับการ แก้ไขอย่างทันที

๒. ภัยคุกคามที่ไม่ใช่ทางทหาร คือ ภัยคุกคามที่ไม่มีผลกระทบต่อเอกราชและบูรณภาพ แห่งดินแดน โดยตรง แต่เป็นสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงในหลาย ๆ ด้านพร้อมกัน ทั้งด้านการเมือง ด้านเศรษฐกิจ และด้านสังคม มีความสลับซับซ้อน และทวีความรุนแรงยิ่งขึ้น และอาจจะส่งผลกระทบต่อ ความมั่นคงของชาติได้

ปัจจัยกำลังอำนาจแห่งชาติด้านการทหาร

ลักษณะทั่วไปของกำลังอำนาจทางทหาร กำลังอำนาจทางทหารประกอบด้วยองค์ประกอบ ๒ ประการ คือ กำลังรบที่จัดไว้แล้วกับศักยภาพสงคราม ดังนี้

๑. กำลังรบที่จัดไว้แล้ว หมายถึง กำลังพลและอาวุธยุทโธปกรณ์ต่าง ๆ ที่ใช้ได้ทันที ซึ่งมีการเตรียมพร้อมทางทหาร ตั้งแต่ยามปกติ เช่น กองทัพบก กองทัพเรือ กองทัพอากาศ และทหารพราน เป็นต้น สำหรับกองทัพบก มีกองพลต่าง ๆ อันประกอบด้วยกำลังพลและอาวุธยุทโธปกรณ์ตามอัตรา และได้รับการฝึกหัด ให้สามารถใช้ทำการรบได้ทันที รวมทั้งการจัดวางกำลังไว้ตามบริเวณชายแดนที่เป็นจุดยุทธศาสตร์ นอกจากนี้ยังรวมถึงการส่งกำลังบำรุงที่สามารถให้การสนับสนุนกำลังรบในขั้นแรกได้ สำหรับกองทัพเรือและ กองทัพอากาศ ประกอบด้วยกำลังพลและอาวุธ ได้แก่ เรือรบและเครื่องบินที่มีประจำการสามารถใช้ทำการ รบได้ทันที การเตรียมพร้อมทางทหาร ในปัจจุบันนั้นไม่อาจจะมีการจัดระเบียบไว้มากมายตั้งแต่ยามปกติได้ ทั้งนี้เพราะค่าใช้จ่ายทางทหารสูงขึ้นมาก สาเหตุเนื่องมาจากอาวุธยุทโธปกรณ์ที่มีความสลับซับซ้อน มีราคาสูงขึ้นและค่าใช้จ่ายเงินเดือนเบี้ยเลี้ยงทหารก็สูงตามไปด้วย ดังนั้น กำลังรบที่สะสมไว้ตั้งแต่ยามปกติของ ประเทศเล็ก ๆ จึงมีเท่าที่จำเป็นหรือมีความเข้มแข็งเพียงพอที่จะทำให้ศัตรูไม่กล้ารุกราน การเตรียมพร้อมทาง ทหารจึงมีความหมายแต่เพียงว่าเป็นเครื่องยับยั้งมิให้ข้าศึกก่อสงครามขึ้น ชาติที่ฝั่สันติไม่ต้องการสงคราม ต้องมีการเตรียมกำลังไว้ให้เข้มแข็งเพื่อจะได้ไม่ต้องทำการรบ อย่างไรก็ตาม กำลังรบที่จัดไว้แล้วนั้นจะมีประสิทธิภาพเพียงใดย่อมขึ้นอยู่กับ การเตรียมกำลังประจำการนั่นเอง การเตรียมกำลังประจำการนั้น มีความจำเป็นจะต้องพิจารณา ปัญหาต่าง ๆ ให้รอบคอบ โดยเฉพาะเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่ก่อรูปเป็นสถานการณ์ของโลก ที่สำคัญยิ่งคือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจากประเทศ อภิมหาอำนาจ และประเทศมหาอำนาจที่เกี่ยวข้อง ซึ่งอาจมีผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศไทย ตลอดจนการกระทำของประเทศที่คาดว่าจะ เป็นฝ่ายตรงกันข้ามกับฝ่ายเรา รวมทั้งลักษณะท่าทีของประเทศ เพื่อนบ้านที่เป็นพันธมิตร ซึ่งสนับสนุน ประเทศไทย และสิ่งที่สำคัญที่สุด คือ กำลังอำนาจทางเศรษฐกิจของ ประเทศอันจะส่งผล ถึงขีดความสามารถของงบประมาณในการเตรียมงานทั้งหลายของกองทัพ ดังที่กล่าวมาแล้วนั้นคือ สภาวะแวดล้อมในการพิจารณาการเตรียมกำลังประจำการของเหล่าทัพแห่งประเทศไทย เพื่อให้ สามารถกำหนดได้ว่าในภูมิภาคนี้และสถานการณ์ ที่กำหนดไว้ในห้วงระยะเวลา ๑๐ - ๒๐ ปี นั้น เราควรจะใช้ กำลังของเหล่าทัพต่าง ๆ อย่างไร? เมื่อใด? ที่ไหน? และด้วยกำลังเท่าไร? ในลักษณะที่เป็นการป้องปราม อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

การสร้างความพร้อมรบของหน่วยทหารให้มีโครงสร้างที่เป็นระบบและมีขนาดกะทัดรัด แต่มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานสูง กล่าวคือ กำลังพลมีสมรรถภาพดี วินัยและขีวญติ และมีอาวุธยุท โธปกรณ์ที่ทันสมัยมีประสิทธิภาพสูง และขั้นที่สอง คือ การพัฒนางานต่าง ๆ ของ กองทัพให้มีคุณภาพที่ดีอยู่ตลอดเวลา ทั้งด้านยุทธการและการส่งกำลังบำรุง พร้อมทั้งการสวัสดิการ บำรุงขวัญ ต่อกำลังพลอย่างยุติธรรมและทั่วถึง

๑.๑ หน้าที่ของกำลังรบที่จัดไว้แล้ว กำลังรบที่จัดไว้แล้วขนาดใหญ่ขนาดใหญ่ใช้อาวุธที่มีอนุภาพขนาดใหญ่ เช่น จรวด การรบเฉพาะบริเวณเป็นหรือการเตรียมพร้อมทางทหาร มีหน้าที่โดยสรุปได้ดังนี้

๑.๑.๑ ป้องกันการโจมตีของข้าศึกต่อเขตแดนของชาติ และพร้อมที่จะทำการรุกโต้ตอบ

๑.๑.๒ เพื่อให้ส่วนหลังมีเวลาสำหรับการระดมสรรพกำลังของชาติ ได้แก่ การระดม พลการผลิตอาวุธยุทธภัณฑ์ กระจุน ฯลฯ

๑.๑.๓ เพื่อให้ฝ่ายบริหารได้มีเวลาในการเลือกวิธีการตอบโต้การรุกรานว่าจะขยาย ขอบเขตหรือยกระดับการต่อสู้เป็นสงครามสงครามจำกัด เป็นต้น

๑.๑.๔ สำหรับประเทศที่มีการก่อการร้าย กำลังรบที่จัดไว้แล้วจะมีหน้าที่ในการกวาดล้างผู้ก่อการร้าย และให้ความปลอดภัยแก่ประชาชนพลเมือง

๑.๒ ชัดความสามารถของกำลังรบที่จัดไว้แล้ว กำลังรบที่จัดไว้แล้วจะมีขีดความสามารถเพียงไรย่อมขึ้นกับปัจจัยต่าง ๆ ดังนี้

๑.๒.๑ ขนาดของกำลังรบ ขนาดของกำลังรบนั้นเห็นได้ชัดว่าทำให้อำนาจทางทหารเปลี่ยนไป เช่น กองทัพสหรัฐฯ เมื่อปี ๑๙๔๕ ถือว่ามีกำลังอำนาจทางทหารสูงกว่าปี ๑๙๔๑ เพราะกองทัพมีขนาดใหญ่ขึ้น ส่วนอำนาจทางทหารก็นับว่าเป็นสิ่งสำคัญ แต่ถ้ามีขนาดกำลังรบหรือจำนวนทหารมหาศาลแล้วก็เป็น ปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ขีดความสามารถทางด้านกำลังรบของชาตินั้นเพิ่มขึ้น

๑.๒.๒ คุณภาพของทหาร คุณภาพของทหารนับว่าเป็นสิ่งสำคัญ ชาติใดที่มีทหารซึ่งมีคุณภาพสูง มี การฝึกและระเบียบวินัยดี กล้าหาญ เสียสละเพื่อประเทศชาติ รวมทั้งมีกำลังใจในการสู้รบสูง แม้จะมีกำลัง น้อยกว่าก็สามารถเอาชนะชาติที่มีจำนวนทหารมากกว่า แต่คุณภาพของทหารต่ำกว่าได้

๑.๒.๓ อาวุธ อาวุธที่ใช้ในการสงครามมีความสำคัญอย่างมาก จะเห็นได้ว่าสหรัฐฯ และ รัสเซีย ทั้ง ๒ ชาตินี้มีขีดความสามารถในด้านเทคโนโลยี และการผลิตสูงกว่าชาติอื่น สามารถผลิตอาวุธที่ใช้ในการป้องกันประเทศ ให้เหมาะสมกับความต้องการทางทหารของตนได้ ดังนั้นจึงไม่เป็นปัญหาเลยว่า ทำไม ประเทศทั้งสองจึงเรียกได้ว่าเป็นประเทศมหาอำนาจที่ยิ่งใหญ่ ในปัจจุบันกล่าวได้ว่า ชาติที่จะเป็นอภิมหาอำนาจจะต้องสามารถผลิตอาวุธ นิวเคลียร์และสามารถสร้างมาตรการป้องกันอาวุธนิวเคลียร์ได้ด้วย

๑.๒.๔ ยุทธวิธี หมายถึง วิธีการรบในสนามรบตามแผนซึ่งได้วางไว้แล้ว โดยอาศัยการดำเนินกลยุทธ์และอำนาจการทำลายของอาวุธเพื่อให้เกิดผลสำเร็จในการปฏิบัติ สำหรับการรบแต่ละครั้ง

๑.๒.๕ ผู้นำทางทหาร ผู้นำทางทหารนับว่ามีอิทธิพลมาก ปัจจุบันนี้แม้ว่าเทคโนโลยีจะเจริญก้าวหน้าไปมากแล้วก็ตาม แต่ความเป็นผู้นำก็ยังเป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้ขีดความสามารถของกำลังรบเพิ่มขึ้นได้

๑.๒.๖ การเตรียมการทางทหาร การเตรียมการทางทหารให้ถูกวิธี และให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของชาติเป็นสิ่งสำคัญ

๒. ศักยภาพ กล่าวคือ ขีดความสามารถที่จะผลิตกำลังรบเพิ่ม ผลิตอำนาจการรบเพิ่ม องค์ประกอบของศักยภาพสงครามอาจแบ่งกว้าง ๆ ได้ ๔ องค์ประกอบ คือ กำลังอำนาจทางเศรษฐกิจ กำลัง อำนาจทางการเมือง ขวัญและกำลังใจเมื่อเกิดการสู้รบขึ้น และการสนับสนุนจากพันธมิตร ซึ่งศักยภาพสงครามมีความสำคัญ เพราะสามารถกำหนดได้ว่าชาตินั้นจะมีขนาดและ คุณภาพ กองทัพในยามสงบได้เท่าไร รวมทั้งขีดความสามารถในการยับยั้งสงครามประเทศที่มีทรัพยากรมหาศาล และความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีอันทันสมัยเท่านั้นที่จะมีความ สามารถในการยับยั้ง สงครามได้จริงจัง ศักยภาพมีบทบาทในสงครามตามแบบ ซึ่งมีเวลาที่จะระดมสรรพกำลังได้เต็มที่

บทบาทกองทัพภายในประเทศ

ปัจจุบันบทบาทของกองทัพไม่เพียงแต่ป้องกันประเทศ หากแต่รวมไปถึงบทบาทในการพัฒนาประเทศ ส่งผลให้บริบทที่เกี่ยวข้องกับกองทัพมีหลายมิติ ทั้งมิติด้านความมั่นคง มิติด้านเศรษฐกิจและมิติด้านสังคม เป็นต้น

๑. การป้องกันประเทศจากภัยคุกคามภายนอก

การป้องกันภัยคุกคามจากภายนอกประเทศ กองทัพยึดถือแนวความคิดทางยุทธศาสตร์ ๓ ประการ คือ การสร้างความร่วมมือด้านความมั่นคง การผนึกกำลังป้องกันประเทศ และการป้องกันเชิงรุก การเตรียมการเพื่อป้องกันประเทศจากภัยคุกคามภายนอกให้สอดคล้องกับสถานการณ์และ ขีดความสามารถด้านงบประมาณในปัจจุบัน กองทัพมุ่งเน้นมาตรการด้านการข่าวกรองเชิงรุกที่มีประสิทธิภาพ และการใช้การปฏิบัติการทางทหารในลักษณะของการรวบรวม ตลอดจนจัดตั้งหน่วยและใช้หน่วยทหารที่มี ขนาดเหมาะสมและมีความพร้อมรบ ซึ่งเตรียมไว้ในแต่ละพื้นที่ เพื่อใช้ในการเข้าแก้ปัญหาสถานการณ์ที่อาจ เกิดขึ้นในขั้นต้น ก่อนจะเข้าสู่การปฏิบัติตาม

ขั้นตอนของแผนที่กำหนดไว้ กำลังทางบก กำลังทางเรือและกำลังทางอากาศต้องสามารถปฏิบัติการ ปูองกันประเทศ ร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพและสามารถให้การช่วยเหลือสนับสนุนซึ่งกันและกันได้ ทั้งในการปฏิบัติการทาง ยุทธวิธี การส่งกำลังและซ่อมบำรุง นอกจากนี้ความคล่องแคล่วในการเคลื่อนที่แล้ว กองทัพยังต้องเน้นความ ถูกต้อง รวดเร็วในด้านการข่าวอีกด้วย ดังนั้น ระบบควบคุมบังคับบัญชาและการติดต่อสื่อสารและคอมพิวเตอร์ (C&I) จะต้องมีประสิทธิภาพด้วยเช่นกัน

๒. กองทัพกับสังคม

สังคมโลกในปัจจุบันเป็นสังคมเปิดที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างมากตามกาลเวลา และสภาวะแวดล้อมที่เปลี่ยนไป ประเทศไทยซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของประชาคมโลกย่อมได้รับผลกระทบจากกระแสการ เปลี่ยนแปลงในทุก ๆ ด้านอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ดังนั้น สถาบันหลัก ๆ ของสังคมไทย จึงต้องจัดวางบทบาทให้เหมาะสมและเกื้อกูลซึ่งกันและกันเพื่อให้สามารถบรรลุ เป้าหมายของชาติที่ได้ร่วมกันกำหนดไว้ได้ในเรื่องนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีสายพระเนตรที่ยาวไกล ดังจะเห็นได้จากพระบรมราโชวาทที่ได้ พระราชทานแก่เหล่าทหาร ในพิธีสวนสนามของหน่วยทหารรักษาพระองค์ เมื่อ ๓ ธันวาคม ๒๕๓๘ มีความ ตอนหนึ่งว่า “ทหารมีหน้าที่หลักอยู่ที่การป้องกันประเทศและการธำรงรักษาเอกราชอธิปไตยของชาติไว้ด้วย แสขยานุภาพ นอกจากนั้นยังมีหน้าที่ด้านอื่นอีกซึ่งมีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากัน นั่นคือ การบำบัด บรรเทา ความทุกข์ยากและการร่วมพัฒนาให้บังเกิดความเจริญร่มเย็นแก่บ้านเมืองและประชาชน หน้าที่นี้ดู กัน อย่างผิวเผินจะเห็นว่าไม่จำเป็นนัก แต่ถ้าพิจารณาดูให้กระจ่างชัดแล้วจะเห็นตามเป็นจริงว่า ความมั่นคง ปลอดภัยของประเทศนั้น นอกจากจะต้องมีกำลังรบและอาวุธยุทโธปกรณ์ที่เข้มแข็งพร้อม มูลแล้ว ยังจำเป็นที่ประชาชนจะต้องมีชีวิตอยู่ด้วยความร่มเย็นเป็นปรกติสุข ปลอดภัยอันตราย และความเดือดร้อนยากเข็ญต่าง ๆ ด้วย เมื่อความสำคัญและจำเป็นมีอยู่ ดังนั้น ทหารจะต้องเตรียม ตัว เตรียมใจและเตรียมการให้พร้อมทุกเมื่อ เพื่อให้สามารถปฏิบัติการกิจได้พร้อมเพรียง คล่องตัว มี ประสิทธิภาพ ไม่ว่าด้านยุทธการหรือด้านร่วมมือ ประสานงานกับฝ่ายอื่น ๆ ในการเกื้อกูล สนับสนุน ยกย่องฐานะความเป็นอยู่ของประชาชนและช่วยเหลือ บรรเทาความทุกข์ยากเดือดร้อน ในเมื่อเกิดภัยพิบัติอย่างทันการณั้ ทันเวลาและทันทั่วถึง” การช่วยเหลือ ประชาชนในยามปกติ กองทัพจะให้ความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ โดยการส่งเสริมความรู้ในการประกอบอาชีพ การบริการ ทางสาธารณสุขการซ่อมสร้างและมอบวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นให้แก่ประชาชน และเมื่อมีสาธารณภัย กองทัพจะร่วมกับหน่วยงานทั้งภาครัฐ และเอกชน ตลอดจนประชาชน โดยทั่วไปเข้าควบคุมแก้ไข ช่วยเหลือและบรรเทาให้ผู้ประสบสาธารณภัยเหล่านั้นเกิดความสูญเสียและความเสียหายน้อยที่สุด รวมทั้งร่วมกันบูรณะ ฟื้นฟู ภายหลังเหตุการณ์ให้กลับคืนสภาพเดิมโดยเร็ว สำหรับหน่วยงานของ กองทัพในการช่วยเหลือประชาชน ปัจจุบันมีการจัดตั้งศูนย์บรรเทาสาธารณภัยทั้งในระดับ

กระทรวงกลาโหม กองบัญชาการทหารสูงสุดและเหล่าทัพ เพื่อเป็นองค์กรกลางในการประสาน และให้ความช่วยเหลือแก่ประชาชนเมื่อเกิดภัยพิบัติ ตัวอย่างเช่น การ จัดกำลังพลและอากาศยาน สนับสนุนโครงการฝนหลวง การช่วยเหลือลูกเรือชาวประมงไทยที่ประสบภัยจาก พายุในทะเล การช่วยเหลือประชาชนที่ประสบภัยแล้ง การช่วยเหลือประชาชนที่ประสบภัยน้ำท่วม การช่วยเหลือประชาชนกรณีเกิดอัคคีภัย การช่วยเหลือคุ้มครองเรือประมงไทยจากการปล้นของโจรสลัดและการ ป้องกัน และช่วยเหลือเรือหรืออากาศยานประสบภัยทางน้ำ ตลอดจนการช่วยเหลือผู้ประสบภัยจาก กรณี พิเศษคลื่นยักษ์สึนามิบริเวณภาคใต้

๓. การคุ้มครองและรักษาผลประโยชน์ของชาติร่วมกับภาครัฐอื่น ๆ

และเอกชน

กองทัพเป็นหน่วยงานหนึ่งที่มีหน้าที่ในการปกป้องผลประโยชน์แห่งชาติ ตามข้อกำหนดใน รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับปัจจุบัน ทะเลและอุตสาหกรรม ชายฝั่งทะเล เป็นแหล่งสำคัญยิ่งต่อ ความมั่นคงทางเศรษฐกิจของประเทศ เพราะนอกจากจะเป็นแหล่งพลังงาน อุตสาหกรรมและการประมงแล้ว ยังเป็นเส้นทางคมนาคมในการขนส่งสินค้าเข้าออกที่สำคัญอีกด้วย โดยที่ประเทศไทยมีอาณาเขตทางทะเลสอง ด้าน คือ ด้านอ่าวไทยและฝั่งทะเลอันดามัน ดังนั้น นโยบาย และยุทธศาสตร์ในการรักษาผลประโยชน์ของชาติทางทะเล พ.ศ.๒๕๓๖ จึงให้ความหมายของผลประโยชน์ของชาติทางทะเลไว้ ดังนี้คือ เอกราช อธิปไตยและบูรณภาพแห่งดินแดนทางทะเล ความปลอดภัยความสงบเรียบร้อยในทะเลและบรรยากาศที่เอื้ออำนวยต่อ การประกอบอาชีพของประชาชน และการประกอบกิจการทางเศรษฐกิจในทะเล ผลประโยชน์สูงสุดทางเศรษฐกิจ จากทะเลในด้านทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและผลประโยชน์ต่อเนื่องในรูปแบบอื่น ๆ ทั้งในระยะสั้นและ ระยะยาว โดยมอบหมายให้กองทัพเรือเป็นหน่วยงานหลักในการรักษาผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเลด้วยการ ฝ้าตรวจลาดตระเวนและควบคุมอย่างใกล้ชิด โดยการประสานการปฏิบัติกับหน่วยงานในภาครัฐและ ภาคเอกชนอย่างใกล้ชิด

๔. แนวความคิดการใช้กำลังทางบก ทางเรือและทางอากาศ และหลักนियม

การยุทธร่วม

นับตั้งแต่สงครามอ่าวเปอร์เซียและสงครามในโคโซโวเป็นต้นมารูปแบบของสงครามได้ เปลี่ยนไปมากจึงเป็นเครื่องบ่งชี้อย่างชัดเจนว่าการปฏิบัติการทางทหารได้เริ่มเข้าสู่ยุคใหม่ แล้วซึ่งจากการ ปฏิบัติการต่าง ๆ ในสงครามดังกล่าวเป็นผลทำให้กองทัพของทุกประเทศต้องหันกลับมาพิจารณากันใหม่ว่า กองทัพของตนพร้อมแล้วหรือยังที่จะเผชิญกับสภาพใหม่ของสงครามในอนาคต ซึ่งการเปลี่ยนแปลงนี้ นักการ ทหารตะวันตกเรียกว่า “การปฏิวัติในกิจการทหาร” (Revolution in Military Affairs-RMA)

ทั้งนี้ เพราะผลที่ เกิดจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและสภาพแวดล้อมทางยุทธศาสตร์ของโลกที่เปลี่ยนไป สำหรับสิ่งที่กำลัง เกิดขึ้นนี้ไม่ได้จำกัดอยู่เฉพาะแต่เพียงประเทศมหาอำนาจหรือประเทศใหญ่ ๆ เท่านั้น แต่กำลังเกิดขึ้นกับทุก ๆ ประเทศ รวมทั้งประเทศไทย ดังนั้น สิ่งท้าทายใหม่ ๆ ที่ต้องเผชิญอยู่ข้างหน้าของกองทัพ คือ การปรับตัวเอง อย่างไรก็ตาม ภารกิจจะสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางยุทธศาสตร์และวิทยาการทางทหารยุคใหม่นี้ให้ได้ กองทัพเป็นองค์กรหนึ่งที่ต้องมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องให้สามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงเชิงพลวัต ทั้งนี้ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของชาติที่กำหนดขีดความสามารถของกองทัพในการปกป้องผลประโยชน์ของชาติในยุคใหม่ ซึ่งขึ้นกับ “ความสามารถในการบริหารและการจัดการตัวเองท่ามกลางความเปลี่ยนแปลง” กองทัพตระหนักถึงรูปแบบใหม่ ๆ ของสิ่งท้าทาย ที่บังคับให้กองทัพต้องปรับบทบาท เช่น การปฏิบัติการทางทหารอื่นที่มีใช้เพื่อการสงคราม (Military Operations Other Than War – MOOTW) และอันตรายของสงครามสารสนเทศหรือสงครามข่าวสาร ตลอดจนการขยายร่วมมือทางทหารร่วมกับ นานาชาติเพื่อการปฏิบัติการรักษาสันติภาพ รวมทั้งวิธีการและลักษณะการดำเนินสงครามรูปแบบใหม่ เป็นต้น สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ล้วนต้องการ “วิธีคิดใหม่” เพื่อก่อให้เกิดแนวคิดใหม่ ซึ่งจะนำไปสู่การบริหารและการจัดการที่มีประสิทธิภาพของกองทัพ

จากสิ่งที่กล่าวมาข้างต้น ความมั่นคง มั่งคั่ง และทรัพยากรของชาตินั้น ช่วยให้การทหารเข้มแข็ง แต่จะได้รับผลจากความเข้มแข็งนี้เพียงไร ขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้นำทางทหารและความสามารถในการใช้กำลังอำนาจนี้ อีกทั้งกำลังอำนาจทางทหารควรจะใช้ก็ต่อเมื่อจำเป็นแก่การบรรลุวัตถุประสงค์เฉพาะเท่านั้น นอกจากนี้ กาลเวลาบริเวณและลักษณะของการเผชิญหน้าอาจเป็นปัจจัยพิจารณาขนาดของการใช้กำลังอำนาจทางทหารอีกด้วย เป็นต้น

๕. ร่างยุทธศาสตร์ชาติระยะ ๒๐ ปี (พ.ศ.๒๕๖๐ – ๒๕๗๙)

ยุทธศาสตร์ชาติระยะ ๒๐ ปี (พ.ศ.๒๕๖๐ – ๒๕๗๙) เป็นแนวทางสำคัญที่รัฐบาลใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาประเทศอย่างต่อเนื่องให้บรรลุวิสัยทัศน์ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” เน้นการพัฒนา ๖ ด้าน ได้แก่ ความมั่นคง การสร้างความสามารถในการแข่งขัน การพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพคน การสร้างโอกาสความเสมอภาคและเท่าเทียมกันทางสังคม การสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ ซึ่งมีกรอบแนวทางที่สำคัญของยุทธศาสตร์ชาติระยะ ๒๐ ปี ดังนี้

๑. ด้านความมั่นคง

๑.๑ เสริมสร้างความมั่นคงของสถาบันหลักและการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

๑.๒ ปฏิรูปกลไกการบริหารประเทศและพัฒนาความมั่นคงทางการ เมือง ขจัดคอร์รัปชัน สร้างความเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรม

๑.๓ การรักษาความมั่นคงภายในและความสงบเรียบร้อยภายใน ตลอดจนการบริหารจัดการความมั่นคงชายแดนและชายฝั่งทะเล

๑.๔ การพัฒนาระบบ กลไก มาตรการและความร่วมมือระหว่าง ประเทศทุกระดับ และรักษาคุณภาพความสัมพันธ์กับประเทศ มหาอำนาจ เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาความมั่นคงรูปแบบใหม่

๑.๕ การพัฒนาเสริมสร้างศักยภาพการผนึกกำลังป้องกันประเทศ การรักษาความสงบเรียบร้อยภายในประเทศ สร้างความร่วมมือกับ ประเทศเพื่อนบ้านและมิตรประเทศ

๑.๖ การพัฒนาระบบการเตรียมพร้อมแห่งชาติและระบบบริหาร จัดการภัยพิบัติ รักษาความมั่นคงของฐานทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม

๑.๗ การปรับกระบวนการทำงานของกลไกที่เกี่ยวข้องจากแนวคิดสู่แนวระนาบมากขึ้น

๒. ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน

๒.๑ การพัฒนาสมรรถนะทางเศรษฐกิจ ส่งเสริมการค้า การลงทุน พัฒนาสู่ชาติการค้า

๒.๒ การพัฒนาภาคการผลิตและบริการ เสริมสร้างฐานการผลิตเข้มแข็ง ยั่งยืน และส่งเสริมเกษตรกรรายย่อยสู่เกษตรกรยั่งยืนเป็นมิตรกับ สิ่งแวดล้อม

๒.๓ การพัฒนาผู้ประกอบการและเศรษฐกิจชุมชน พัฒนาทักษะ ผู้ประกอบการยกระดับผลิตภาพแรงงานและพัฒนา SMEs สู่สากล

๒.๔ การพัฒนาพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษและเมือง พัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน และพัฒนาระบบเมืองศูนย์กลางความเจริญ

๒.๕ การลงทุนพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ด้านการขนส่ง ความมั่นคงและพลังงาน ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ และการวิจัย และพัฒนา

๒.๖ การเชื่อมโยงกับภูมิภาคและเศรษฐกิจโลก สร้างความเป็นหุ้นส่วนการพัฒนา กับนานาประเทศ ส่งเสริมให้ไทยเป็นฐานของการประกอบธุรกิจ ฯลฯ

๓. ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพคน

- ๓.๑ พัฒนาศักยภาพคนตลอดช่วงชีวิต
- ๓.๒ ยกกระตือรือร้นการศึกษาและการเรียนรู้ให้มีคุณภาพเท่าเทียมและทั่วถึง
- ๓.๓ ปลุกฝังระเบียบวินัย คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่พึงประสงค์
- ๓.๔ การสร้างเสริมให้คนมีสุขภาวะที่ดี
- ๓.๕ การสร้างความอยู่ดีมีสุขของครอบครัวไทย

๔. ด้านการสร้างโอกาสความเสมอภาค และเท่าเทียมกันทางสังคม

- ๔.๑ สร้างความมั่นคงและการลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคม
- ๔.๒ พัฒนาระบบบริการและระบบบริหารจัดการสุขภาพ
- ๔.๓ มีสภาพแวดล้อมและนวัตกรรมที่เอื้อต่อการดำรงชีวิตในสังคมสูงวัย
- ๔.๔ สร้างความเข้มแข็งของสถาบันทางสังคม ทูตทางวัฒนธรรม และความเข้มแข็งของชุมชน

- ๔.๕ พัฒนาการสื่อสารมวลชนให้เป็นกลไกในการสนับสนุนการพัฒนา

๕. ด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

- ๕.๑ จัดระบบอนุรักษ์ ฟื้นฟูและป้องกันการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ
- ๕.๒ วางระบบบริหารจัดการน้ำให้มีประสิทธิภาพทั้งลุ่มน้ำ เน้นการปรับระบบการบริหารจัดการอุทกภัยอย่างบูรณาการ
- ๕.๓ การพัฒนาและใช้พลังงานที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม
- ๕.๔ การพัฒนาเมืองอุตสาหกรรมเชิงนิเวศและเมืองที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม
- ๕.๕ การร่วมลดปัญหาโลกร้อนและปรับตัวให้พร้อมกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

- ๕.๖ การใช้เครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์และนโยบายการคลัง เพื่อสิ่งแวดล้อม

๖. ด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ

- ๖.๑ การปรับปรุงโครงสร้าง บทบาท ภารกิจของหน่วยงานภาครัฐ ให้มีขนาดที่เหมาะสม
- ๖.๒ การวางระบบบริหารราชการแบบบูรณาการ
- ๖.๓ การพัฒนาระบบบริหารจัดการกำลังคนและพัฒนา บุคลากรภาครัฐ
- ๖.๔ การต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ

๖.๕ การปรับปรุงกฎหมายและระเบียบต่าง ๆ ให้ทันสมัย เป็นธรรมและเป็นสากล

๖.๖ พัฒนาระบบการให้บริการประชาชนของหน่วยงานภาครัฐ

๖.๗ ปรับปรุงการบริหารจัดการรายได้และรายจ่ายของภาครัฐ

๗. ร่างยุทธศาสตร์ป้องกันประเทศระยะ ๒๐ ปี กระทรวงกลาโหม พ.ศ.๒๕๖๐ – ๒๕๗๕

กระทรวงกลาโหมได้จัดทำเอกสารยุทธศาสตร์การป้องกันประเทศ กระทรวงกลาโหมขึ้น เนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงของสถานะแวดล้อมด้านความมั่นคงของไทยที่มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ทั้งภายในและภายนอกประเทศ รวมทั้งการให้ความสำคัญต่อการเผชิญกับภัยคุกคามต่อความมั่นคงแห่งชาติ ทั้งภัยคุกคามตามแบบ Traditional Threats ซึ่งเป็นภัยคุกคามทางทหารโดยตรง และภัยคุกคามไม่ตามแบบ Non - Traditional Threats นอกจากนั้นยังให้ความสำคัญต่อความท้าทายด้านความมั่นคงที่เกิดขึ้น ได้แก่ การสนับสนุนการรวมตัวเป็นประชาคมอาเซียน เป็นต้น

สำหรับวัตถุประสงค์ในการป้องกันประเทศ ได้กำหนดไว้เป็น ๒ ส่วน ได้แก่ วัตถุประสงค์เฉพาะในการปฏิบัติการทางทหาร และวัตถุประสงค์เฉพาะในการสนับสนุนความมั่นคงของรัฐในส่วนของแนวคิดทางยุทธศาสตร์ ยังคงไว้ ๓ ประการ คือ การป้องกันเชิงรุก การสร้างความร่วมมือด้านความมั่นคง และการผนึกกำลังป้องกันประเทศ ดำเนินการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์มูลฐานด้านความมั่นคงของประเทศภายใต้สถานะแวดล้อมด้านความมั่นคงนั้น กระทรวงกลาโหมได้กำหนดวิสัยทัศน์ คือ “มีกองทัพชั้นนำ มีบทบาทสำคัญในด้านความมั่นคงของรัฐ และมีบทบาทนำในการส่งเสริมความมั่นคงของภูมิภาค” ได้มีการกำหนดประเด็นยุทธศาสตร์รองรับ จำนวน ๖ ประเด็น คือ

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๑ การสร้างความร่วมมือด้านความมั่นคงกับต่างประเทศ

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๒ การพิทักษ์รักษาและเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๓ การรักษาความมั่นคงของรัฐ

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๔ การพัฒนาประเทศและช่วยเหลือประชาชน

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๕ การสร้างความเข้มแข็งภาคประชาชน

ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๖ การปฏิบัติการทางทหารเพื่อรักษาอธิปไตยและผลประโยชน์แห่งชาติ

๘. ร่างยุทธศาสตร์ทหารระยะ ๒๐ ปี (พ.ศ.๒๕๖๐-๒๕๗๙)

ภายใต้บริบทของกระแสการเปลี่ยนแปลงสถานะแวดล้อมด้านความมั่นคงไม่ตามแบบ รวมทั้งรัฐบาลได้มีการกำหนดแนวทางการปฏิรูประบบราชการและการบริหารบ้านเมือง มุ่งเน้นเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนเป็นสำคัญ โดยยึดถือหลักการสำคัญในจัดทำยุทธศาสตร์ชาติในระยะ ๒๐ ปี เพื่อใช้เป็นแนวทางการขับเคลื่อนประเทศของกระทรวง ทบวง กรม ตามลำดับต่อไป ของบทบัญญัติด้านความมั่นคงที่สำคัญตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย โดยอาศัยเครื่องมือของชาติหรือกำลังอำนาจแห่งชาติในด้านต่าง ๆ เช่น การเมือง เศรษฐกิจ และการทหารที่มีอยู่มาใช้เพื่อดำเนินการให้บรรลุถึงความต้องการของชาติและผลประโยชน์ของชาติร่วมกัน ทั้งนี้จึงต้องพิจารณาถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งภายนอกและภายในประเทศ เพื่อให้ได้มาซึ่งวิธีการที่ดีที่สุดในการใช้กำลังอำนาจแห่งชาติที่มีอยู่ให้บรรลุวัตถุประสงค์ของชาติได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

ในส่วนพลังอำนาจด้านความมั่นคงทางการทหารในระดับของกระทรวงกลาโหม ได้มีการจัดทำยุทธศาสตร์การป้องกันประเทศ พ.ศ.๒๕๖๐ - ๒๕๗๙ ใช้มาตรการต่าง ๆ ที่ยึดถือตามอำนาจหน้าที่ของกระทรวงกลาโหมที่กฎหมายกำหนด ภายใต้แนวความคิดทางยุทธศาสตร์ทั้ง ๓ แนวความคิด ได้แก่ การป้องกันเชิงรุก การสร้างความร่วมมือด้านความมั่นคง และการผนึกกำลังป้องกันประเทศ เพื่อให้สอดคล้องต่อยุทธศาสตร์ชาติและการเปลี่ยนแปลงทางสภาพแวดล้อม และนำไปสู่การจัดทำยุทธศาสตร์ทหาร แผนป้องกันประเทศ แผนแม่บทการปฏิรูปการบริหารจัดการ และการปรับปรุงโครงสร้างกระทรวงกลาโหม ตลอดจนแผนพัฒนาขีดความสามารถกระทรวงกลาโหม

กองทัพไทย เพื่อรองรับต่อยุทธศาสตร์การป้องกันประเทศ กระทรวงกลาโหม จึงได้จัดทำยุทธศาสตร์ทหาร กองทัพไทย พ.ศ.๒๕๕๘ ขึ้น เพื่อใช้เป็นกลไกหนึ่งให้เกิดการบูรณาการอย่างเป็นองค์รวมของหน่วยงานต่าง ๆ ของกองทัพไทย ให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างประสานสอดคล้อง ทั้งในฐานะของผู้ปฏิบัติหลักและผู้สนับสนุนการปฏิบัติ เพื่อสนับสนุนการรักษาความสงบเรียบร้อยภายในประเทศ ตลอดจนสนับสนุนพลังอำนาจหลักของประเทศในด้านอื่น ๆ เพื่อรักษาผลประโยชน์แห่งชาติทั้งในและต่างประเทศ ตลอดจนการธำรงไว้ซึ่งอำนาจอธิปไตยบนความมีเกียรติและศักดิ์ศรี ที่นานาชาติยอมรับ แต่ด้วยสภาวะการณ์ที่มีความเป็นพลวัต โดยเฉพาะทางด้านความมั่นคงนุภาพ จึงมีความจำเป็นในการจัดทำร่างยุทธศาสตร์ทหาร กองทัพไทย พ.ศ.๒๕๕๘ – ๒๕๗๙ ขึ้น เพื่อที่จะทำให้ผู้นำทางกองทัพของกองทัพไทยในระดับต่าง ๆ ให้สามารถขับเคลื่อนพลาณภาพ

กองทัพไทย โดยการประมวลภาพสถานการณ์อนาคตในระยะยาวให้มีความพร้อมที่จะเผชิญกับความท้าทายและภัยคุกคามตามแบบ (Traditional Threat) และไม่ตามแบบ (Non - Traditional Threat) ของสภาพแวดล้อมในปัจจุบัน และในอนาคตที่มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ภายใต้ทรัพยากรที่มีอยู่และขีดจำกัดพื้นฐานความเสี่ยงได้อย่างสมเกียรติและสง่างาม เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อกองทัพไทย และความมั่นคงนุภาพของประเทศไทยในอนาคตต่อไป โดยประกอบไปด้วย

๑. หลักการสำคัญด้านการป้องกันประเทศ

๒. การตรวจสอบสภาวะแวดล้อม

๓. ยุทธศาสตร์ทหาร ระยะ ๒๐ ปี

๓.๑ วิสัยทัศน์

๓.๒ วัตถุประสงค์ทางทหาร

๓.๓ แนวความคิดทางยุทธศาสตร์

๓.๔ ประเด็นยุทธศาสตร์ทหาร ๖ ประเด็น

๓.๕ การกำหนดมาตรการตามประเด็นยุทธศาสตร์ทหาร

๓.๖ ขีดความสามารถทางทหารตามประเด็นยุทธศาสตร์ทหาร

๓.๗ ยุทธศาสตร์ทหาร ๔ ระยะ

๓.๘ ประเด็นยุทธศาสตร์ วัตถุประสงค์มูลฐานทางทหาร วัตถุประสงค์เฉพาะ

ทางทหาร การกำหนดมาตรการและขีดความสามารถที่ต้องการของกองทัพ ในระยะที่ ๑ (พ.ศ.๒๕๖๐ – ๒๕๖๔)

๓.๙ ประเด็นยุทธศาสตร์ วัตถุประสงค์มูลฐานทางทหาร วัตถุประสงค์เฉพาะทางทหาร การกำหนดมาตรการและขีดความสามารถที่ต้องการของกองทัพ ในระยะที่ ๒ (พ.ศ.๒๕๖๕ – ๒๕๖๙)

๓.๑๐ ประเด็นยุทธศาสตร์ วัตถุประสงค์มูลฐานทางทหาร วัตถุประสงค์เฉพาะทางทหาร การกำหนดมาตรการและขีดความสามารถที่ต้องการของกองทัพ ในระยะที่ ๓ (พ.ศ.๒๕๗๐ – ๒๕๗๔)

๓.๑๑ ประเด็นยุทธศาสตร์ วัตถุประสงค์มูลฐานทางทหาร วัตถุประสงค์เฉพาะทางทหาร การกำหนดมาตรการและขีดความสามารถที่ต้องการของกองทัพ ในระยะที่ ๔ (พ.ศ.๒๕๗๕ – ๒๕๗๙)

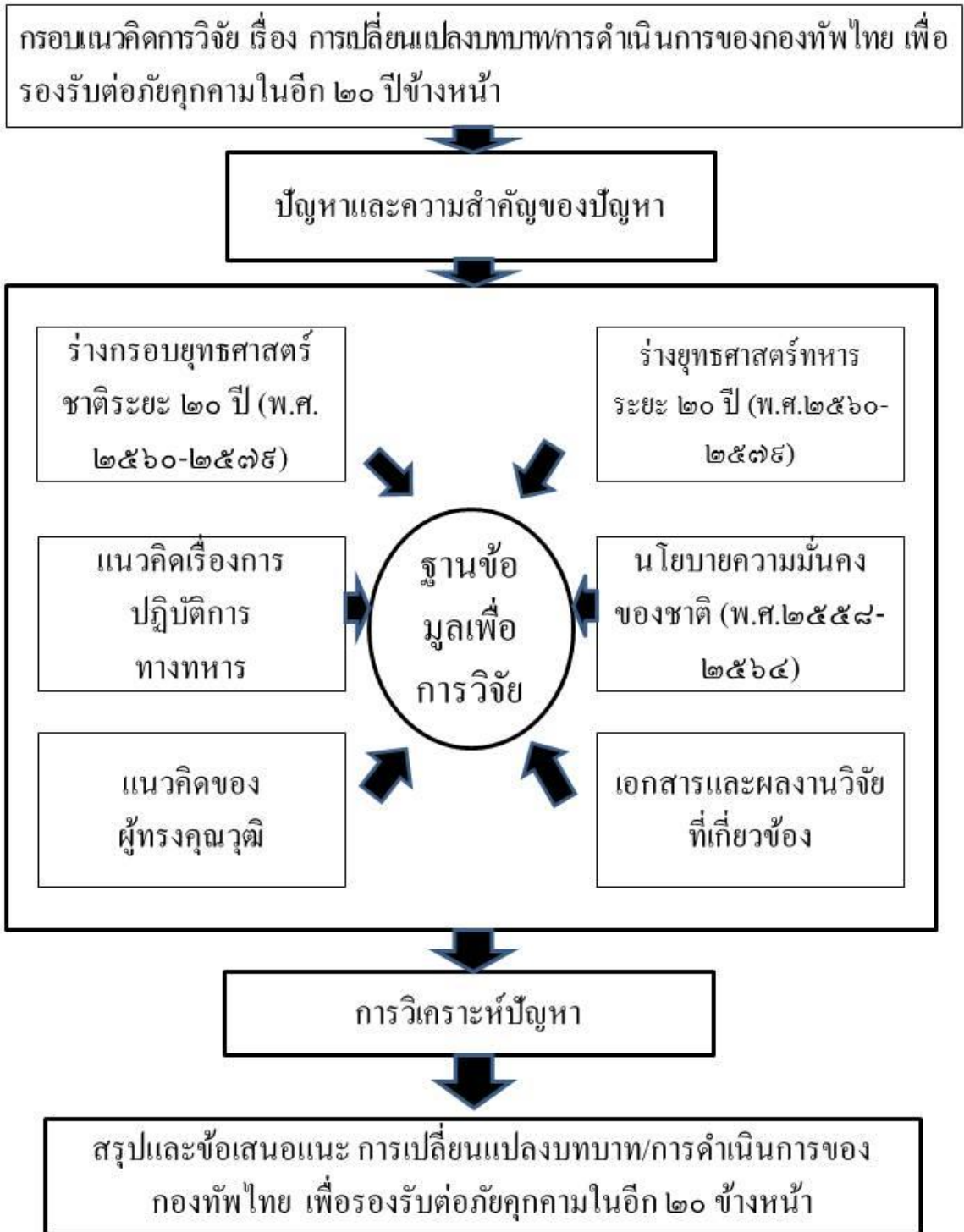
๕. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

พ.อ.เทพพงษ์ ธนสวัสดิ์ (2550) ได้ศึกษาวิจัยในเรื่อง ประสิทธิภาพในการทำงาน ด้านการบรรเทาสาธารณภัย ผลการวิจัยพบว่า การปฏิบัติงานด้านการบรรเทาสาธารณภัยของศูนย์บรรเทาสาธารณภัยกองบัญชาการทหารสูงสุด ควรมีบทบาท ได้แก่ บทบาทในการบริหาร และ บทบาทในการดำเนินการ โดยบทบาทในการบริหารควรมีการปรับปรุงโครงสร้างการจัดของศูนย์บรรเทาสาธารณภัย กองบัญชาการทหารสูงสุด ให้มีเอกภาพ ด้วยการให้ศูนย์อำนวยการร่วม กองบัญชาการทหารสูงสุด ทำหน้าที่ศูนย์บรรเทาสาธารณภัยกองบัญชาการทหารสูงสุดเนื่องจากมีความพร้อมในทุกด้าน รวมทั้ง การกำหนดนโยบายและแผนงานด้านการบรรเทาสาธารณภัยต้องมีความชัดเจนทั้งในเรื่องกำลังพล ยุทโธปกรณ์ การบริหารจัดการ และงบประมาณ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานของหน่วยปฏิบัติ สำหรับบทบาทในการดำเนินการต้องบริหารจัดการภัยพิบัติในเชิงรุก มีการเตรียมการที่ดีมีความพร้อมปฏิบัติการความพร้อมของยุทธโธปกรณ์นอกจากนี้ มีการประสานส่วนราชการต่าง ๆ และภาคเอกชน ทั้งจากส่วนกลางและในพื้นที่ประสบภัยพิบัติ

ชัยวัฒน์ สถาอานันท์ (2559) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง ทฤษฎีสันติภาพ : พิจารณาจากบทเรียนของทฤษฎีสงคราม ผลการวิจัยให้เหตุผลของการเสนอทฤษฎีสันติภาพจากการพิจารณาบทเรียนทฤษฎีสงครามไว้ ๓ ประการ คือ (๑) เพราะสงครามเป็นเรื่องรูปธรรมยิ่งและเป็นที่ยอมรับกันว่าสอดคล้องกับความเป็นจริง ในขณะที่สันติภาพมักถูกมองเป็นพวงช่วงฝัน/อุดมคติ ดังนั้นการมองทฤษฎีสันติภาพจากทฤษฎีสงครามอาจช่วยให้ผู้คนรับรู้เรื่องสันติภาพในภาวะที่เป็นไปได้จริงมากยิ่งขึ้น (๒) สงครามมีทั้งเรื่องระหว่างประเทศและภายในประเทศ ดังเรื่องสงครามกลางเมืองและการใช้กำลังเข้าแก้ไขปัญหาระหว่างกลุ่มคนที่คนฝืนต่างกัน ในแง่นี้ สันติภาพจึงมีทั้งเรื่องระหว่างประเทศและภายในประเทศด้วยเช่นกัน อีกทั้ง กำลังสื่อสารกับผู้สนใจเรื่องสันติภาพโดยทั่วไปที่มักจะมองเพียงเรื่องสันติภาพจากความขัดแย้งระหว่างประเทศเท่านั้น และ (๓) ทฤษฎีสงครามมีมากกว่าเรื่องการรบในสมรภูมิ แต่ยังรวมถึงปัจจัยอื่นๆ ในทางสังคมอีกมาก ดังนั้นสันติภาพจึงไม่ใช่เพียงเรื่องการปลอดสงคราม อย่างที่จาริตผู้สนใจสันติภาพมักให้ความสำคัญกัน แต่ยังเป็นเรื่องการจัดรูปแบบของสังคมและปัญหาความเป็นธรรมอื่น ๆ อีกด้วย อย่างไรก็ตาม การพิจารณาทฤษฎีสันติภาพจากทฤษฎีสงครามนั้น ไม่ได้แปลว่ายอมรับสงครามในฐานะมาตรการหนึ่งในการรักษาสันติภาพ เหมือนนักวิชาการความสัมพันธ์ระหว่างประเทศสาย “ลัจนิยม” ยอมรับกัน

๑๐. กรอบแนวคิดในการวิจัย

แผนภาพที่ ๒-๑ กรอบแนวคิดการวิจัย เรื่อง การเปลี่ยนแปลงบทบาทการดำเนินการของกองทัพไทย เพื่อรองรับต่อภัยคุกคามในอีก ๒๐ ปีข้างหน้า



๑๑. สรุป

สถานการณ์ภัยคุกคามความมั่นคงของประเทศในปัจจุบัน เป็นลักษณะ ผสมผสานระหว่างภัยคุกคามตามแบบและภัยคุกคามไม่ตามแบบที่มีความซับซ้อน และมีความ หลากหลายเพิ่มขึ้นเป็นลำดับรวมทั้งการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง ซึ่งส่งผลกระทบต่อความมั่นคง ของประชาชนและประเทศโดยรวมที่ผ่านมา การดำเนินงานแก้ไขปัญหาที่เกิดจากภัยความมั่นคง ตามแบบเป็นเรื่องของการทหาร ปัญหาที่เห็นเด่นชัด เช่น การสู้รบตามแนวชายแดนและความ ขัดแย้งเรื่องเส้นเขตแดน ซึ่งมักจะกระทบต่อความมั่นคงและโอกาสในการพัฒนาพื้นที่จังหวัด ชายแดนเป็นหลัก ขณะที่ปัญหาที่เกิดจากภัยคุกคามไม่ตามแบบมักจะเป็นเรื่องความมั่นคงของ มนุษย์ ปัญหาผู้หลบหนีเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย ปัญหาแรงงานต่างชาติ ฯลฯ ซึ่งส่งผลกระทบต่อ การเสริมสร้างความมั่นคงของชาติและทิศทางการพัฒนาประเทศในระยะยาว ทั้งนี้ จากปัญหาความ มั่นคงที่เปลี่ยนแปลงไปในปัจจุบัน ทั้งทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม การทหาร สภาพแวดล้อม พลังงานและเทคโนโลยี สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ รวมทั้งผลกระทบจากภายในและภายนอกประเทศทำให้ ประเทศต้องเผชิญกับความท้าทายและมีความเสี่ยงด้านความมั่นคงมากขึ้น โดยเฉพาะงานทางด้าน ความมั่นคงจึงมีความจำเป็นอย่างมากที่กำลังทางบกจะต้องมีการพัฒนาขีดความสามารถเพื่อรองรับ ต่อภัยคุกคามในรูปแบบต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้จากแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ข้างต้น ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงทางการทหาร ได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพ การป้องกันประเทศในเรื่องต่าง ๆ เพื่อรักษาผลประโยชน์แห่งชาติและความมั่นคงแห่งชาติ รวมทั้ง เน้นให้ความสำคัญกับการรักษาเสถียรภาพความมั่นคงภายในประเทศ และการป้องกันภัยคุกคาม รูปแบบใหม่ บนพื้นฐานที่มั่นคงในการเตรียมความพร้อมที่จะเผชิญภาวะความเปลี่ยนแปลงด้าน ต่าง ๆ เพื่อการขับเคลื่อนนโยบายอย่างมีทิศทางที่ชัดเจน ตลอดจนเพื่อเป็นแนวทางในการ เปลี่ยนแปลงบทบาท/การดำเนินการของกองทัพไทย เพื่อรองรับต่อภัยคุกคามในอีก ๒๐ ปีข้างหน้า ในการ ตอบสนองต่อสภาพแวดล้อมด้านความมั่นคงและภัยคุกคามต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสมต่อไป

บทที่ ๓

ภัยคุกคามด้านความมั่นคงกับบทบาทของกองทัพไทย และปัญหาอุปสรรคในการดำเนินการ

ปรากฏการณ์ที่ทำให้องค์ประกอบในส่วนต่าง ๆ ของโลก เชื่อมต่อเข้าด้วยกันอย่างไม่เป็นระบบ ทำให้โลกเกิดกระแสการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลกระทบต่ออย่างแพร่หลายรอบด้าน และครอบคลุมทั่วทั้งโลก คงหนีไม่พ้นกับคำจำกัดความที่ว่า “พลวัตของโลกในยุคโลกาภิวัตน์” ที่ทำให้หลายประเทศทั่วโลก โดยเฉพาะประเทศไทยที่ต้องพัฒนาประเทศอย่างก้าวกระโดดและไม่มีขีดจำกัด จึงต้องเร่งปรับตัวให้ทันต่อสถานการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างมีเสถียรภาพ โดยมีลำดับการศึกษา ดังนี้

๑. ภัยคุกคามด้านความมั่นคงระดับโลกในอนาคต ๒๐ ปี
๒. ภัยคุกคามด้านความมั่นคงระดับภูมิภาคในอนาคต ๒๐ ปี
๓. ภัยคุกคามด้านความมั่นคงระดับภายในประเทศในอนาคต ๒๐ ปี
๔. สรุป

สถานะแวดล้อมด้านความมั่นคง

มีหลากหลายสถานการณ์เกิดขึ้นตามภูมิภาคต่าง ๆ ทั่วโลก ที่บางสถานการณ์มีระดับของความรุนแรงมากน้อยแตกต่างกันไป แต่ทั้งนี้ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากสถานการณ์เหล่านี้ ได้ส่งผลต่อประเทศต่าง ๆ ทั่วทุกมุมโลก อันเนื่องมาจากโลกาภิวัตน์ (Globalization) ทั้งเหตุการณ์ยังส่งผลให้เกิดขึ้นต่อประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาค และอาจรุนแรงกลายเป็นปัญหาในระดับโลกได้ อย่างไรก็ตามประเทศไทยย่อมได้รับผลกระทบต่าง ๆ เหล่านี้ ทั้งนี้ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์จึงได้ทำการวิเคราะห์ความสำคัญด้วยการตรวจสอบสถานะแวดล้อม (Environment Scanning) โดยเน้นถึงผลกระทบเฉพาะด้านความมั่นคงของชาติ ที่เกิดขึ้นตั้งแต่ระดับโลก ภูมิภาค และในประเทศไทย ซึ่ง จะทำการตรวจสอบสถานะแวดล้อม (Environment Scanning) เพื่อเป็นฐานในการจำลองเหตุการณ์ (Stimulating) ของปรากฏการณ์ในเบื้องหน้าอันจะส่งผลกระทบต่อยุทธศาสตร์ทหารในมิติต่าง ๆ โดยรวม เป็นสำคัญดังนี้

๑. สถานะแวดล้อมความมั่นคงในระดับโลก

ความเปลี่ยนแปลงของบริบทความมั่นคงในระดับโลก มีความเป็นไปได้ที่จะเกิดภาพในอนาคตที่ต้องเผชิญ และกองทัพไทยจะต้องปรับตัวให้เท่าทันต่อภัยคุกคามตามแบบ (Traditional Threats) และไม่ตามแบบ (Non - Traditional Threats) ในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

๑.๑ การเมืองโลก

กระแสโลกาภิวัตน์ยังคงมีอิทธิพลสำคัญและส่งผลกระทบต่อเชิงบวกและเชิงลบต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกอย่างต่อเนื่องและทวีความรุนแรงเพิ่มขึ้นเป็นลำดับ ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ทั้งในการเมือง เศรษฐกิจ การทหาร สังคมจิตวิทยา วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีพลังงาน และสิ่งแวดล้อม โดยภาพรวมของเวทีการเมืองการเมืองระหว่างประเทศ อาจกล่าวได้ว่า ณ เวลานี้ สหรัฐฯ ยังคงเป็นมหาอำนาจที่ส่งผลกระทบต่อเปลี่ยนแปลงการดำเนินการระหว่างประเทศในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะสถานะแวดล้อมด้านความมั่นคง สถานะแวดล้อมด้านเศรษฐกิจ และสถานะแวดล้อมด้านการต่างประเทศ

นับแต่สงครามเย็นล่มสลาย สหรัฐฯ ได้เข้ามามีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกแต่ละยุค และเชื่อได้ว่าจะยังคงอิทธิพลเช่นนี้ต่อไปในอนาคต การประกาศนโยบายต่างประเทศของสหรัฐฯ ในแต่ละผู้นำ ถึงการกลับมาในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เป็นสิ่งที่บ่งชี้ว่า สหรัฐฯ ต้องการกลับเข้ามามีอิทธิพลใหม่ท่ามกลางอิทธิพลจากจีน อินเดีย และรัสเซียที่ได้ก่อตัวขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งอิทธิพลของจีนที่นับวันยิ่งมีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น อาจกล่าวได้ว่าในทศวรรษนี้ ประเทศในกลุ่มเอเชีย ไม่มีประเทศใดที่ได้รับการยอมรับถึงการมีอิทธิพลที่เพิ่มมากขึ้นของจีน การใช้เศรษฐกิจเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนสำคัญร่วมกับมิติความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ทำให้การแผ่อิทธิพลของจีนไปในภูมิภาคต่าง ๆ เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว รวมทั้งดินแดนเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งจีนไม่ต้องการให้สหรัฐฯ เข้ามามีอิทธิพลในภูมิภาคนี้

การขยายอิทธิพลของจีนและสหรัฐฯ ทำให้เกิดปฏิสัมพันธ์ทางการเมืองระหว่างประเทศของประเทศต่าง ๆ ที่จะกำหนดจุดยืนของตนอย่างไร จึงจะรักษาผลประโยชน์ของประเทศไว้มากที่สุด นอกจากนั้น ในเวทีโลกการเกาะกลุ่มอย่างเป็นทางการในระหว่างรัฐต่อรัฐ และระหว่างองค์กรที่ไม่ใช่รัฐมากขึ้น ได้กลายเป็นบรรทัดฐานสำคัญ และเป็นที่ยอมรับต่อเวทีการเมืองระหว่างประเทศ จะเห็นได้จากการขยายประเทศสมาชิกของกลุ่มต่าง ๆ ที่เพิ่มมากขึ้น ทั้งนี้เพื่อให้เกิดอำนาจต่อรองกับกลุ่มอื่น รวมทั้งเพื่อผลประโยชน์ของกลุ่มและของชาติ ปัจจัยความมั่นคงด้านพลังงาน สิ่งแวดล้อม และภัยธรรมชาติ ยังคงถือเป็นปัญหาสำคัญของโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การแสวงหาแหล่งพลังงานใหม่อาจนำไปสู่ความขัดแย้งระหว่างประเทศ ในขณะที่ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม อาทิ การเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศซึ่งส่งผลโดยตรงต่อภัยธรรมชาติที่มีระดับความรุนแรงมากขึ้น ทำให้จำเป็นต้องมีความร่วมมือในระดับนานาชาติเพื่อเผชิญกับภัยพิบัติที่เกิดขึ้น

ทั้งนี้ ความเปลี่ยนแปลงของบริบทความมั่นคงในระดับโลก มีความเป็นไปได้ที่จะเกิดภาพในอนาคตที่ต้องเผชิญและกองทัพไทยจะต้องปรับตัวให้เท่าทัน โดยส่วนมากมักจะเป็นภัยคุกคามไม่ตามแบบ โดยเฉพาะความมั่นคงด้านพลังงาน สิ่งแวดล้อม และภัยธรรมชาติ เพราะไทยเป็นส่วนหนึ่งของสังคมโลกที่จะได้รับผลทั้งทางตรงและทางอ้อมจากภัยธรรมชาติที่เกิดขึ้นตลอดจนภัยอาชญากรรมกรรมข้ามชาติ รวมทั้งการก่อการร้ายชนิดแฝงเข้ามาหลบพักภายในประเทศ ดังนี้

๑.๒ การก่อการร้ายสากล

การก่อการร้ายสากล เป็นกิจกรรมที่กระทำเพื่อทำลายความมั่นคง สร้างความหวาดกลัว และลดความชอบธรรมของรัฐโดยใช้วิธีการต่าง ๆ เช่น การลอบสังหาร การลักพาตัว การจี้เครื่องบิน การโจมตีเครือข่าย (Cyber – Attacks) การโจมตีด้วยระเบิดและการใช้อาวุธทางเคมี ชีวะและรังสี เป็นต้น

การต่อต้านการก่อการร้ายเป็นความพยายามของชาติในการเฝ้าระมัดระวังความปลอดภัยของประชาชนและสังคม โดยมีกำลังตำรวจเป็นหน่วยตอบโต้ในขั้นแรก แต่ในกรณีที่กลุ่มผู้ก่อการร้ายสามารถปฏิบัติการในขนาดใหญ่ในทางทหารได้กำลังทหารจะเป็นหน่วยนำในการปฏิบัติการ รวมทั้งอาจใช้กำลังทหารเข้าคุ้มครองสถานที่สำคัญ โครงสร้างพื้นฐานของระบบสาธารณูปโภค หน่วยทหารบางหน่วยในปัจจุบันมีขีดความสามารถทางเคมี ชีวะ รังสี และเก็บกู้วัตถุระเบิด ที่สามารถใช้เป็นหน่วยนำต่อต้านการคุกคามจากการก่อการร้ายที่ใช้อาวุธทางเคมี ชีวะ และรังสีได้ หรืออาจสนับสนุนเพื่อช่วยให้หน่วยทางพลเรือนมีขีดความสามารถสูงขึ้น ในการต่อต้านภัยคุกคามจากลักษณะดังกล่าวก็ได้

๑.๓ องค์กรอาชญากรรมข้ามชาติและการก่อการร้าย

ในปัจจุบันมีกรณีตัวอย่างจำนวนมากที่ยืนยันว่ากลุ่มก่อการร้ายทั่วโลก (ทั้งมุสลิมและมิใช่มุสลิม) มีความเกี่ยวพันกันกับอาชญากรรมมากขึ้นตามลำดับ โดยอาจแบ่งเป็น ๒ กรณี คือ ๑) กลุ่มก่อการร้ายประกอบอาชญากรรมเอง (หรือรับเงินสนับสนุนจากกลุ่มอาชญากรรม) เพื่อหาทุนดำเนินงาน เช่น การค้ายาเสพติด การค้าสินค้าหนีภาษี หรือการละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา ลักพาตัวเรียกค่าไถ่ ฯลฯ ๒) กลุ่มผู้ก่อการร้ายซื้อสินค้าหรือใช้บริการจากกลุ่มอาชญากรรมเพื่อปฏิบัติการ โดยเฉพาะอาวุธเอกสารปลอม การลักลอบเข้าเมืองการถ่ายโอนเงินนอกระบบ ทั้งที่เป็นอาชญากรรมในประเทศและอาชญากรรมข้ามชาติ เช่น การค้ายาเสพติด ผลิตและค้าเอกสารปลอม ลักลอบนำคนเข้าเมืองผิดกฎหมาย ค้ามนุษย์ ค้าอาวุธ ฯลฯ ซึ่งธุรกิจนอกกฎหมายเหล่านี้เสี่ยงที่จะถูกกลุ่มผู้ก่อการร้ายแสวงประโยชน์ใช้เป็นผู้อำนวยความสะดวก (Facilitators) ให้แก่ตนเองได้

๑.๔ ภัยพิบัติทางธรรมชาติ

ขอบเขตของภัยพิบัติทางธรรมชาติอาจรวมไปถึงไฟป่า พายุ ดินโคลนถล่ม แผ่นดินไหว น้ำท่วม และภัยแล้ง เป็นต้น ผลกระทบของภัยพิบัติทางธรรมชาติอาจถึงขั้นหายนะต่อชีวิตมนุษย์และความต่อเนื่องในการพัฒนาเศรษฐกิจ ความเสียหายที่เกิดจากภัยธรรมชาติมักส่งผลกระทบต่อให้เกิดความไร้ระเบียบทางสังคมความเสื่อมโทรมของสภาพแวดล้อม และการเกิดโรคระบาดตามมา และผลกระทบดังกล่าวอาจมีความรุนแรงสูงขึ้นอีก หากเกิดภัยพิบัติที่รุนแรงกับรัฐที่อ่อนแอหรือเปราะบาง อย่างเช่นกรณีของเฮติที่ได้รับผลกระทบอย่างรุนแรงจากแผ่นดินไหวในปี ๒๐๑๐ ไม่มีประเทศใดในโลกไม่ว่าใหญ่หรือเล็ก พัฒนาแล้ว หรือกำลังพัฒนาที่สามารถจะระดมทรัพยากรและความสามารถเฉพาะหน้าเข้าแก้ปัญหาได้อย่างฉับพลันและเพียงพอ เพื่อบรรเทาความทุกข์ยากของเหยื่อผู้ประสบภัยธรรมชาติ แต่องค์กรระหว่างประเทศ องค์กรบรรเทาทุกข์ และองค์กรที่ช่วยเหลือด้านการกู้ภัยจากนานาชาติ จะสามารถให้ความช่วยเหลืออย่างเร่งด่วนได้

๒. สภาวะแวดล้อมความมั่นคงในระดับภูมิภาค

ความเปลี่ยนแปลงของบริบทความมั่นคงในระดับภูมิภาค มีความเป็นไปได้ที่จะเกิดภาพในอนาคตที่ต้องเผชิญ และกองทัพไทยจะต้องปรับตัวให้เท่าทันต่อภัยคุกคามตามแบบ (Traditional Threats) และไม่ตามแบบ (Non - Traditional Threats) ในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้^{7,8}

๒.๑ ความท้าทายจากประวัติศาสตร์

ความท้าทายจากประวัติศาสตร์ที่มีมายาวนานของบางประเทศ โดยเฉพาะปัญหาเส้นเขตแดนที่ยังไม่มีความชัดเจน และการรักษาผลประโยชน์ของประเทศในพื้นที่ทับซ้อนทั้งทางบกและทางทะเล ซึ่งอาจนำไปสู่ความขัดแย้งและการบั่นทอนความสัมพันธ์ระหว่างกันจะเห็นได้จากการสะสมอาวุธเพิ่มมากขึ้น เพื่อเสริมสร้างศักยภาพทางทหารในการปกป้องผลประโยชน์ของประเทศ ซึ่งขัดแย้งกับการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขตามแนวคิดของภูมิภาค

⁷ ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ. ๒๕๖๐. สรุปผลการเดินทางเข้าพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูลสนับสนุนการวิจัย ระหว่างวันที่ ๕ -๕ มิ.ย.๖๐ จ.นครศรีธรรมราช จ.สงขลา และ จ.สุราษฎร์ธานี. เอกสารอัดสำเนา

⁸ ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ. ๒๕๖๐. สรุปผลการเดินทางเข้าพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูลสนับสนุนการวิจัย ระหว่างวันที่ ๒๗ ก.พ. -๒ มี.ค.๖๐ ณ จ.นครราชสีมา จ.สุรินทร์ จ.อุตรธานี และ จ.หนองคาย. เอกสารอัดสำเนา

ทั้งนี้ เมียนมา สปป.ลาว กัมพูชา มาเลเซีย และเวียดนาม มีความพยายามในการมุ่งที่จะพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้หลุดพ้นจากความยากจนและความล้าหลังด้านการพัฒนา โดยจะพยายามแก้ไขปัญหาที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนา เช่น ปัญหาเส้นเขตแดนปัญหาชนกลุ่มน้อย และกลุ่มต่อต้านบริเวณชายแดน ขณะเดียวกันก็จะผลักดันการปฏิรูปเศรษฐกิจและเปิดประเทศมากขึ้น เพื่อดึงดูดการลงทุนใหม่ ๆ โดยเฉพาะโครงการพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจ จนน่าจะส่งผลให้ชาติเหล่านี้กลายเป็นแหล่งดึงดูดการลงทุนที่สำคัญของภูมิภาคไปพร้อมกับการเป็นพื้นที่แข่งขันอิทธิพลที่เข้มข้นระหว่างประเทศมหาอำนาจทั้งในและนอกภูมิภาค โดยเฉพาะจีนกับสหรัฐฯ โอกาสทางเศรษฐกิจที่เปิดกว้างขึ้น จะส่งผลให้การแข่งขันด้านการลงทุนในประเทศดังกล่าวสูงขึ้น ขณะเดียวกันก็จะเป็นการเพิ่มคู่แข่งด้านการค้าในภูมิภาค โดยเฉพาะในสินค้าเกษตร เช่น ข้าว เป็นต้น

โดยรวมความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับประเทศเพื่อนบ้านมีแนวโน้มที่จะพัฒนาดีขึ้น เนื่องจากประเทศเพื่อนบ้านมีความคาดหวังว่าไทยจะสานต่อนโยบายส่งเสริมความร่วมมือทางเศรษฐกิจ ภายใต้ยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจอิระวดี-เจ้าพระยา-แม่โขง ระหว่าง กัมพูชา ลาว เมียนมา ไทย และเวียดนาม (ACMECS) โดยเฉพาะอย่างยิ่งการร่วมกันพัฒนาพื้นที่ชายแดนให้มีผลสืบหน้าเป็นรูปธรรม อย่างไรก็ตามปัญหาการเมืองภายใน และผลประโยชน์ของแต่ละชาติ อาจนำมาซึ่งความสัมพันธ์ที่ไม่ราบรื่นได้ เช่น ปัญหาเขตแดนทางบกและทางทะเล เขตเศรษฐกิจเฉพาะ การแสวงหาทรัพยากรธรรมชาติทั้งทางบกและทางทะเล ปัญหายาเสพติด และการลักลอบเข้าเมือง จนมีความเป็นไปได้ที่จะเกิดภัยคุกคามซึ่งกันและกันที่มีความรุนแรงระดับต่ำ จนส่งผลให้เกิดการกระทบกระทั่งในพื้นที่จำกัดบริเวณชายแดนเป็นครั้งคราว

๒.๒ การแย่งชิงทรัพยากรทางเศรษฐกิจ

การแย่งชิงทรัพยากรทางเศรษฐกิจ เช่น กรณีหมู่เกาะสแปรตลีย์ มีประเทศในภูมิภาคที่ได้รับประโยชน์โดยตรงจากทรัพยากรในทะเลจีนใต้ ซึ่งเป็นประเทศที่มีที่ตั้งตามแนวชายฝั่ง และเกาะขนาดใหญ่ โดยประเทศเหล่านั้นต่างอ้างสิทธิในการครอบครองหมู่เกาะสแปรตลีย์ (Spratly Islands) และหมู่เกาะพาราเซล (Paracel Islands) การได้ครอบครองสิทธิในพื้นที่เหล่านี้จะทำให้ได้รับผลประโยชน์ทางทรัพยากรธรรมชาติที่มีมูลค่ามหาศาล นอกจากนี้ เบื้องหลังของการอ้างสิทธิเหนือดินแดนดังกล่าวนี้มีไม่เพียงเพราะพื้นที่พิพาทมีทรัพยากรธรรมชาติเป็นจำนวนมากเพียงเท่านั้น ทว่าพื้นที่ดังกล่าวยังมีความสำคัญในเชิงยุทธศาสตร์ กล่าวคือ ยังเป็นเส้นทางการคมนาคมทางทะเล (Sea - Lanes) ที่คับคั่งที่สุดเป็นอันดับสองของโลกอีกด้วย⁹ ปัญหาข้อพิพาทในทะเลจีนใต้นับว่าเป็นปัญหาที่ไม่ได้เพิ่งเกิดขึ้นในปัจจุบัน แต่ปัญหาดังกล่าวกลับเป็นปัญหาใหม่ที่เผยให้เห็นถึงแง่มุมอื่น ๆ ที่มีความหลากหลายมากขึ้น โดยประเทศผู้อ้างสิทธิที่เกี่ยวข้อง

⁹ สถาบันเทคโนโลยีป้องกันประเทศ, ๒๕๕๘, หน้า ๒. บทบาททางทหารและผลประโยชน์ของสาธารณรัฐประชาชนจีนในทะเลจีนใต้.

๒.๓ การฟอกเงิน

ในภูมิภาคเอเชีย – แปซิฟิก มีรายได้จากธุรกิจผิดกฎหมายที่นำมาฟอกเงินสูงสุดอันดับ ๑ มาจากการค้ายาเสพติด รองลงไปเป็นจากการทุจริตคอร์รัปชัน และอื่น ๆ สำหรับไทยการฟอกเงินสูงสุดยังเป็นการค้ายาเสพติด แต่หลังจากมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. ๒๕๔๒ จึงหันไปใช้วิธีการฟอกเงินที่ไม่ผ่านสถาบันการเงิน ประกอบด้วย ๑) การใช้ธุรกิจบังหน้า เช่น กิจการเดินรถโดยสาร จำหน่ายเครื่องประดับอัญมณี ๒) การใช้ธุรกิจโอนเงินนอกระบบ เช่น ธุรกิจโพยก๊วนของชาวจีน ๓) การซื้อ ทรัพย์สินมีค่า เช่น ทองคำ วัตถุโบราณ ๔) การซื้อสังหาริมทรัพย์ เช่น บ้านพร้อมที่ดิน ที่ดินเปล่า การทำธุรกิจรีสอร์ท ๕) การลงทุนในเครื่องมือการเงิน รูปแบบต่าง ๆ เช่น ซื้อหุ้นพันธบัตรรัฐบาล ๖) การขนส่งลำเลียงเงินโดยตรง ทั้งในประเทศและต่างประเทศและยังพบว่ามีวิธีการฟอกเงินแบบใหม่ เช่น มีการนำเงินที่ได้มาโดยทุจริตไปฟอกเงินโดยการลงทุนเปิดบ่อนการพนันในประเทศเพื่อนบ้าน โดยผ่านตัวแทน (นายหน้า) ที่เป็นคนไทย ในขณะที่กฎหมายการป้องกันการฟอกเงินของไทยยังไม่ทันสมัยกับสถานการณ์ในปัจจุบัน

๒.๔ อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ

ในบรรดาอาชญากรรมทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศหมายรวมถึงอาชญากรรมข้ามชาติใด ๆ ที่เป็นการกระทำผิดต่อกฎหมายที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจและการพาณิชย์ การผลิตและค้าสินค้าละเมิดทรัพย์สินทางปัญญาเป็นปัญหาที่สำคัญและสร้างความเสียหายมากที่สุดคิดเป็นมูลค่าปีละกว่า ๘๕๐,๐๐๐ ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ (ใกล้เคียงการค้ายาเสพติด) แหล่งผลิตที่สำคัญ คือ จีน และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ รองลงมาคือปัญหาการล่อลวงให้ส่งเงินไปร่วมลงทุน ซึ่งอาชญากรชาวแอฟริกันนิยมใช้โทรศัพท์และจดหมาย (ทั้งจดหมายธรรมดาและจดหมายอิเล็กทรอนิกส์) หลอกลวงบุคคลในประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก ทำให้สูญเสียเงินปีละนับพันล้านดอลลาร์สหรัฐฯ นอกจากนั้นธุรกิจหลอกลวงค้าหลักทรัพย์และเงินตราต่างประเทศผิดกฎหมายเริ่มย้ายฐานปฏิบัติการมายังเอเชียมากขึ้น ขณะเดียวกันการพัฒนาทางเทคโนโลยีทำให้การปลอมบัตรเครดิต ธนบัตร และพันธบัตรกระทำได้ง่ายขึ้น เนื่องจากมีหลายปัจจัยที่เอื้ออำนวยให้ปัญหาดังกล่าวขยายตัว คือนโยบายเปิดกว้างรับนักท่องเที่ยวและนักลงทุนจากต่างประเทศ กฎหมายกำหนดบทลงโทษไว้ตามลักษณะปัญหาข้ามชาติทำให้การสืบสวนและเอาผิดตามกฎหมายทำได้ยาก เจ้าหน้าที่ของรัฐยังขาดทรัพยากรและความรู้ความชำนาญในเรื่องอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ ตลอดจนบางส่วนยังมีปัญหาทุจริต ตลอดจนการเปิดเสรีทางการค้าการลงทุนอย่างไร้ระเบียบ การยกเลิกกฎเกณฑ์การควบคุมการเข้าซื้อกิจการหรือเข้ามาลงทุนของบริษัทข้ามชาติ การยกเลิก

กฎเกณฑ์การควบคุมการโยกย้ายเงินตราเข้าออกนอกประเทศ และการแปรรูปรัฐวิสาหกิจ การเปิดเสรีทางการค้าไม่ว่าจะทำให้การส่งออกเพิ่มมากขึ้นเท่านั้น แต่ในอีกด้านหนึ่งก็จะทำให้มีการนำเข้าสินค้าราคาถูกลงและสินค้าที่ได้รับความนิยมของชาติที่สำคัญด้วยเช่นกัน ซึ่งจะทำให้ธุรกิจท้องถิ่นต้องปรับโครงสร้างหรือไม่ก็ต้องพ่ายแพ้ไป เป็นงานยากสำหรับรัฐบาล และธนาคารกลางของประเทศต่าง ๆ ในการกำหนดนโยบายการรักษาความมั่นคงของอัตราแลกเปลี่ยนการเคลื่อนย้ายอย่างเสรีของเงินทุนและการมีนโยบายการเงินอิสระ

๒.๔ โจรสลัด

โจรสลัดในลักษณะที่เป็นอาชญากรรมข้ามชาติไม่ได้ปฏิบัติการในน่านน้ำไทย แต่มีการปฏิบัติการในน่านน้ำอินโดนีเซียและช่องแคบมะละกามากเป็นอันดับ ๑ และ ๒ ของโลก ตามลำดับ จนถึงได้ว่าน่านน้ำดังกล่าวเป็นพื้นที่เสี่ยงอันตรายจากปัญหาโจรสลัดมาก จึงเป็นภัยคุกคามความมั่นคงของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้โดยเหตุที่เรือขนส่งสินค้าทั้งส่งออก-นำเข้า และเรือบรรทุกน้ำมันมาไทยต้องแล่นผ่านช่องแคบมะละกา อีกทั้งมีความเป็นไปได้ที่กลุ่มก่อการร้ายจะใช้วิธียิงโจรสลัดโจมตีเรือบรรทุกสินค้า สารเคมี น้ำมัน/ก๊าซ หรือเรือสำราญ และทำเรือสำคัญในภูมิภาคนี้ตั้งนั้นจึงมีความเสี่ยงที่ไทยจะได้รับผลกระทบจากปัญหาโจรสลัดทั้งทางตรงและทางอ้อม

๒.๕ การลักลอบค้ามนุษย์

การค้ามนุษย์โดยเฉพาะหญิงและเด็กเพื่อนำไปเป็นโสเภณีและบังคับใช้แรงงาน เป็นธุรกิจผิดกฎหมายที่ขยายตัวอย่างรวดเร็ว โดยประเทศไทยก็เป็นทั้งประเทศต้นทางผ่าน และปลายทางของการค้ามนุษย์ กล่าวคือ มีการล่อลวงหญิงทั้งไทยและจากประเทศเพื่อนบ้านไปค้าประเวณีในประเทศอื่น ๆ มีการล่อลวงหญิงจากประเทศเพื่อนบ้านมาทำงานในไทย รวมทั้งเป็นทางผ่านในการค้าเด็กจากประเทศเพื่อนบ้านไปบังคับใช้แรงงานในประเทศที่สาม ส่วนวัตถุประสงค์ที่คนร้ายลักพาตัวเด็กไปนั้นคือ เพื่อการค้ามนุษย์โดยการนำเด็กไปขายเป็นบุตรบุญธรรมของชาวต่างชาติหรือถูกนำไปขอตาน หากเป็นเด็กอายุ ๕ - ๖ ขวบ จะถูกบังคับใช้แรงงาน เช่น ขายดอกไม้หรือขายสินค้าตามที่สาธารณะ หรือถูกบังคับใช้เป็นแรงงานทาสตามโรงงาน นอกจากนี้เด็กอาจถูกพาไปทำอนาจารได้อีกด้วย ปัจจุบันการลักลอบค้าหญิงและเด็กจากประเทศเพื่อนบ้านมาทำงานในไทยยังนำวิกฤตและมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น เป็นภาระให้ไทยต้องเพิ่มการเฝ้าระวังมากยิ่งขึ้น แม้ว่าไทยมีมาตรการทางกฎหมายในการปราบปรามการค้าประเวณีเด็ก รวมถึงข้อตกลงความร่วมมือว่าด้วยการค้าหญิงและเด็กที่ตกเป็นเหยื่อของการค้ามนุษย์ทั้งภายในประเทศและร่วมมือกับต่างประเทศ แต่การปฏิบัติยังไม่เป็นรูปธรรมนัก

๓. สถานะแวดล้อมความมั่นคงในระดับประเทศ^{10,11}

ความเปลี่ยนแปลงของบริบทความมั่นคงภายในประเทศ มีความเป็นไปได้ที่จะเกิดภาพในอนาคตที่ต้องเผชิญ และกองทัพไทยจะต้องปรับตัวให้เท่าทันต่อภัยคุกคามตามแบบ (Traditional Threats) และไม่ตามแบบ (Non - Traditional Threats) ในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

๓.๑ การเพิ่มงบประมาณทางทหาร

มีสิ่งบ่งชี้ถึงการเพิ่มงบประมาณทางทหารของประเทศในภูมิภาค ความจำเป็นที่ต้องพัฒนาอำนาจกำลังรบเปรียบเทียบให้สูงกว่าประเทศเพื่อนบ้าน รวมทั้งจัดหาอาวุธยุทโธปกรณ์อันทันสมัยเข้าประจำการในกองทัพเป็นจำนวนมาก ซึ่งอาจเกิดเหตุไม่คาดหมายขึ้น และจะเป็นฝ่ายเสียเปรียบหากมีศรัทธาสงครามต่ำกว่า

๓.๒ ความขัดแย้งทางความคิดของคนในชาติอันเนื่องมาจากความนิยมทางการเมืองที่แตกต่างกัน

การเมืองของประเทศไทยประสบปัญหาโดยตลอดในห้วง ๑๐ ปีที่ผ่านมา ซึ่งเป็นความแตกแยกทางความคิดของกลุ่มการเมือง ส่งผลให้เกิดความแตกแยกทางความคิดของกลุ่มคนในชาติ ทำให้ขาดเสถียรภาพ สาเหตุที่นำไปสู่ความแตกแยกทางความคิดดังกล่าวเกิดจากหลายปัจจัย คือ ความเหลื่อมล้ำระหว่างคนรวยกับคนจน ปัญหาคอร์รัปชัน การขาดระบบยุติธรรม เพื่อลดความเหลื่อมล้ำ ปัญหาประเด็นการเมืองที่จะเป็นประเด็นท้าทายประเทศไทยในอนาคต คือ การสร้างประชาธิปไตยที่มั่นคง การต่อต้านการคอร์รัปชัน การสร้างธรรมาภิบาลและความโปร่งใส การพัฒนาระบบราชการให้สามารถดำเนินการบูรณาการแผนงาน โครงการ และงบประมาณ ร่วมกับการเร่งปรับปรุง กฎหมายที่เกี่ยวข้อง ด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม

๓.๓ ปัญหาเสพติด

ยาเสพติด ยังคงเป็นปัญหาสำคัญและเป็นปัญหาแทรกซ้อนในหลาย ๆ ปัญหาของชาติ ปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้ปัญหาเสพติดยังคงมีความรุนแรงภายในประเทศ

¹⁰ ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ. ๒๕๖๐. สรุปผลการเดินทางเข้าพื้นที่ เก็บรวบรวมข้อมูลสนับสนุนการวิจัย ระหว่างวันที่ ๕ -๘ มิ.ย.๖๐ จ.นครศรีธรรมราช จ.สงขลา และ จ.สุราษฎร์ธานี. เอกสารอัดสำเนา

¹¹ ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ. ๒๕๖๐. สรุปผลการเดินทางเข้าพื้นที่ เก็บรวบรวมข้อมูลสนับสนุนการวิจัย ระหว่างวันที่ ๒๗ ก.พ. -๒ มี.ค.๖๐ ณ จ.นครราชสีมา จ.สุรินทร์ จ.อุดรธานี และ จ.หนองคาย. เอกสารอัดสำเนา

นั้นเนื่องมาจากยังมีอุปสงค์หรือความต้องการของผู้เสพในประเทศเป็นจำนวนมาก รวมทั้งสร้างรายได้จำนวนมากมหาศาลให้กับขบวนการค้ายาเสพติดหากสามารถส่งต่อไปยังประเทศที่สาม แนวโน้มในอนาคตการแพร่ระบาดของยาเสพติดจะมีความรุนแรงขึ้นเนื่องจาก ประเทศไทยตั้งอยู่ใกล้เคียงกับแหล่งผลิตยาเสพติด ทั้งใน จีน เมียนมา ลาว และกัมพูชา เครือข่ายชาวอิหร่านและแอฟริกันยังคงลักลอบนำเฮโรอีน โคเคน และยาไอซ์ เข้ามาจำหน่ายในประเทศไทย อีกทั้งผู้หญิงไทยยังถูกใช้ให้ขนยาเสพติดในต่างประเทศ

สถานการณ์ด้านการค้ายาเสพติดในประเทศไทยมีแนวโน้มที่เปลี่ยนแปลงไปจากอดีตในลักษณะที่กลุ่มผู้เสพยาจะขยายบทบาทขึ้นมาเป็นผู้ค้ารายย่อยมากขึ้น รวมทั้งขบวนการเหล่านี้ได้ขยายไปสู่การค้าในเรือนจำอีกทั้งการลักลอบผลิตยาเสพติดในประเทศไทยอาจมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากการเข้าสู่การเป็นประชาคมอาเซียนซึ่งมีการเชื่อมต่อเส้นทางคมนาคมที่สะดวก และมาตรการในการคัดกรองการเข้าเมืองของบุคคลคนและสินค้าจากประเทศเพื่อนบ้านในอาเซียนผ่อนปรนลงจึงทำให้การลักลอบลำเลียงสารเคมีตั้งต้นสามารถทำได้ อย่างสะดวกรวดเร็วขึ้น ประกอบกับปัญหาค่านิยมความรักสนุกและความเสื่อมโทรมของสังคมไทย การมีส่วนร่วมในขบวนการค้ายาเสพติดของเจ้าหน้าที่รัฐ ยังคงเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ปัญหาดังกล่าวยังไม่มิตีท่าว่าจะลดลง

๓.๔ ปัญหาความไม่สงบใน จชต.

ในห้วงระยะเวลาที่ผ่านมาทุกรัฐบาลมีความพยายามแก้ปัญหาความไม่สงบใน จชต. ด้วยการปรับทั้งในเรื่องของหน่วยงานที่รับผิดชอบ ตลอดจนแนวความคิดและการดำเนินงานต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับสถานการณ์และเกิดประสิทธิผลสูงสุดโดยใช้แนวทางสันติวิธี อย่างไรก็ตามปัญหาความไม่สงบใน จชต.สลับซับซ้อนโดยมีปัญห่อื่นแทรกซ้อนรวมอยู่ด้วย เช่น ปัญหายาเสพติด การค้ามนุษย์ การค้าสินค้าและน้ำมันเถื่อน ธุรกิจผิดกฎหมายต่าง ๆ ตลอดจนปัญหาการแทรกแซงจากองค์กรภาคประชาสังคมทั้งในและต่างประเทศรวมทั้งจะต้องได้รับการสนับสนุนข้อมูลเชิงลึกและความร่วมมือจากประเทศเพื่อนบ้านหรือมิตรประเทศเป็นต้น อย่างไรก็ตามในห้วงเวลาที่ผ่านมามีการดำเนินการแก้ไขปัญหามาตรฐานได้ดำเนินการอย่างมีทิศทางและประสบความสำเร็จในระดับหนึ่ง หากแต่แนวทางในการต่อสู้ของฝ่ายตรงข้ามได้มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบเพื่อชิงความริเริ่มตลอดเวลา ปัจจุบันได้นำสตรี เด็ก เยาวชน นักเรียนและนักศึกษาเข้ามามีบทบาทในการขับเคลื่อนมากขึ้น โดยเฉพาะการรณรงค์ให้ความรู้กับประชาชนในพื้นที่ในเรื่องการกำหนดจิตใจตนเองควบคู่ไปกับการปฏิบัติการแบบกองโจรหรือการปฏิบัติการแบบทหารกดดันเจ้าหน้าที่รัฐ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์คือการปกครองตนเองรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง ทั้งนี้ทางรัฐบาลได้มี

การปรับรูปแบบและวิธีการ รวมทั้งมีการประสานการทำงานและการปฏิบัติระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้ยังชี้แจงทำความเข้าใจกับประชาคมโลก โดยเฉพาะ โลกมุสลิมให้มีความเข้าใจอย่างถ่องแท้ถึงความตั้งใจจริงในการแก้ไขปัญหาและแก้ไขข้อกล่าวหาต่าง ๆ ที่ถูกให้ร้ายโดยกลุ่มแนวร่วมของขบวนการก่อความไม่สงบใน จซต. ตลอดระยะเวลา นับตั้งแต่เกิดเหตุการณ์ปล้นปืนเมื่อปี ๒๕๔๗ ที่ผ่านมาทางฝ่ายรัฐก็ได้มีการปรับรูปแบบแนวทางเพื่อให้แก้ปัญหาได้อย่างตรงจุดมากขึ้นจนกระทั่งปัจจุบัน ได้ยึดแนวทางสันติวิธีตามนโยบายการบริหารและการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ พ.ศ. ๒๕๕๕ -๒๕๕๗ ซึ่งเน้นเปิดพื้นที่ให้กับประชาชนทุกภาคส่วนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา อันจะนำไปสู่กระบวนการพูดคุยสันติภาพต่อไป

๓.๕ การก่อการร้าย

แม้ว่าในช่วง ๑๕ ปีที่ผ่านมา จะเป็นยุคของสงครามต่อต้านการก่อการร้าย แต่การก่อการร้ายยังคงไม่หมดไป และจะแปรเปลี่ยนไปตามยุคสมัย โดยการก่อการร้ายจะอยู่ในรูปแบบของการใช้ความรุนแรง เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ทางศาสนา เชื้อชาติ และอุดมการณ์ มากขึ้นกลุ่มก่อการร้ายจะมีการพัฒนาไปจากเดิมและอาจก้าวไปสู่การก่อการร้ายไซเบอร์ กระแสการเมืองอิสลามและการรื้อฟื้นระบบกาหลิบ (Caliphate) เริ่มปรากฏชัดมาตั้งแต่ช่วงทศวรรษ ๑๙๙๐ เกิดขบวนการอิสลามที่ต้องการทวงคืนความยิ่งใหญ่ในอดีตของระบบกาหลิบการเกิดขึ้นของกลุ่มรัฐอิสลาม (Islamic State : IS) เป็นการแสดงให้เห็นว่าขบวนการอิสลามต้องการรื้อฟื้นระบบกาหลิบขึ้นอีกครั้ง แม้ว่าจะเผชิญกับการต่อต้านจากตะวันตก กลุ่ม IS เปิดเผยแผนที่ฉบับใหม่ที่วางแผนจะยึดครองดินแดนทั้งหมด โดยกินพื้นที่ทวีปเอเชีย และภูมิภาคตะวันออกกลาง แอฟริกาเหนือ และบางส่วนของยุโรปตอนใต้ตั้งแต่สเปนไปจนจรดภาคตะวันออกของจีน เนื่องจากเห็นว่าเป็นพื้นที่ของโลกมุสลิมและมีแผนการยึดครองพื้นที่ทั้งหมดในปี พ.ศ. ๒๕๖๓ กลุ่ม IS ได้ขยายอิทธิพลเข้ามายังภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ผ่านประเทศที่นับถือศาสนาอิสลาม อาทิ มาเลเซีย อินโดนีเซีย โดยนาคมุสลิมจากประเทศเหล่านี้เข้าร่วมการฝึกปฏิบัติการกับกลุ่ม IS ในซีเรีย ปัจจุบันกลุ่ม IS ได้ขยายอิทธิพลมายังประเทศมาเลเซีย ฟิลิปปินส์ และอินโดนีเซีย การก่อการร้ายในอนาคตจะมีความสลับซับซ้อนมากยิ่งขึ้น การตรวจพบ สืบสวน การกระทำของผู้ก่อการร้ายจะทำได้ยากขึ้น การเคลื่อนไหวของผู้ก่อการร้ายจะมีลักษณะเป็นพลวัตร มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาตามสถานการณ์ และมีการหาวิธีการก่อการร้ายในรูปแบบใหม่ ๆ โดยอาศัยประโยชน์จากอินเทอร์เน็ต ในการชักชวนสมาชิกใหม่ และการโฆษณาชวนเชื่อ การก่อการร้ายในอนาคตจะมีลักษณะที่เป็นทั้งองค์กรและบุคคล ซึ่งอาจเป็นบุคคลที่ได้รับการบ่มเพาะความคิดหัวรุนแรงเป้าหมายของการก่อการร้ายจะมุ่งให้เกิดความเสียหายแก่สถานที่ที่เป็นแหล่งชุมชน เช่น สถานที่ท่องเที่ยว สถานียขนส่ง สถาน

บันเทิง เป็นต้น การก่อการร้ายในประเทศแม่ไทยจะไม่ใช่เป้าหมายการโจมตีของกลุ่มก่อการร้าย แต่การที่ไทยเป็นประเทศเปิด และมีสถานที่ตั้งผลประโยชน์ของต่างชาติอยู่เป็นจำนวนมาก อาจทำให้กลุ่มก่อการร้ายใช้ไทยเป็นฐานปฏิบัติการโจมตีต่างชาติที่เป็นเป้าหมายรวมทั้งไทยถูกใช้เป็นแหล่งพักพิง แหล่งฟอกเงิน หรือจัดหาสิ่งจำเป็นต่าง ๆ ของผู้ก่อการร้ายมาโดยตลอด ทั้งนี้ในอนาคตมีความเป็นไปได้ว่า ประเทศไทยอาจจะต้องเผชิญกับภัยก่อการร้ายรูปแบบใหม่ในอีก ๒๐ ปีข้างหน้า

๓.๖ ปัญหาภัยคุกคามด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ

การปฏิวัติเทคโนโลยี (Technology Revolution) ทำให้โลกมีการติดต่อใกล้ชิดกันมากยิ่งขึ้น ส่งผลกระทบต่อชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชน ทำให้เกิดรูปแบบการทำงานที่เปลี่ยนแปลงไป เช่น การเกิด Creative Economy (การใช้ประโยชน์จากองค์ความรู้และข้อมูลสำหรับอุตสาหกรรมสร้างสรรค์และวัฒนธรรม) Digital Economy (การนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาประยุกต์ใช้กับกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคม) การขนส่งแบบใหม่ที่มีความสะดวก รวดเร็ว ลดพลังงานสิ้นเปลือง และลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก ในอนาคตแนวโน้มของนวัตกรรมในศตวรรษหน้า จะมีลักษณะของการหลอมรวมเทคโนโลยีด้านต่าง ๆ โดยเทคโนโลยีสารสนเทศที่สามารถเพิ่มประสิทธิภาพของเทคโนโลยีอื่น ๆ เช่น เทคโนโลยีการป้องกันและลดผลกระทบจากภาวะโลกร้อน เทคโนโลยีที่ช่วยในการเข้าถึง การจัดหา การเก็บรักษา การซ่อมแซม และการสงวนรักษาทรัพยากรที่มาอยู่อย่างจำกัด การใช้หุ่นยนต์ทำงานแทนมนุษย์ในภาคอุตสาหกรรม รวมทั้งเทคโนโลยีทางการแพทย์ และการทหาร เป็นต้น ในอนาคต แนวโน้มภัยคุกคามด้านเทคโนโลยีสารสนเทศหรือภัยคุกคามทางไซเบอร์ ที่จะเกิดขึ้นและมีผลต่อความมั่นคงของประเทศ ได้แก่ การโจมตีระบบป้องกันประเทศ ระบบธนาคาร ระบบควบคุมการขนส่ง การจราจรหรือสาธารณสุขไปภาคขนาดใหญ่ เช่น ไฟฟ้า ประปา รวมทั้งการโจรกรรมข้อมูลสำคัญต่าง ๆ ซึ่งหากไม่มีการเตรียมการรองรับสถานการณ์หรือแนวทางการแก้ไขที่ดีพอจะมีผลกระทบหรือผลเสียหายเป็นวงกว้าง

๓.๗ สถานะแวดล้อมอื่น ๆ

ปัญหาประชากรสูงวัยประเทศไทยมีแนวโน้มที่จะเป็นสังคมผู้สูงอายุ เนื่องจากเป็นแนวโน้มของโลก ทั้งนี้เมื่อปี ๒๕๔๘ ประเทศไทยมีกลุ่มผู้สูงอายุ (อายุ ๖๐ ปีขึ้นไป) เพียง ๖ ล้านคน แต่คาดว่าจะเพิ่มเป็น ๑๕ ล้านคน ในปี ๒๕๗๘ หรือคิดเป็นร้อยละ ๒๕ ของประชากรทั้งหมด ซึ่งจัดว่าเป็นประเทศที่เข้าสู่สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ ประเด็นท้าทายที่จะติดตามมา คือ ประชากรวัยแรงงานลดลง ทำให้เกิดปัญหาแรงงาน ภาครัฐ และภาคครัวเรือน จะมีภาระค่าใช้จ่ายเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะในด้านสวัสดิการ และค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพ ในด้านความมั่นคง การเรียกเกณฑ์ทหารเข้าเป็นทหารกองประจำการก็อาจจะได้รับผลกระทบจากกรณีปัญหาประชากรสูงวัย

ปัญหาภาวะโลกร้อนในอนาคต จะส่งผลกระทบต่อกลายเป็นปัญหาใหญ่ที่ทำให้เกิดพิบัติภัยทางธรรมชาติและปัญหาสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ขนาดใหญ่ที่ไม่เคยเกิดขึ้นได้ อาทิ ปัญหาแผ่นดินไหว ปัญหาน้ำท่วมแผ่นดินถล่ม ปัญหามลพิษ ปัญหาภัยแล้ง หรือปัญหาพิบัติภัยคลื่นยักษ์สึนามิที่มีโอกาสเกิดขึ้นอีกก็เป็นได้ ทั้งนี้ปัญหาส่วนใหญ่เกิดมาจากการกระทำของมนุษย์ เช่น การบุกรุกทำลายทรัพยากรธรรมชาติ โดยดูได้จากการลักลอบตัดไม้ทำลายป่าที่ยังคงเกิดขึ้นในประเทศไทยอย่างต่อเนื่อง นอกจากนั้นยังมีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างสิ้นเปลือง เป็นต้น

ปัญหาโรคระบาดร้ายแรงทั้งโรคอุบัติใหม่และโรคอุบัติซ้ำ มีแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นเป็นระยะในช่วง ๒๐ ปีข้างหน้า เนื่องจากในรอบ ๑๐ ปีที่ผ่านมา ได้เกิดโรคระบาดร้ายแรงที่สร้างความเสียหายแก่ชีวิตในหลายประเทศ นับตั้งแต่เกิดโรคระบาดซาร์ส (SARS) ในช่วงปี พ.ศ.๒๕๔๕ -๒๕๔๖ ทางตอนใต้ของประเทศจีนและฮ่องกง ทำให้มีผู้เสียชีวิต ๗๗๕ ราย การระบาดของโรคไข้หวัดนก (Bird Flu) ทั่วเอเชียเมื่อปี พ.ศ.๒๕๔๖ โรคไข้หวัดหมู (Swine Flu) เมื่อปี พ.ศ.๒๕๕๒ -๒๕๕๓ โรคติดเชื้อทางเดินหายใจตะวันออกกลาง (Middle East Respiratory Syndrome Coronavirus) ซึ่งเกิดขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๕๕๕ ในตะวันออกกลาง และโรคอีโบล่า (Ebola) ซึ่งเกิดจากเชื้อไวรัส Ebola จากสัตว์และเริ่มระบาดเมื่อปี พ.ศ.๒๕๕๗ ในประเทศแอฟริกาบางประเทศ เป็นต้น

๔. สรุป

จากประเด็นสถานการณ์ดังกล่าวข้างต้น พบว่า การเปลี่ยนแปลงที่เป็นไปอย่างรวดเร็วและความผันผวนของโลกมีมากขึ้น เมื่อเทียบกับอดีตที่ผ่านมาไม่ว่าจะเป็นด้านภัยพิบัติทางธรรมชาติที่เกิดขึ้นบ่อยครั้ง และทวีความถี่มากขึ้น สถานการณ์การก่อการร้าย และวิกฤติการณ์ความร้ายแรงด้านต่าง ๆ ทั้งทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม แทบทุกประเทศทั่วโลก อีกทั้งประเทศไทยก็ประสบกับการเปลี่ยนแปลงไม่น้อย ซึ่งประเทศไทยประสบวิกฤติเศรษฐกิจ และวิกฤติทางการเมืองมาโดยตลอด ภาวะเศรษฐกิจที่อยู่ในภาวะซบเซามากแรงแรง อัตราความเจริญทางเศรษฐกิจที่ไม่แน่นอน อัตราเงินเฟ้อ และอัตราการว่างงานอยู่ในระดับที่น่าเป็นห่วง นอกจากนี้ยังมีปัญหาอื่น ๆ อีก อาทิ ปัญหาเสพติด ที่มีอยู่อย่างดาษดื่นเกลื่อนเมืองและเป็นปัญหาที่ยังแก้ไขไม่ตก รวมไปถึงปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองที่อยู่ในสภาวะเรื้อรัง ขาดแก่การเยียวยารักษา จากสถานการณ์ทั้งภายในและภายนอกประเทศที่กำลังเกิดขึ้นในช่วงการเปลี่ยนผ่านรัฐบาลและสถานการณ์ด้านต่าง ๆ จึงเป็นเรื่องที่ประชาชนทุกภาคส่วน ควรให้ความสำคัญและความสนใจ ควรตระหนักและรับรู้ว่า ต้องมีการปรับตัว เปลี่ยนแปลง และปรับปรุงในด้านต่าง ๆ ทั้งในระดับปัจเจกบุคคล ระดับกลุ่ม ระดับองค์กร ระดับสังคมและประเทศชาติ ที่นับเป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนผลกระทบในด้านต่าง ๆ ที่อาจส่งผลกระทบต่อความมั่นคงประเทศ และเสถียรภาพของไทยโดยรวม

นอกจากนี้ อาจกล่าวได้ว่านอกจากภัยคุกคามตามแบบเป็นเรื่องของทาง การทหารแล้ว ภัยคุกคามไม่ตามแบบก็คือว่าเป็นงานสำคัญอีกสิ่งหนึ่งเช่นกันที่ทหารเข้าไปเกี่ยวข้อง มากในปัจจุบัน ทำให้กองทัพต้องพัฒนากำลังพล ยุทโธปกรณ์ และหลักนิยมให้มีประสิทธิภาพ มีความพร้อมตรงตามความต้องการกับภารกิจที่จะต้องเข้าไปเกี่ยวข้องในอนาคตข้างหน้าให้ได้อย่าง แท้จริง และสิ่งสำคัญคือ กองทัพต้องมีศักยภาพในการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

บทที่ ๔

บทบาทและการดำเนินการของกองทัพไทยที่เหมาะสม เพื่อรองรับต่อภัยคุกคามในอีก ๒๐ ปีข้างหน้า

การศึกษาในบทที่ ๔ จะศึกษาอยู่ในบริบทของบทบาทและการดำเนินการของกองทัพไทยที่เหมาะสม เพื่อรองรับต่อภัยคุกคามในอีก ๒๐ ปี ข้างหน้า เพื่อกำหนดบทบาทการปฏิบัติการของกองทัพไทยที่เหมาะสม เพื่อรองรับต่อภัยคุกคามด้านความมั่นคงในอนาคต โดยมีลำดับการศึกษา ดังนี้

๑. วิเคราะห์ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินการของกองทัพ

๒. กำหนดบทบาท/การดำเนินการของกองทัพเพื่อรองรับต่อภัยคุกคามในอีก ๒๐ ปีข้างหน้า

๓. สรุป

ด้วยสถานการณ์ความมั่นคงของโลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและไม่แน่นอนในทุกมิติ หน่วยงานทางด้านความมั่นคง คือ กองทัพจึงถือเป็นเครื่องมือที่สำคัญที่ใช้ในการปกป้องคุ้มครองผลประโยชน์ของชาติ ดังนั้น จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการพัฒนายุทธศาสตร์ ให้สามารถรับมือกับภัยคุกคามทุกรูปแบบที่เปลี่ยนแปลงไป รวมทั้งความขัดแย้งรูปแบบต่าง ๆ ที่อาจจะเกิดขึ้น ทั้งนี้ เพื่อรักษาซึ่งอธิปไตยและผลประโยชน์ของชาติเป็นหลัก ดังนั้นด้านการทหารจึงถือเป็นกลไกสำคัญในการปกป้องผลประโยชน์ของชาติ ด้วยความจำเป็นทางด้านยุทธศาสตร์จึงถือเป็นอีกหนึ่งสิ่งที่ปฏิเสธไม่ได้ต่อการที่ผู้นำทางทหารจะนำไปใช้พัฒนาทั้งทางด้านยุทธการ และยุทธวิธีให้สามารถรับมือกับภัยคุกคามรูปแบบต่าง ๆ ทั้งในระดับโลก ภูมิภาค และภายในประเทศ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๑. วิเคราะห์ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินการของกองทัพ

ปัจจุบันสถานการณ์ความมั่นคงของโลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและไม่แน่นอนในทุกมิติ ทั้งในรูปแบบของการใช้พลังอำนาจทางทหารและทางเศรษฐกิจเพื่อให้ได้มาซึ่งประโยชน์ของตน ภัยคุกคามจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ สภาวะโลกร้อน การพัฒนาของระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ที่เข้ามามีอิทธิพลต่อสังคมโลกตั้งแต่ระดับนานาชาติจนถึงปัจเจกบุคคล การย้ายถิ่นฐานของประชากรในภูมิภาค แรงงานผิดกฎหมาย และการขยายตัวของอาชญากรรมข้ามชาติ ปัญหาความรุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ปัญหายาเสพติด เป็นต้น การศึกษาสภาวะแวดล้อมด้านความมั่นคงจึงถือเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยกำหนดยุทธศาสตร์ นโยบายและขีดความสามารถกำลังทางบก เรือ และอากาศ เพื่อให้ตอบสนองต่อยุทธศาสตร์ทหารในระยะ ๒๐ ปี และกองทัพไทยสามารถนำข้อมูลไปใช้ในการพัฒนาขีดความสามารถให้สามารถรองรับกับภัยคุกคามที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.๒๕๖๐ มาตรา ๕๒ ได้บัญญัติให้ รัฐต้องพิทักษ์รักษาไว้ซึ่งสถาบันพระมหากษัตริย์ เอกราช อธิปไตย บูรณภาพแห่งอาณาเขตและเขตที่ประเทศไทยมีสิทธิอธิปไตย เกียรติภูมิและผลประโยชน์ของชาติ ความมั่นคงของรัฐ และความสงบเรียบร้อยของประชาชน เพื่อประโยชน์แห่งการนี้ รัฐต้องจัดให้มีการทหาร การทูต และการข่าวกรองที่มีประสิทธิภาพ กำลังทหารให้ใช้เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาประเทศด้วย โดยให้ความสำคัญต่อยุทธศาสตร์ที่สำคัญยิ่ง ๒ ประการจากภารกิจที่ได้กำหนดตามพระราชบัญญัติการจัดระเบียบราชการกระทรวงกลาโหม พ.ศ.๒๕๕๑ ดังนั้น การพัฒนาในด้านกำลังพล ยุทธโศปกรณ์ การฝึกศึกษา และแผนการปฏิบัติ ถือเป็นเรื่องที่มีความจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับกำลังทางบก เรือ และอากาศ เพื่อให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ตามพื้นที่ที่รับผิดชอบได้อย่างมีประสิทธิภาพ อันถือได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของการเตรียมกำลัง ให้มีความพร้อมรบตามภารกิจที่ได้กำหนดไว้ในกฎหมาย

๒. กำหนดบทบาท/การดำเนินการของกองทัพเพื่อรองรับต่อภัยคุกคามในอีก ๒๐ ปีข้างหน้า

ด้วยความเป็นพลวัตของโลก ทำให้สถานการณ์ความมั่นคงในทุกมิติเกิดการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ด้านการทหารจึงเป็นกลไกสำคัญในการปกป้องผลประโยชน์ของชาติ ทั้งนี้ ความจำเป็นทางด้านยุทธศาสตร์จึงถือเป็นอีกหนึ่งสิ่งพิเศษไม่ได้ต่อการที่ผู้นำทางทหารจะนำไปใช้พัฒนาทั้งทางด้านยุทธการ และยุทธวิธีให้สามารถรับมือกับภัยคุกคามรูปแบบต่าง ๆ ทั้งในระดับโลก ภูมิภาค และภายในประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

๒.๑ กองกำลังทางบก¹²

๒.๑.๑ ภารกิจ/บทบาทของกำลังทางบก

เนื่องจากกองทัพบกเป็นส่วนหนึ่งของยุทธศาสตร์ทหารและยุทธศาสตร์ชาติที่มีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับผลประโยชน์ของชาติ เอกราช อธิปไตย และการป้องกันประเทศ ซึ่งต้องอาศัยกำลังอำนาจทางทหารเป็นเครื่องมือในลักษณะการเตรียมกำลังและการใช้กำลังเพื่อปกป้องคุ้มครองไม่ให้ประเทศใดหรือกลุ่มใดเข้ามาครอบครองหรือมีอิทธิพลเหนือผลประโยชน์เหล่านั้น ด้วยบทบาทตามพันธกิจของกำลังทางบกและการปฏิบัติาร่วม ดังนั้น ยุทธศาสตร์กำลังทางบกจะต้องสนับสนุนยุทธศาสตร์ทหารและยุทธศาสตร์ชาติมีความทันสมัย สอดคล้องกับสภาวะแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงจะเอื้ออำนวยต่อการผนึกพลังอำนาจของชาติในทุก

¹² นางสาว หัสยา ไทยานนท์ และนางสาว ชาราทิพย์ กัลยาณมิตร, เอกสารศึกษาเฉพาะกรณี เรื่อง ยุทธศาสตร์และการพัฒนาขีดความสามารถกำลังทางบก, ๒๕๖๐

ด้าน เพื่อยับยั้ง แก้ไข และกำจัดความขัดแย้งที่เกิดขึ้น แนวทางในการพัฒนาโครงสร้างและแผนปฏิบัติการของกำลังทางบกที่สำคัญ ได้แก่ แผนป้องกันประเทศและแผนเผชิญเหตุในแต่ละด้านซึ่งจะนำไปสู่การวางแผนการจัดทำโครงการเสริมสร้างกำลังทางบกและการสนับสนุนต่าง ๆ ให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน มีความสอดคล้องสามารถแสวงประโยชน์ร่วมกัน และช่วยให้การบริหารจัดการด้านงบประมาณของกำลังทางบกเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

๒.๑.๒ การพัฒนาขีดความสามารถกำลังทางบกที่ต้องการ

การพัฒนาและเสริมสร้างขีดความสามารถกำลังทางบกในด้านยุทธศาสตร์ ยุทธการ และยุทธวิธีให้รับมือกับภัยคุกคามที่เปลี่ยนแปลงจากภัยคุกคามตามแบบเป็นภัยคุกคามรูปแบบอื่น ๆ จึงมีความจำเป็นต้องมียุทธศาสตร์กำลังทางบก เพื่อรับมือกับภัยคุกคามรูปแบบต่าง ๆ อันจะเป็นการตอบสนองต่อยุทธศาสตร์ชาติ นโยบายความมั่นคงแห่งชาติ ยุทธศาสตร์ป้องกันประเทศ และยุทธศาสตร์ทหาร เพื่อดำรงไว้ซึ่งผลประโยชน์แห่งชาติและความมุ่งประสงค์แห่งชาติต่อไป ดังนี้

การพัฒนาและเสริมสร้างขีดความสามารถด้านการใช้กำลังทางบก โดยให้มีการจัดเตรียมและเสริมสร้างขีดความสามารถ ได้แก่ ด้านโครงสร้างกำลัง (Force Structure) เช่น กำลังรบเอกประสงค์ มีความสมบูรณ์ในตัวเอง กะทัดรัด เป็นกำลังรบผสมเหล่า เป็นต้น ด้านความพร้อมรบ (Force Readiness) เช่น ด้านกำลังพล ยุทธโศปกรณ์ การฝึกศึกษา รวมถึงการพึ่งพาตนเองในการวิจัย/ผลิตอาวุธยุทธโศปกรณ์ เป็นต้น ความต่อเนื่องจัดกำลัง วางกำลังและใช้กำลังได้อย่างรวดเร็ว และมีความอ่อนตัวทั้งในระดับยุทธศาสตร์ ยุทธการ และยุทธวิธี ทั้งนี้ เพื่อให้สามารถตอบสนองการปฏิบัติการได้อย่างหลากหลาย (Multi - purpose Forces) สอดคล้องกับภัยคุกคามทุกรูปแบบของระดับความขัดแย้งในแต่ละพื้นที่ปฏิบัติการครอบคลุมทั้งพันธกิจด้านการป้องกันประเทศ การรักษาความมั่นคงภายใน การรักษาความสงบเรียบร้อยภายในประเทศ การพัฒนาประเทศ และการปฏิบัติการทางทหารนอกเหนือจากสงคราม ได้แก่

๑. ปรับปรุงหลักนิยมและระบบการฝึกศึกษา ให้สอดคล้องกับกำลังรบผสมเหล่า

๒. เสริมสร้างขีดความสามารถด้านการข่าวต่อภัยคุกคามทั้งในด้านการฝึกศึกษากำลังพล และการจัดหาเครื่องมือ/ยุทธโศปกรณ์ที่ทันสมัยและมีประสิทธิภาพ

๓. พัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ การสื่อสารและไซเบอร์ ให้สามารถตอบสนองต่อนโยบายและภารกิจของรัฐบาลได้อย่างรวดเร็วทันเวลา และมีประสิทธิผล

๔. ส่งเสริมและผลักดันผลการวิจัยและพัฒนาด้านยุทธโศปกรณ์
เพื่อการป้องกันประเทศ

การพัฒนาและเสริมสร้างขีดความสามารถด้านการเตรียมกำลัง
ของกำลังทางบก โดยการพัฒนาในด้านกำลังพล ยุทธโศปกรณ์ การฝึกศึกษาและแผนการปฏิบัติ ซึ่ง
ถือเป็นเรื่องที่มีความจำเป็นอย่างยิ่ง เพื่อให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ตามพื้นที่ที่รับผิดชอบได้อย่างมี
ประสิทธิภาพ อันถือได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของการเตรียมกำลังทางบก ให้มีความพร้อมรบตามภารกิจ
ที่ได้กำหนดไว้ ในการรักษาผลประโยชน์ของชาติ เอกราช อธิปไตย และการป้องกันประเทศ
เพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนภาพของกำลังทางบกที่มีความเป็นอเนกประสงค์ได้อย่างเป็นรูปธรรม
ได้แก่

๑. ปรับปรุงโครงสร้าง ภารกิจและบทบาทของหน่วยในส่วน
ภูมิภาคให้มีความรับผิดชอบเผชิญกับภัยคุกคามรูปแบบต่าง ๆ ในพื้นที่

๒. ปรับปรุงระบบการจัดอัตรากำลังพลประเภทต่าง ๆ ให้มีความ
เหมาะสมทั้งสัดส่วนกำลังทหารประจำการ ข้าราชการพลเรือนกลาโหมกำลังพลสำรอง รวมทั้ง
คุณลักษณะเฉพาะของตำแหน่งในการปฏิบัติภารกิจ

๓. พัฒนาขีดความสามารถในการปฏิบัติกร่วม ให้สามารถ
ปฏิบัติการยุทธวิธีร่วมได้อย่างประสานสอดคล้อง

๔. ปรับปรุงระบบการศึกษาทั้งแบบบุคคลและเป็นหน่วยสู่
การศึกษาที่มุ่งเน้นผลการปฏิบัติโดยเปรียบเทียบกับมาตรฐาน ไม่มุ่งเน้นการแข่งขัน

๕. พัฒนาเสริมสร้างเครื่องมือ/ยุทธโศปกรณ์ที่ทันสมัยในการ
ปฏิบัติภารกิจ

การพัฒนาและเสริมสร้างขีดความสามารถในการปฏิบัติกร่วม/
ผสม กองทัพไทยควรมีการปฏิบัติกร่วมระหว่างกำลังทางบก กำลังทางเรือและกำลังทางอากาศ
เพื่อเป็นการเกื้อกูลจุดเด่น จุดด้อยของกันและกัน โดยพิจารณาแนวทางต่าง ๆ ที่สอดคล้องตาม
ยุทธศาสตร์ทหาร ๒๐ ปี ดังนี้

๒.๑.๓ การพัฒนาหลักนิยมปฏิบัติการร่วมโดย

พัฒนาหลักนิยมการรบร่วมระหว่างกำลังทางบกและกำลังทาง
อากาศ และมีการฝึกร่วมกันอย่างสม่ำเสมอ เช่น การฝึกปัญหาที่บังคับการ (Command Post
Exercise :CPX) และการฝึกภาคสนาม (Field Training Exercise :FTX) โดยเฉพาะศูนย์สนับสนุน

ทางอากาศโดยตรง (ศสอต.ทอ.) ซึ่งให้การสนับสนุนในแต่ละกองทัพภาคนั้นเป็นการจัดที่มีความเหมาะสม สามารถให้การสนับสนุน/ข้อเสนอแนะแก่กองทัพภาคได้

โดยเฉพาะการจัดเป็นชุดสนับสนุนทางอากาศโดยตรง (ชสอต.ประจำหน่วยระดับกองพล.) การฝึก ร่วมกันบ่อย ๆ จะทำให้เจ้าหน้าที่ที่มีความชำนาญและรับรู้ลักษณะของกำลังทางอากาศ นอกจากนั้น ควรเสริมสร้างความเข้าใจของกำลังพลเกี่ยวกับหลักนิยม/คุณลักษณะของกำลังทางอากาศ นอกจากนี้ กำลังทางบกควรมีการปรับปรุงระบบ C4I ให้เป็นแบบ (Network Centric Operations :NCO) เช่นเดียวกับที่กำลังทางอากาศได้พัฒนาแล้ว

พัฒนาหลักนิยมการบรรจบระหว่างกำลังทางบกและกำลังทาง เรือ เช่น การยิงและการสนับสนุนการขนส่งทางเรือ

การปรับปรุงและพัฒนากระบวนการควบคุมบังคับบัญชา ผู้การปฏิบัติ ที่มีเครือข่ายเป็นศูนย์กลาง (Network Centric Operations) และระบบฐานข้อมูล ในการปฏิบัติงานที่สามารถประสานกับเหล่าทัพอื่นและควบคุม สั่งการ ต่อการใช้ทรัพยากรทางทหารให้สามารถตอบสนองต่อภารกิจด้านความมั่นคงได้ทุกสถานการณ์ ทั้งภารกิจหลักของกองทัพและภารกิจในการสนับสนุนหน่วยงานของภาครัฐอื่น ๆ ตลอดจนการตอบสนองพันธกิจของภาคประชาชน เช่น การบรรเทาภัยพิบัติและการช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมการบริหารทรัพยากรจากทุกหน่วยงานเพื่อ การค้นหาและกู้ภัยจากอุบัติเหตุต่าง ๆ การอพยพประชาชนออกจากพื้นที่ความขัดแย้ง ดำรงการ พัฒนางานระบบการควบคุมบังคับบัญชา โดยอาศัยโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ การพัฒนาระบบเฝ้าตรวจและแจ้งเตือนทั้งภัยคุกคามตามแบบและภัยคุกคามไม่ตามแบบ เป็นต้น

๒.๑.๓ การปฏิบัติพัฒนาระบบการยุทธร่วม

โดยเฉพาะระบบข่าวกรอง การเฝ้าตรวจร่วม การเคลื่อนย้ายกำลัง พล การยิง และการสนับสนุนร่วม เพื่อให้เกิดการเกื้อกูลและสามารถบรรลุภารกิจการสู้รบทาง ภาคนพื้นดินได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การกำหนดเป้าหมายที่เป็นรูปธรรม ค้นหาภัยทางทหาร ร่วมจากรายละเอียดข้อมูลข้างต้นทั้ง ๓ หัวข้อ คือ การรักษาสมดุลอำนาจกำลังรบทางบกของไทย การเสริมสร้างขีดความสามารถกำลังทางบกที่ต้องการและการพัฒนาและเสริมสร้างขีด ความสามารถในการปฏิบัติการร่วม/ผสมหากำลังทางบกสามารถปฏิบัติตามแนวทางข้างต้นได้ บรรลุผล จะทำให้กำลังทางบกสามารถปฏิบัติการต่าง ๆ รองรับภารกิจตามที่ได้รับมอบหมายได้ อย่างสมบูรณ์และสอดคล้องกับสถานการณ์สภาพแวดล้อมในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๒.๒ กองกำลังทางเรือ¹³

จากการวิเคราะห์สภาวะแวดล้อมที่มีภัยคุกคามความมั่นคงทางทะเลที่หลากหลายมากขึ้น พบว่ามีการเสริมสร้างขีดความสามารถทางด้านกำลังทางเรือเพิ่มมากขึ้น ประกอบกับการรบทางเรือในอนาคต จะเป็นการรบที่รุนแรง รวดเร็ว และเด็ดขาด ซึ่งการเตรียมกำลังจะเป็นไปได้น้อยหรือเป็นไปได้เลย อีกทั้งกองทัพเรือยังมีภารกิจอื่นนอกเหนือจากการสงครามทั้งในและต่างประเทศ อาทิ การช่วยเหลือและบรรเทาสาธารณภัย การเข้าร่วมรักษาสันติภาพและการพัฒนาประเทศและช่วยเหลือประชาชน เป็นต้น นอกจากนี้ จากวิวัฒนาการทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีด้านสมุทรศาสตร์ ทำให้การค้นหาและแสวงหาประโยชน์จากบริเวณพื้นดินท้องทะเล ทรัพยากรใต้ผิวดินท้องทะเล ทรัพยากรจากทะเล และทรัพยากรในทะเลลึก ทำให้ประเทศมหาอำนาจที่มีความได้เปรียบทางเทคโนโลยีและกำลังอำนาจทางทะเลที่เหนือกว่า จึงมีโอกาสมากกว่าในการแสวงหาและใช้ประโยชน์แหล่งทรัพยากรจากทะเล อีกทั้งสามารถแสดงกำลังในพื้นที่ที่ยังคงเป็นข้อพิพาทในการถือสิทธิ์ครอบครอง ซึ่งอาจนำไปสู่ความขัดแย้งอันเนื่องจากการแย่งชิงทรัพยากรได้ในอนาคตอันใกล้

๒.๒.๑ ยุทธศาสตร์ บทบาท และภารกิจของกองทัพเรือ

จากการที่ได้มีการกำหนดยุทธศาสตร์และโครงสร้างกำลังรบของกำลังทางเรือที่มีขีดความสามารถเหมาะสมและเพียงพอสำหรับการปฏิบัติงานตามภารกิจ โดยได้มีการตั้งเป้าหมายการพัฒนาให้ “เป็นหน่วยงานความมั่นคงทางทะเล ที่มีบทบาทนำในภูมิภาคและเป็นเลิศในการบริหารจัดการ” จึงได้กำหนดวัตถุประสงค์มูลฐานทางเรือที่สำคัญไว้ ๕ ประการ ได้แก่

๑. เพื่อเตรียมกำลังกองทัพเรือและป้องกันราชอาณาจักร
๒. เพื่อรักษาผลประโยชน์ของชาติทางทะเล
๓. เพื่อพิทักษ์รักษาสถาบันพระมหากษัตริย์
๔. เพื่อสนับสนุนการรักษาความมั่นคงและความสงบเรียบร้อยภายในประเทศ
๕. เพื่อสนับสนุนการพัฒนาประเทศ และช่วยเหลือประชาชน

เมื่อพิจารณาจากบทบาทและภารกิจ ประกอบกับสภาพภูมิรัฐศาสตร์ของประเทศ ไทยที่มีลักษณะเป็นชายฝั่งทะเล (Two Oceans) รวมทั้งสภาวะแวดล้อมภัยคุกคามความมั่นคงทางทะเลที่มีความเกี่ยวข้องกับประเทศไทยตามที่กล่าวไว้ในบทที่ ๓ ของการตรวจสภาวะแวดล้อมด้าน

¹³ เรือโทหญิง นันทิยา ทองคนารักษ์, เอกสารศึกษาเฉพาะกรณี : ยุทธศาสตร์และการพัฒนาขีดความสามารถกำลังทางเรือ, ๒๕๖๐

ความมั่นคง อาทิ การรักษาคุณภาพเส้นทางเดินเรือที่สำคัญ สถานการณ์ความมั่นคงใน ๓ จังหวัดชายแดนใต้ การก่อการร้ายและอาชญากรรมข้ามชาติ ปัญหาสิ่งแวดล้อมและภัยพิบัติธรรมชาติ การประมงผิดกฎหมาย พื้นที่ทับซ้อนทางทะเล และพื้นที่พัฒนาร่วมไทย-มาเลเซีย (Joint Development Area : JDA) รวมถึงปัญหาน้ำมันเถื่อนประกอบกับปัญหาความมั่นคงบริเวณน่านน้ำภายในประเทศที่เป็นพื้นที่ที่รับผิดชอบ ได้แก่ การลักลอบค้าเตียงและค้ายาเสพติด การลักลอบค้าไม้ การลักลอบนำเข้าสินค้าหนีภาษี สถานการณ์แรงงานต่างด้าว ความไม่ชัดเจนของเส้นเขตแดน และการดูแลชายฝั่งลำเขตแดนของประเทศเพื่อนบ้าน เป็นต้น

ทั้งนี้ การกำหนดขีดความสามารถและกำลังรบของกำลังทางเรือจะพิจารณาในส่วนของการเตรียมกำลัง ให้สอดคล้องกับสถานะแวดล้อมภัยคุกคามด้านความมั่นคง โดยภารกิจสำคัญที่ควรให้ความสำคัญตามที่กำหนดไว้ในวัตถุประสงค์เฉพาะ เช่น การป้องกันราชอาณาจักรและรักษาสิทธิอธิปไตยเหนืออาณาเขตทางทะเลของไทย การคุ้มครองและรักษาเส้นทางคมนาคมทางทะเลของไทย และการสนับสนุนการรักษาความมั่นคงทางทะเลในภูมิภาค เป็นต้น ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาขีดความสามารถกำลังรบในปัจจุบัน ถือว่ายังไม่เพียงพอต่อการรับมือกับสถานะแวดล้อมความมั่นคงที่จะเกิดขึ้น ดังนั้น จึงควรมีการพัฒนาเสริมสร้างกำลังรบในส่วนของการเตรียมกำลัง เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ทั้งการปฏิบัติการในภาวะปกติและภาวะขัดแย้ง เช่น การจัดหาอาวุธยุทโธปกรณ์ สนับสนุนการปฏิบัติการรักษาความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ การจัดหาเรือตรวจการณ์ระยะใกล้ฝั่ง เรือตรวจการณ์ระยะปานกลาง เรือตรวจการณ์ระยะไกลฝั่ง และเรืออเนกประสงค์ยกพลขึ้นบก โดยเรืออเนกประสงค์สามารถใช้ในการกิจช่วยเหลือผู้ประสบภัยขนาดใหญ่ได้อีกด้วย รวมทั้งการซ่อมปรับปรุงยุทโธปกรณ์หลัก โดยในภาพรวมควรเพิ่มขีดความสามารถใน ๓ ด้าน คือ การเสริมสร้างขีดความสามารถกำลังพล (Man) การเสริมสร้างขีดความสามารถยุทโธปกรณ์ (Material) และการเสริมสร้างขีดความสามารถการบริหารจัดการ (Management) โดยมีรายละเอียด ดังนี้

๒.๒.๒ การพัฒนาขีดความสามารถกำลังทางเรือที่ต้องการ

การเสริมสร้างขีดความสามารถกำลังพล (Man) การเตรียมกำลังด้านกำลังพลมีความสำคัญต่อการขับเคลื่อนองค์กรเนื่องจากทรัพยากรมนุษย์นับว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดในการพัฒนาเป็นไปดังคำกล่าวที่ว่า “เหล็กในคนสำคัญกว่าเหล็กในเรือ”¹⁴ นอกจากนี้ ความเปลี่ยนแปลงหลายประการของสถานะแวดล้อมความมั่นคงถูกขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยีที่เป็นตัวแปรสำคัญในการขับเคลื่อนองค์กรให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายทางยุทธศาสตร์ที่กำหนดไว้ ซึ่งสามารถดำเนินการ ดังนี้

¹⁴ พลเรือเอก สามารถ จำปรัตน์, สร้างคน. นาวีกศาสตร์ ปีที่ ๔๕ เล่มที่ ๘ สิงหาคม ๒๕๕๕, หน้า ๑๔

๑. การพัฒนาองค์ความรู้ของกำลังพลทั้งตามสายวิชาการ และภาษาต่างประเทศ รวมทั้งต้องมี Maritime Domain awareness อาทิ การพัฒนาหลักสูตรที่เกี่ยวข้อง การแลกเปลี่ยนด้านการศึกษากับกองทัพเรือประเทศต่างๆ

๒. การพัฒนากำลังพลไปสู่ความเป็นมืออาชีพ ทั้งการดำรงขีดความสามารถในการปฏิบัติการทางทหารควบคู่ไปกับการรักษากฎหมายและความมั่นคงทางทะเล เนื่องจากจำเป็นต้องเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องกับหน่วยงานอื่น ๆ เช่น การประมงผิดกฎหมายการจับยาเสพติดและสินค้าหนีภาษี แรงงานต่างด้าว เป็นต้น ทำให้มีกฎหมายที่ให้อำนาจในฐานะผู้ช่วยเจ้าพนักงานจำนวน ๒๘ ฉบับ อาทิ พระราชบัญญัติให้อำนาจทหารเรือปราบปรามการกระทำความผิดบางอย่างทางทะเล พ.ศ.๒๕๕๐ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๑๕ พระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย พ.ศ.๒๕๒๖ (แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ.๒๕๕๐) และพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการกระทำอันเป็นโจรสลัด ๒๕๓๔ เป็นต้น

นอกจากนี้ ยังรวมถึงกฎหมายในระดับนานาชาติ อาทิ อนุสัญญาเพื่อการปราบปรามการกระทำอันมิชอบต่อความปลอดภัยในการเดินเรือ (Convention for the Suppression of Unlawful Acts Against the Safety of Maritime Navigations 1988: SUA Convention) ประมวลข้อบังคับว่าด้วยการรักษาความปลอดภัยของเรือและท่าเรือระหว่างประเทศ (International Ship and Port Facilities Security Code: ISPS Code) และอนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยความปลอดภัยแห่งชีวิตทางทะเล (International Convention for the Safety of Life at Sea: SOLAS) เป็นต้น โดย กฎหมายทั้ง ๔ ฉบับข้างต้น มีแนวคิดหลักเพื่อป้องกันภัยคุกคามทางทะเล และป้องกันภัยจากการก่อการร้าย การกระทำอันเป็นโจรสลัด หรือการกระทำอื่นใดอันอาจก่อให้เกิดความไม่ปลอดภัยในการขนส่งทางทะเลรวมถึงเพื่อให้มั่นใจว่าเรือขนส่งและท่าเรือมีการรักษาความปลอดภัยอย่างเพียงพอและเหมาะสม จึงให้มีการตรวจค้นและการยับยั้งการกระทำที่เป็นภัยคุกคามต่อความมั่นคง (detect and deter acts that threaten security) และยังรวมถึงกฎหมายอื่น ๆ ที่สนับสนุนความมั่นคงทางทะเล เช่น จรรยาบรรณในการทำประมงอย่างรับผิดชอบ (Code of Conduct for Responsible Fishing) แผนปฏิบัติการระหว่างประเทศในการป้องกันปราบปราม ทำให้หมดไป ซึ่งการทำประมงที่ผิดกฎหมาย การไม่รายงาน และการไม่ปฏิบัติตามข้อบังคับ (International Plan of Action to Prevent, Deter, and Eliminate Illegal, Unreported and Unregulated Fishing: IPOA-IUU Fishing) และอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ พ.ศ. ๒๕๓๕ (Convention on Biological Diversity: CBD) เป็นต้น ที่กล่าวมาข้างต้น จำเป็นต้องอาศัยความรู้และความเชี่ยวชาญเฉพาะเพื่อนำมาใช้ให้สอดคล้องกับภารกิจหน้าที่และก้าวหน้าทันสภาวะแวดล้อมความมั่นคงทางทะเลที่เปลี่ยนแปลงไป จึงควรมีการพัฒนาองค์ความรู้เฉพาะทางที่เกี่ยวข้องเพื่อสร้างความมั่นใจในการปฏิบัติการให้เกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

การเสริมสร้างขีดความสามารถอาวุธยุทธโปกรณ์ (Material) จากสภาพภูมิรัฐศาสตร์ที่เป็นแบบ Two Oceans คือ ฝั่งอ่าวไทยและอันดามัน ทำให้ควรพัฒนาขีดความสามารถด้านอาวุธยุทธโปกรณ์ของกำลังทางเรือให้สอดคล้องกับสถานะแวดล้อมความมั่นคง ดังนี้

๑. การมีระบบป้องกันเชิงลึก (Defence in depth with forward defence capability) ซึ่งเป็นการวางระบบตรวจการณ์ป้องกันชายฝั่งออกเป็นชั้น ๆ แบ่งออกเป็น ๒ layers โดยมีระบบตรวจการณ์และสนธิควบคุมที่มีรัศมี ๔๐๐ ไมล์ทางทะเลออกจากฝั่ง เน้นการประสานการยิงจากอาวุธทุกประเภทจากเหล่าทัพต่าง ๆ ในพื้นที่ที่กำหนด

๒. กองเรือตรวจการณ์ไกลพื้นที่นอก ๔๐๐ ไมล์ทะเล และพร้อมรบ ทั้ง ๓ มิติและมีรัศมีปฏิบัติการครอบคลุมพื้นที่ผลประโยชน์ทางทะเลของประเทศไทยทั้งหมด รวมทั้งกำลังทางเรือต้องมีความพร้อมในการรบที่เป็นแบบอสมมาตรครบถ้วน และสามารถสนับสนุนปฏิบัติการการช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมและการบรรเทาภัยพิบัติ (Humanitarian Assistance & Disaster Relief :HADR) ได้ทั้งในระดับในประเทศและภูมิภาค

๓. ระบบป้องกันฝั่ง ประกอบไปด้วย อาวุธปล่อยนำวิถีและยิง ๑๐๐ ไมล์จากฝั่งเป็นอย่างน้อย กองเรือทำสงครามทุ่นระเบิด เครื่องบินลาดตระเวน/ UAV เรือลาดตระเวนขนาดกลางที่ติดอาวุธปล่อยนำวิถี และเรือดำน้ำขนาดเล็ก ๖๐๐ – ๑๐๐๐ ตันประมาณ ๖ ลำปฏิบัติการในอ่าวไทย

๔. กำลังการรบ เน้นที่กองเรือปฏิบัติการโดยเฉพาะอย่างยิ่งกองเรือบรรทุกเครื่องบินหรือ LHD พร้อมอากาศยานประจำเรือ เรือฟริเกตสมรรถนะสูงพร้อม ฮ.ประจำเรือ อย่างน้อยกองเรือละ ๘ ลำ เรือดำน้ำขนาด ๑๕๐๐ – ๒๕๐๐ ตัน กองเรือละ ๖ ลำ เครื่องบินลาดตระเวนระยะไกลซึ่งอาจจะเป็นเครื่องบิน C 130 เนื่องจากสามารถใช้ร่วมกันกับกองทัพอากาศได้ อีกทั้ง มีรัศมีในการลาดตระเวนที่ค่อนข้างไกล รวมทั้งการมีเรือส่งกำลังบำรุงขนาดใหญ่สามารถทำให้กองเรืออยู่ในทะเลได้อย่างน้อย ๑-๒ เดือน และขีดความสามารถของนาวิกโยธินที่พร้อมปฏิบัติการทางบก โดยเปลี่ยนการปฏิบัติการจากเดิมที่เป็น ship to shore มาเป็น ship to target

๕. ความสามารถในการใช้ทะเลเป็นฐาน (Sea base platform) เพื่อให้สามารถ deploy กำลังจากกลางทะเลได้อย่างรวดเร็ว (power projection from the sea)

๖. ระบบสงครามแบบใช้เครือข่ายเป็นศูนย์กลาง (Network Centric Warfare: NCW)

การเสริมสร้างขีดความสามารถการบริหารจัดการ (Management) จากการศึกษาที่คณะรัฐมนตรี ได้มีมติเห็นชอบในหลักการร่างยุทธศาสตร์ความมั่นคงแห่งชาติทางทะเล พ.ศ.๒๕๕๘-๒๕๖๒ ซึ่งจะปรับเป็นแผนความมั่นคงแห่งชาติทางทะเล พ.ศ.๒๕๕๘-๒๕๖๔ เพื่อให้มียุทธศาสตร์ แผนงาน และโครงการสำหรับหน่วยงานด้านความมั่นคงในการดูแลรับผิดชอบผลประโยชน์ของชาติทางทะเล จึงได้มีแนวคิดในการปรับโครงสร้างการบริหารจัดการเพื่อบูรณาการหน่วยงานทางทะเล โดยจะยกระดับศูนย์ประสานการปฏิบัติในการรักษาผลประโยชน์ของชาติทางทะเล (ศรชล.) เพื่อตอบสนองต่อภัยคุกคามรูปแบบใหม่ทั้งในระดับอำนาจการและระดับปฏิบัติการ โดย ศรชล.กำลังจะถูกปรับให้สามารถดำเนินการในลักษณะ “ศูนย์อำนาจการการรักษาผลประโยชน์ของชาติทางทะเล (ศรชล.)” และ ศรชล. ภาค ตามลำดับ โดยใช้แนวคิดการควบคุมบังคับบัญชาแบบเป็นพื้นที่เช่นเดียวกัน ทั้งนี้ สปก.ท. และ ศรชล. มีแนวความคิดในการควบคุมบังคับบัญชาต่อกำลังทางเรือในพื้นที่ของตนในระดับยุทธการ และระดับภาคต่าง ๆ การควบคุมกำลังทางเรือของในระดับยุทธวิธี โดยจะมีลักษณะเช่นเดียวกับกองอำนาจการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร (กอ.รมน.) เพื่อให้สามารถวางแผน อำนาจการประสานงาน สั่งการ ติดตาม ตรวจสอบ ประเมินภัยคุกคาม และสนับสนุนการปฏิบัติของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในภารกิจด้านการรักษาผลประโยชน์ทางทะเล ทั้งในภาวะปกติและภาวะไม่ปกติ รวมถึงเสริมสร้างให้ประชาชนตระหนักรู้ถึงความสำคัญของผลประโยชน์ของชาติทางทะเล ซึ่งจะสามารถทำให้เกิดการบูรณาการการปฏิบัติงานได้อย่างครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

การเสริมสร้างขีดความสามารถในการปฏิบัติการร่วม/ ผสม การปฏิบัติการในทางรุกที่มีประสิทธิภาพในอนาคต แบบการทำสงครามอากาศทะเล (Air Sea Battle: ASB) ในอนาคตแม้ว่าแนวโน้มของการเกิดสงครามตามแบบอาจไม่เกิดขึ้น เนื่องจากมีกรอบความร่วมมือในระดับต่าง ๆ ที่เป็นกลไกในการยับยั้งความขัดแย้ง แต่อย่างไรก็ดี มีแนวคิดการปฏิบัติการในทางรุกที่มีประสิทธิภาพในอนาคตควรจะอยู่ในรูปแบบการทำสงครามอากาศทะเล (Air Sea Battle: ASB) โดยการยอมรับความสำคัญของกำลังทางอากาศและประยุกต์ใช้อย่างเหมาะสมเพื่อเสริมขีดความสามารถของการปฏิบัติการทางเรือมีความจำเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งปัจจุบันเรือหลวงจักรีนฤเบศร์สามารถเชื่อมโยงระบบเข้ากับเครื่องบินของกำลังทางอากาศได้ ดังนั้น จึงควรพัฒนาขีดความสามารถกำลังทางเรือให้เกิดการแลกเปลี่ยนและใช้งานยุทธโศปกรณ์ระหว่างเหล่าทัพร่วมกัน โดยผ่านการฝึกร่วมระหว่างเหล่าทัพ ตลอดจนการพัฒนาระบบทางด้านการข่าว พัฒนาเครื่องมือในการปฏิบัติการข่าวสาร พัฒนาระบบตรวจการณ์ทางทะเล และระบบแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารทางทะเล เพื่อการรับรู้เท่าทันสถานการณ์ทางทะเลรวมทั้งมีการพัฒนาระบบควบคุมบังคับบัญชาและสั่งการมุ่งสู่การปฏิบัติการที่ใช้เครือข่ายเป็นศูนย์กลาง

การเสริมสร้างขีดความสามารถในการบูรณาการกับกองทัพพันธมิตร มีดังนี้ (๑) การสร้างบทบาทนำในความร่วมมือด้านความมั่นคง (Active Security Cooperation) อาทิ การปฏิบัติการทางทหาร ด้วยการริเริ่มสร้างความร่วมมือด้านการทหารกับประเทศเพื่อนบ้านมิตรประเทศและประเทศมหาอำนาจ การแลกเปลี่ยนข้อมูลด้านการข่าว และการช่วยเหลือด้านมนุษยธรรม ในภูมิภาคและภายใต้กรอบของ UN เป็นต้น โดยใช้กรอบความร่วมมือระหว่างประเทศด้านความมั่นคงทางทะเลเป็นกลไกสำคัญในการสร้างบทบาทนำในระดับต่าง ๆ ทั้งในและนอกภูมิภาค (๒) การร่วมมือแบบ ASEAN compatible approach จากการเข้าเป็นประชาคมอาเซียนที่มีการร่วมมือพัฒนากันอย่างต่อเนื่อง ดังนั้น จึงควรมีการพัฒนาและเสริมสร้างขีดความสามารถกองกำลังทางเรือ ในอนาคตที่ควรมีลักษณะเป็นแบบ ASEAN compatible approach กล่าวคือ มีความสามารถในการใช้กำลังทางเรือร่วมกันกับระหว่างประเทศอาเซียนได้ เพื่อความง่ายสะดวก และเป็นความร่วมมือกันระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียน ซึ่งจะสามารถพัฒนาเป็น ASEAN Navy ได้ในอนาคต (๓) การป้องปราม (Deterrence) อาทิ การพัฒนาและแสดงขีดความสามารถของกำลังทางเรือให้มีศักยภาพเพียงพอที่จะยับยั้งความคิดฝ่ายตรงข้ามที่จะใช้กำลัง การสาธิตการใช้อาวุธที่มีศักยภาพสูง ทั้ง ๒ ฝั่งทะเล การป้องกันและปราบปรามการกระทำผิดกฎหมายในทะเลและสนับสนุนกำลังป้องปรามที่จัดเตรียมไว้เป็นเครื่องมือร่วมกับพลังอำนาจของชาติในด้านอื่น ๆ ในการสนับสนุนการดำเนินนโยบายต่างประเทศของรัฐบาล เป็นต้น (๔) การปฏิบัติการเชิงรุก (Offensive Operations) อาทิ การใช้กำลังทางเรือในลักษณะริเริ่มปฏิบัติการเพื่อป้องกันประเทศด้วยความเด็ดขาด รวดเร็ว และมีประสิทธิภาพ การใช้ทรัพยากรกำลังทางเรือในการสนับสนุนการปราบปรามการกระทำผิดกฎหมายทั้งในทะเล พื้นที่ทางบกและลำน้ำ การช่วยเหลือประชาชนที่ประสบภัยพิบัติ และการพัฒนาประเทศที่ได้รับมอบหมาย รวมทั้งการปฏิบัติการทางทหารนอกเหนือจากสงคราม (MOOTW) เช่น การปราบปรามโจรสลัด การรักษาสันติภาพและการช่วยเหลือด้านมนุษยธรรม เป็นต้น

กล่าวโดยสรุป ขีดความสามารถกำลังทางเรือที่ต้องการในอนาคตจะประกอบด้วย การมีขีดความสามารถในการปฏิบัติการทางเรือเพื่อการควบคุมทะเลให้ได้ตามที่ต้องการ ขีดความสามารถจำกัดเสรีในการปฏิบัติการรบผิวน้ำ และใต้น้ำของฝ่ายตรงข้าม ขีดความสามารถในการป้องกันการปิดอ่าว การคุ้มครองรักษาเส้นทางคมนาคมทางทะเล และการรักษาผลประโยชน์ของชาติทั้งในอ่าวไทยและทะเลอันดามัน รวมทั้งมีขีดความสามารถในการป้องกันภัยทางอากาศ การรักษาฝั่ง ที่ตั้งทางทหารและทางเศรษฐกิจที่สำคัญบริเวณแนวชายฝั่งของประเทศ การปฏิบัติการทางเรือเพื่อขยายพลังอำนาจจากทะเลสู่ฝั่ง รวมถึงการป้องกันพื้นที่ทางบกและลำน้ำ เพื่อสนับสนุนการรักษาอธิปไตยทางบกตามภารกิจป้องกันประเทศ และมีขีดความสามารถของฐานทัพเรือให้ปฏิบัติการในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง

๒.๓ กองกำลังทางอากาศ¹⁵

กองทัพอากาศได้ริเริ่มการจัดทำยุทธศาสตร์กองทัพอากาศฉบับแรกเมื่อปี พ.ศ.๒๕๕๑ คือ ยุทธศาสตร์กองทัพอากาศ พ.ศ.๒๕๕๑ – ๒๕๖๒ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.๒๕๕๗) และดำเนินการปรับปรุงให้ทันสมัยและสอดคล้องตามสถานะแวดล้อมด้านความมั่นคงอย่างต่อเนื่องเรื่อยมาจนกระทั่งถึงปัจจุบัน คือ ยุทธศาสตร์กองทัพอากาศ ๒๐ ปี (พ.ศ.๒๕๖๐ – ๒๕๗๙) ซึ่งการจัดทำยุทธศาสตร์ของกองทัพอากาศ ประกอบด้วยกรอบแนวคิด ดังนี้

ทิศทางเชิงยุทธศาสตร์ : คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบให้ดำเนินการจัดทำยุทธศาสตร์ ๒๐ ปี (พ.ศ.๒๕๖๐ – ๒๕๗๙) เพื่อใช้ในการขับเคลื่อนประเทศตามทิศทางเชิงยุทธศาสตร์ให้เข้าสู่คำว่า “มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” ทำให้กระทรวงกลาโหม กองทัพอากาศ รวมถึงเหล่าทัพต่าง ๆ ต้องปรับปรุงยุทธศาสตร์และนโยบายที่เกี่ยวข้องให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ ๒๐ ปี

กรอบภารกิจตามกฎหมาย : การดำเนินการต่าง ๆ ต้องตอบสนองต่อกรอบภารกิจตามกฎหมายของกองทัพอากาศ ตาม พ.ร.บ. จัดระเบียบบริหารราชการ กห. พ.ศ.๒๕๕๑ มาตรา ๒๑ ซึ่งกำหนดว่า กองทัพอากาศมีหน้าที่เตรียมกำลังกองทัพอากาศ ป้องกันราชอาณาจักรและดำเนินการเกี่ยวกับการใช้กำลังกองทัพอากาศตามอำนาจหน้าที่ของกระทรวงกลาโหมมีผู้บัญชาการทหารอากาศ เป็นผู้บังคับบัญชารับผิดชอบสถานะแวดล้อมด้านความมั่นคง : พลวัตของสถานการณ์ด้านความมั่นคงทั้งภายในประเทศและจากต่างประเทศ การเปลี่ยนแปลงลักษณะของภัยคุกคามจากภัยคุกคามตามแบบ (Traditional Threat) เป็นภัยคุกคามไม่ตามแบบ (Non-Traditional Threat) มากขึ้น โดยภัยคุกคามตามแบบที่กองทัพอากาศประเมินไว้ ได้แก่ การปะทะขนาดย่อมตามแนวชายแดน หรือทะเลอาณาเขต ในภารกิจข่าวกรอง การลาดตระเวนการเฝ้าตรวจ (Intelligence Surveillance Reconnaissance: ISR) การสนับสนุนทางอากาศโดยใกล้ชิด (Close Air Support: CAS) และการลำเลียงทางอากาศยุทธวิธี (Air Lift) ซึ่งสถานการณ์ที่กองทัพได้ประเมินไว้นั้นได้เคยเกิดแล้วบ่อยครั้ง และยังมีโอกาสเกิดขึ้นต่อไป หรือสงครามจำกัดเขตขนาดย่อมที่เป็นฝ่ายใช้กำลังทางอากาศฝ่ายเดียว เป็นต้น ส่วนภัยคุกคามไม่ตามแบบ ได้แก่ การก่อการร้าย (Terrorist) ภัยพิบัติ (Disaster) สงครามไซเบอร์ (Cyber Warfare) โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สถานการณ์ในสามจังหวัดชายแดนใต้ เป็น

¹⁵ นางสาว มนวดี ตั้งตรงฤทัย และนางสาว วรรณิการ์ มหาสารกุล, เอกสารศึกษาเฉพาะกรณี เรื่อง ยุทธศาสตร์และการพัฒนาขีดความสามารถกำลังทางอากาศ, ๒๕๖๐

ต้น นอกจากนี้ สถานะแวดล้อมที่สำคัญเป็นอย่างมากสำหรับกองทัพอากาศ คือ การพัฒนาอย่างก้าวกระโดดของเทคโนโลยีที่ทันสมัยอย่างไรก็ตาม จากการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ด้านความมั่นคงและการเป็นประชาคมอาเซียน ซึ่งส่งผลต่อความเปลี่ยนแปลงในบริบทแวดล้อมทั้งในเชิงพื้นที่และเชิงนโยบาย ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ ได้มีการเตรียมความพร้อมทั้งทางด้านการปรับองค์กร การพัฒนาองค์ความรู้และการจัดกำลังพล เพื่อรับมือกับสถานะแวดล้อมที่มีความเปลี่ยนแปลงในอนาคต ทำให้กองทัพอากาศได้ดำเนินการทบทวนและปรับปรุงยุทธศาสตร์กองทัพอากาศให้ทันสมัยและสอดคล้องตามสถานะแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงรวมถึง สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ ยุทธศาสตร์การป้องกันประเทศยุทธศาสตร์ทหาร นโยบายที่เกี่ยวข้องอย่างครอบคลุมกำลังอากาศนับว่าเป็นกำลังที่สำคัญที่สนับสนุนและเอื้ออำนวยในการเอาชนะสงครามได้อย่างรวดเร็วและเด็ดขาด เนื่องจากมีความอ่อนตัวปฏิบัติการได้ไกล มีอำนาจการทำลายสูง และมีความแม่นยำ จึงจำเป็นต้องมีการพัฒนาเสริมสร้างกำลังรบที่มีสมรรถนะสูงให้ทันกับความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี สามารถเคลื่อนกำลังทางอากาศไปวางไว้ ณ สนามบินที่เหมาะสมได้อย่างรวดเร็ว โดยมีระบบป้องกันทางอากาศให้ครอบคลุมพื้นที่ในประเทศและนอกประเทศสำหรับภารกิจการป้องกันประเทศ ประสานงานบูรณาการด้านการข่าว กับหน่วยข่าวในพื้นที่กองบินต่าง ๆ ดำเนินการจัดหาเครื่องบินหรืออุปกรณ์สำหรับภารกิจการบินลาดตระเวนถ่ายภาพ/ลาดตระเวนทางอิเล็กทรอนิกส์เพิ่มเติม เพื่อให้การปฏิบัติการกิจการป้องกันประเทศและคุ้มครองผลประโยชน์ของชาติเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เหนือภัยคุกคามได้ทุกรูปแบบ ทั้งนี้ การพัฒนายุทธศาสตร์เพื่อเสริมสร้างขีดความสามารถให้ประสบความสำเร็จ กองทัพอากาศต้องดำเนินการภายใต้กรอบแนวคิดยุทธศาสตร์กองทัพอากาศฉบับเดิม (พ.ศ.๒๕๕๑-๒๕๖๒) ควบคู่กับฉบับใหม่(พ.ศ.๒๕๖๐-๒๕๗๕) เพื่อให้เกิดความต่อเนื่องในการพัฒนาและรองรับยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี (พ.ศ.๒๕๖๐-๒๕๗๕) (ฉบับร่าง) โดยยุทธศาสตร์กองทัพอากาศ ๒๐ ปี จะต้องดำรงวิสัยทัศน์การพัฒนาสู่ “กองทัพ อากาศชั้นนำในภูมิภาค One of the Best Air Forces in ASEAN)” ที่มุ่งเน้นการเสริมสร้างกำลังทางอากาศให้มีขีดความสามารถพัฒนาสู่การปฏิบัติการใช้เครือข่ายศูนย์กลางโดยตรง (RTAF NCO Function Strengthening) รวมถึงการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารให้ทันสมัยสามารถประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ (RTAF Organization and Management Modernization)^{๒๕} ตลอดจนเป็นกองทัพอากาศที่มีขีดความสามารถครบในทุกมิติอยู่ในระดับ ๑ ใน ๓ ของภูมิภาคอาเซียน

ด้วยเหตุนี้ กองทัพอากาศในฐานะเป็นกลไกหลักที่สำคัญของรัฐบาลได้ดำเนินการจัดทำยุทธศาสตร์กองทัพอากาศ ๒๐ ปี (พ.ศ.๒๕๖๐-๒๕๗๙) ใช้เป็นแนวทางการขับเคลื่อนซึ่งให้ความสำคัญกับการพัฒนากองทัพอากาศไปสู่ “กองทัพอากาศ ๔.๐” หรือ “RTAF ๔.๐: Above and Beyond” ที่มุ่งเน้นการนำเทคโนโลยี วิทยาศาสตร์ นวัตกรรม และความคิดสร้างสรรค์ต่อขบวนการศึกศึกษา และระบบการวิจัยพัฒนา เพื่อตอบสนองต่อภัยคุกคามทุกรูปแบบได้อย่างมีประสิทธิภาพ บนพื้นฐานของการพึ่งพาตนเองให้ได้มากที่สุด โดยวิวัฒนาการของกองทัพอากาศได้เริ่มต้นจาก RTAF ๑.๐ เป็นการเริ่มต้นกิจการการบินภายในประเทศเข้าสู่ RTAF ๒.๐ ที่เริ่มมีเครื่องบินไอพ่นสมรรถนะสูงประจำการกองทัพอากาศ ตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๕๑๐ เป็นต้นมา และ RTAF ๓.๐ ได้ดำเนินตามแนวทางยุทธศาสตร์กองทัพอากาศ พ.ศ.๒๕๕๑-๒๕๖๒ เพื่อนำพากองทัพอากาศไปสู่วิสัยทัศน์ “กองทัพอากาศชั้นนำในภูมิภาค (One of the Best Air Forces in ASEAN)” ปัจจุบัน กองทัพอากาศกำลังก้าวเข้าสู่ RTAF ๔.๐ มุ่งเน้นเสริมสร้างขีดความสามารถในการพัฒนาและขยายผลการปฏิบัติที่ใช้เครือข่ายเป็นศูนย์กลางโดยตรงที่ใช้ในการปฏิบัติการส่วนหน้า เพื่อกำหนดกลุ่มเป้าหมาย และจัดลำดับความสำคัญในการพัฒนาอย่างชัดเจน และกำหนดกรอบระยะเวลาในการดำเนินการที่คู่ขนานไปกับการพัฒนาสู่กองทัพอากาศดิจิทัล รวมถึงการเพิ่มขีดความสามารถด้านสงครามไซเบอร์และระบบอาวุธการพัฒนาและแสวงผลประโยชน์จากห้วงอากาศ ตลอดจนให้ความสำคัญการศึกษาของกำลังพลให้มีศักยภาพเท่าทันกับเทคโนโลยีที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

๒.๓.๑ บทบาท/ภารกิจของกำลังทางอากาศ

บทบัญญัติตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยกำหนดบทบาทให้กองทัพอากาศใช้ขีดความสามารถกำลังทางอากาศในการปฏิบัติการทางทหารในรูปแบบสงครามและที่ไม่ใช่สงคราม ให้ประเทศชาติเกิดความปลอดภัย ปราศจากการคุกคามทั้งภายในและภายนอกประเทศ โดยมีภารกิจในการเตรียมความพร้อมและใช้กำลังทางอากาศ เพื่อปฏิบัติการตามที่ได้รับมอบหมาย โดยมุ่งพัฒนากำลังทางอากาศ (Air Power Domain) ให้บรรลุวิสัยทัศน์อย่างเป็นรูปธรรม ตามที่ได้กำหนดทิศทางยุทธศาสตร์กองทัพอากาศ ๒๐ ปี (พ.ศ.๒๕๖๐ – ๒๕๗๙) ซึ่งเป็นการมุ่งเน้น “สานต่อ” การพัฒนาอย่างต่อเนื่อง “เสริม” เพิ่มขีดความสามารถกำลังทางอากาศให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น และ “สร้าง” ความเข้มแข็งในมิติไซเบอร์ (Cyber Domain) เพื่อตอบสนองต่อภัยคุกคามด้านไซเบอร์ที่ทวีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้นตลอดจนริเริ่มและวางรากฐานมิติอวกาศ (Space Domain) เพื่อเตรียมความพร้อมในการป้องกันภัยคุกคามที่มีแนวโน้มเกิดขึ้นในอนาคต ส่งผลให้กำลังทางอากาศมีหน้าที่รับผิดชอบที่ครอบคลุมแบ่งออกเป็น ๓ มิติ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

๑. มิติอากาศ (Air Domain)
๒. มิติไซเบอร์ (Cyber Domain)
๓. มิติอวกาศ (Space Domain)

๒.๓.๒ ทิศทางการพัฒนากำลังทางอากาศตามยุทธศาสตร์ กองทัพอากาศ ๒๐ ปี

กำลังทางอากาศมีลักษณะพิเศษ คือ รวดเร็ว อ่อนตัว แม่นยำ และมีพิสัยการปฏิบัติการระยะไกล ทำให้มีผลการแพ้ชนะได้ในระยะเวลาสั้นดั่งนั้น กองทัพอากาศ จึงต้องส่งเสริมการพัฒนาขีดความสามารถของกำลังทางอากาศ ทั้งการพัฒนาศักยภาพกำลังพลให้มีขีดความสามารถทางการรบ การใช้อาวุธยุทโธปกรณ์ การสนธิเทคโนโลยีทุกสาขา โดยเฉพาะระบบสารสนเทศ เพื่อพัฒนา การบริหารงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงแบ่งการพัฒนา กำลังทาง อากาศออกเป็น ๓ มิติ ตามกรอบภารกิจดังที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น ตามรายละเอียดต่อไปนี้

๒.๓.๒.๑ มิติอากาศ (Air Domain)¹⁶

- การบังคับบัญชาและควบคุม (Command and Control: C2) พัฒนาประสิทธิภาพระบบบัญชาการและควบคุม โดยประยุกต์ใช้ระบบสารสนเทศ ภูมิศาสตร์ในการบูรณาการ ข้อมูลฝ่ายเสนาธิการ และศูนย์ปฏิบัติการกองบิน และพัฒนาระบบการจัดการข้อมูลของระบบบัญชาการและควบคุม โดยสนธิข้อมูลจากระบบการตรวจจับทั้งระบบและ ข้อมูลสำคัญที่เกี่ยวข้อง เพื่อสนับสนุนการตัดสินใจของผู้บังคับบัญชา รวมถึงพัฒนาเจ้าหน้าที่ สายวิทยาการของกองทัพอากาศให้มีขีดความสามารถในการใช้งานซ่อมบำรุง ปรับปรุง ตลอดจน พัฒนาซอฟต์แวร์ของระบบบัญชาการและควบคุมอย่างมีประสิทธิภาพ

ระบบตรวจจับ (Sensor) พัฒนาขีดความสามารถ ระบบตรวจจับทั้งระบบ โดยให้ความสำคัญกับการดำรงความพร้อมของอุปกรณ์ลาดตระเวนทาง อากาศ เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลทุกประเภทที่ได้จากระบบตรวจจับ ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับงานด้านการ ข่าวกรองภูมิสารสนเทศ (Geospatial Intelligence: GEOINT) และต้องดำรงศักยภาพในการตรวจจับ ของระบบป้องกันทางอากาศ โดยกำหนดแผนการพัฒนาเรดาร์ทั้งระบบให้สามารถปฏิบัติงานได้ อย่างมีประสิทธิภาพ

ผู้ปฏิบัติ/ หน่วยปฏิบัติ (Shooter) สามารถนำ แนวความคิด การปฏิบัติการที่ใช้เครือข่ายเป็นศูนย์กลางมาประยุกต์ใช้ ตลอดจนประเมินผลและ ปรับปรุงรายละเอียดการปฏิบัติให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลสูงสุด ซึ่งหน่วย กำลังรบต้องทบทวน พัฒนายุทธวิธีการปรับปรุงการป้องกัน และรักษาความปลอดภัยฐานบินให้ มีความมั่นคงและทันสมัย สอดคล้องกับการปฏิบัติการที่ใช้เครือข่ายเป็นศูนย์กลาง โดยบูรณาการ

¹⁶ กองบิน ๗. (๒๕๖๐). สรุปผลการเดินทางเข้าพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูลสนับสนุนการวิจัย. หน้า ๗

กับทุกภาคส่วนอย่างเป็นระบบทั้งในส่วนของการปฏิบัติการกิจของกองทัพอากาศ การปฏิบัติการร่วมกับเหล่าทัพอื่นได้อย่างรอบด้าน เพื่อเตรียมพร้อมรับมือกับเหตุวิกฤตและเข้าช่วยเหลือประชาชนเมื่อเกิดภัยพิบัติได้อย่างรวดเร็วทันเหตุการณ์

ระบบเครือข่าย (Network) กำหนดแนวทางการพัฒนาเครือข่ายของกองทัพอากาศให้มีความแข็งแกร่งและความปลอดภัย ให้เป็นไปตามมาตรฐานสากลด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ

การสนับสนุนและการบริการ (Support and Service) เน้นการวิเคราะห์ความคุ้มค่าและความเหมาะสมของยุทธโศปกรณ์ ตลอดอายุการใช้งาน (Life Cycle Management: LCM) และต้องมีการจัดทำคู่มือการรับรองมาตรฐานยุทธโศปกรณ์และผลงานวิจัยให้มีความทันสมัย นอกจากนี้ การบริหารจัดการการระบบสารสนเทศด้านการส่งกำลังบำรุงและซ่อมบำรุงต้องปรับให้สามารถแสดงผลได้อย่างมีประสิทธิภาพ การบูรณาการข้อมูลต้องไม่ผิดพลาด เพื่อใช้ประกอบการตัดสินใจในการบัญชาการรบได้แม่นยำ รวมถึง กำหนดแนวทางปรับปรุงและพัฒนากระบวนการตรวจสอบมาตรฐานการบิน และฐานบินให้สอดคล้องกับขีดความสามารถตามภารกิจ และรูปแบบการส่งกำลังและซ่อมบำรุงของอากาศยาน หรือยุทธโศปกรณ์ที่จะเข้าประจำการประจำการสุดท้าย คือ การพัฒนาระบบคลังพัสดุต้องทันสมัย เข้าใจง่ายเป็นไปตามมาตรฐานสากล

บุคลากรและพฤติกรรมกรปฏิบัติงาน (Human & Behavior) พัฒนากำลังพลให้มีสมรรถนะและขีดความสามารถตรงตามความต้องการของกองทัพอากาศ และพัฒนากำลังพลให้มีจิตสำนึกและตระหนักรู้ด้านความปลอดภัยในการปฏิบัติงานทั้งด้านการบินและภาคพื้น เพื่อเสริมสร้างให้กองทัพอากาศเป็นองค์กรแห่งความปลอดภัย พร้อมทั้งกำหนด แนวทางการพัฒนาและปรับปรุงโครงสร้างทั้งในส่วนของกำลังทางอากาศไซเบอร์ และอวกาศ เพื่อรองรับการพัฒนาตามทิศทางยุทธศาสตร์ ๒๐ ปี ของกองทัพอากาศ โดยคำนึงถึงการนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาชดเชยกำลังพลที่ลดลง

๒.๓.๒.๒ มิติไซเบอร์ (Cyber Domain)

เป็นการเสริมสร้างขีดความสามารถให้มีความพร้อมในการรับมือกับภัยคุกคามด้านไซเบอร์ และสร้างจิตสำนึกด้านการรักษาความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ของกำลังพลกองทัพอากาศทุกระดับ พร้อมทั้งพัฒนาและเพิ่มจำนวนกำลังพลในการปฏิบัติการไซเบอร์ สงครามอิเล็กทรอนิกส์ และเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยเน้นการเพิ่มขีดความสามารถในการพัฒนาซอฟต์แวร์

๒.๓.๒.๓ มิติอวกาศ (Space Domain)

เป็นการมุ่งเน้นให้ศึกษาและกำหนดแนวความคิดในการปฏิบัติการความมั่นคงด้านอวกาศ (Space CONOPs) ตลอดจนพัฒนาขีดความสามารถในการปฏิบัติการที่เกี่ยวข้องกับห้วงอวกาศ โดยให้ความสำคัญกับการสังเกตการณ์อวกาศ และการตรวจการณ์จากห้วงอวกาศ ควบคู่ไปกับการสร้างและพัฒนากำลังพลที่มีความพร้อมสำหรับการปฏิบัติการที่เกี่ยวข้องกับห้วงอวกาศจะเห็นได้ว่า การเสริมสร้างขีดความสามารถที่จำเป็นของกองทัพอากาศได้มีแนวทางให้เป็นไปตามนโยบายที่ผู้บังคับบัญชาการทหารอากาศสูงสุดที่ได้ให้ไว้ใน ๓ มิติ ดังที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น ก็จะทำให้กองทัพอากาศเผชิญกับภัยคุกคามได้ทุกรูปแบบบนพื้นฐานของการพึ่งพาตนเอง และเนื่องด้วยกองทัพอากาศมีขอบเขตการพัฒนายุทธศาสตร์กองทัพอากาศ ๒๐ ปี อย่างชัดเจน ดังนั้น กองทัพอากาศได้ตระหนักถึงการพัฒนาขีดความสามารถให้ครอบคลุมกับภารกิจต่าง ๆ ตามที่ได้รับมอบอย่างเต็มกำลังความสามารถกล่าวได้โดยสรุป ดังนี้ (๑) การพัฒนาการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่มากยิ่งขึ้นเป็นในลักษณะของเครือข่ายที่สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น (๒) การเพิ่มความคล่องตัวและประสิทธิภาพในการปฏิบัติการ (๓) การพัฒนาการทำงานเชิงเครือข่ายความร่วมมือการดำเนินงานระหว่างหน่วยงานให้มากยิ่งขึ้น (๔) การสนับสนุนการพัฒนาอุตสาหกรรมการบินของประเทศ (๕) การพัฒนาระบบมาตรฐานด้านต่าง ๆ รวมทั้ง ด้านใบอนุญาต (Personal Licensing) ที่เป็นสากลของทหารอากาศ พร้อมทั้งพัฒนาขีดความสามารถด้านบุคลากร และด้านอาวุธยุทโธปกรณ์และเทคโนโลยี

๒.๓.๓ การพัฒนาขีดความสามารถกำลังทางอากาศที่ต้องการ

การพัฒนาและเสริมสร้างขีดความสามารถกำลังทางอากาศในด้านยุทธศาสตร์ ยุทธการ และยุทธวิธีให้รับมือกับภัยคุกคามที่เปลี่ยนแปลงจากภัยคุกคามตามแบบเป็นภัยคุกคามรูปแบบอื่น ๆ จึงมีความจำเป็นที่กองทัพอากาศต้องมีการใช้กำลังทางอากาศตามยุทธศาสตร์กองทัพอากาศ เพื่อรับมือกับภัยคุกคามได้ทุกรูปแบบ อันจะเป็นการตอบสนองต่อยุทธศาสตร์ชาติ นโยบายความมั่นคงแห่งชาติ ยุทธศาสตร์ป้องกันประเทศ และยุทธศาสตร์ทหารเพื่อดำรงไว้ซึ่งผลประโยชน์แห่งชาติและความมุ่งประสงค์แห่งชาติต่อไป

การพัฒนาขีดความสามารถด้านกำลังพล ปัจจัยแห่งความสำเร็จที่มีความสำคัญมากที่สุดในพัฒนาขีดความสามารถกองกำลังทางอากาศ คือ คุณภาพบุคลากร ดังนั้น จึงควรให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ในระยะยาว โดยมุ่งเน้นการพัฒนาขีดความสามารถบุคลากรในหน่วยผ่านหลักสูตรต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับเทคโนโลยีที่ใช้ในการปฏิบัติการอย่างต่อเนื่อง ด้วยเหตุนี้ กองทัพอากาศควรพัฒนาความสามารถด้านบุคลากร ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ควรพัฒนาขีดความสามารถด้านการบัญชาการและควบคุม (Command and Control: C2) โดยพัฒนากำลังพลที่เป็นผู้มีอำนาจตัดสินใจ (Decision Maker) ฝึกฝนให้สามารถใช้ความคิดเชิงอนาคต (Futuristic Thinking) ความคิดสร้างสรรค์ (Creative Thinking) และความคิดเชิงตรรกะ (Logical Thinking) จึงสามารถหยั่งรู้ในสถานการณ์ (Situation Awareness) ทำให้ใช้เวลาในวงรอบการตัดสินใจ (Observe-Orient-Decide-Act: OODA Loop) ที่รวดเร็ว มีทักษะในการติดต่อประสานนำไปสู่การสั่งการไปยังผู้ปฏิบัติ/หน่วยปฏิบัติ/หน่วยยิง (Shooter) ทำให้ควบคุมจังหวะการปฏิบัติการในสงครามต่าง ๆ ได้อย่างรวดเร็ว แม่นยำ อันจะก่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการป้องกันทางอากาศ

ควรเสริมสร้างขีดความสามารถผู้ปฏิบัติ/หน่วยปฏิบัติ (Shooter) โดยเปิดให้มีการฝึกอบรมกำลังพลในทุกระดับตั้งแต่ระดับผู้บริหารระดับผู้ปฏิบัติ และระดับผู้ดูแลระบบ ในการปฏิบัติการที่ใช้เครือข่ายเป็นศูนย์กลาง (Network Centric Operations: NCO) ที่มีระบบเชื่อมโยงข้อมูลยุทธวิธี รวมถึงการติดตั้งยุทธโศปกรณ์ที่ทันสมัยหลากหลาย และจัดทำแผนพัฒนาการฝึกหน่วยปฏิบัติ (Shooter) เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติการกิจจากระยะไกล (Stand-off) ได้อย่างแม่นยำ และรวดเร็ว พร้อมทั้งฝึกทักษะการใช้ภาษาต่างประเทศ โดยเฉพาะภาษาอังกฤษ เพื่อรองรับกับการถ่ายโอนจากเทคโนโลยีเก่าเป็นเทคโนโลยีที่มีความทันสมัยสูงขึ้น ตลอดจนประเมินผลและปรับปรุงรายละเอียดการปฏิบัติให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อมุ่งสู่การเป็นกองทัพอากาศแห่งการเรียนรู้ตามมาตรฐานสากล

ควรเสริมสร้างขีดความสามารถกำลังพลให้สามารถดำเนินการซ่อมบำรุง (Maintenance) โดยกำลังพลสามารถปฏิบัติงานด้านซ่อมบำรุงอากาศยาน และยุทธโศปกรณ์ต่าง ๆ ให้ได้มาซึ่งรับใบอนุญาต (license) ตามมาตรฐานสากลให้มากขึ้น เพื่อลดค่าใช้จ่ายในการส่งไปซ่อมบำรุง นอกจากนี้ ให้คำนึงถึงความคุ้มค่าของยุทธโศปกรณ์ทั้งรุ่นเก่า และรุ่นใหม่ให้สามารถใช้งานควบคู่ไปด้วยกันได้โดยไม่ขัดข้อง

ควรมีการพัฒนาทางด้านทรัพยากรบุคคลและการจัดองค์กร (Human and Organization) โดยกำลังพลสามารถใช้ความรู้ความชำนาญหลายด้าน (Multi-Tasked) ได้ในเวลาเดียวกัน ในการจัดการความรู้ (Knowledge Management: KM) ให้สามารถต่อยอดงานในด้านเทคโนโลยีเครือข่าย การสื่อสาร และระบบให้เชื่อมโยงทางยุทธวิธีได้ในอนาคต และควรจัดทำคำสั่ง คู่มือ และวิธีการปฏิบัติ ให้สอดคล้องกับเทคโนโลยีที่มี เพื่อเอื้อต่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกันได้อย่างครบถ้วนสมบูรณ์

ควรปรับปรุงพฤติกรรมการทำงานของบุคคลากร (Human & Behavior) เน้นทักษะการใช้คอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีบนพื้นฐานเครือข่ายฐานข้อมูลและความปลอดภัย (Computer and Technology Skill: General Network Database & Security) ตลอดจนมีพฤติกรรมการทำงานที่เหมาะสม ปลูกฝังค่านิยม และวัฒนธรรมองค์กรที่ดี เพื่อนำไปสู่การเป็นฐานบินปฏิบัติการที่ใช้เครือข่ายเป็นศูนย์กลางได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ควรเสริมสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานให้กับกำลังพล โดยส่งเสริมให้บุคคลากรที่ปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมีความก้าวหน้าในหน้าที่มากขึ้น เพื่อให้เกิดแรงบันดาลใจในการพัฒนาศักยภาพในการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง

ควรเพิ่มบุคคลากรที่มีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับการปฏิบัติงานด้านกิจการอวกาศ โดยสนับสนุนการปฏิบัติการกิจด้วยระบบดาวเทียมที่ทันสมัย สถานีภาคพื้นดินครอบคลุมพื้นที่ในประเทศ พื้นที่ทับซ้อนและพื้นที่อื่นที่จำเป็น ระบบกล้องโทรทรรศน์ต้องเฝ้าติดตามวัตถุอวกาศได้ทั่วถึง ตลอดจนเชื่อมต่อกับระบบบัญชาการและควบคุมทางอากาศได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อพิทักษ์รักษาผลประโยชน์ของชาติ พัฒนากิจการด้านอวกาศให้ยั่งยืน และยกระดับศักยภาพด้านอวกาศของประเทศไทยได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ เนื่องจากปัจจุบันยังมีความเสี่ยงที่ยังไม่สามารถระบุที่มาได้จำนวนหนึ่ง โดยศูนย์วิจัยและพัฒนาวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีการบินและอวกาศ เป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการศึกษาวิจัยในส่วนนี้

การพัฒนาขีดความสามารถด้านเทคโนโลยีและอวกาศ ยุทธโศปกรณ์ กองทัพอากาศถือกำเนิดและมีวิวัฒนาการควบคู่ไปกับเทคโนโลยีที่ติดมากับอวกาศ ยุทธโศปกรณ์ที่ใช้ในภารกิจ จึงเป็นจุดเริ่มต้นที่ต่างจากกองทัพอื่น ดังนั้น เทคโนโลยีกับกองทัพอากาศจึงเป็นสิ่งที่แยกกันไม่ออกปัจจัยด้านเทคโนโลยีนี้เองที่เป็นเครื่องกำหนดขีดความสามารถในการปฏิบัติการและเป็นพื้นฐานของยุทธวิธี ด้วยเหตุนี้ กองทัพอากาศควรเพิ่มขีดความสามารถด้านเทคโนโลยีและอวกาศยุทธโศปกรณ์ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ควรบริหารจัดการงบประมาณด้านเครือข่าย (Software) และอวกาศยุทธโศปกรณ์ (Hardware) อย่างสมดุล พิจารณาลำดับความสำคัญเร่งด่วนในการพัฒนาขีดความสามารถด้านเทคโนโลยีและอวกาศยุทธโศปกรณ์ โดยเทคโนโลยีให้ความสนใจเกี่ยวกับเครือข่ายระบบการเชื่อมโยงข้อมูล ที่เน้นความรวดเร็ว และให้ผลชัดเจน ในขณะที่อวกาศยุทธโศปกรณ์ ให้เน้นอวกาศที่สามารถทำภารกิจได้แบบอเนกประสงค์ (Multi-Role) มีการโจมตีทั้งบนพื้น บนทะเล และบนอากาศให้สอดคล้องกับงบประมาณที่คาดว่าจะได้รับ

ควรพัฒนาขีดความสามารถการใช้โปรแกรม (Software) กับอุปกรณ์ (Hardware) ให้เข้าถึงกับอาวุธยุทธโปกรณ์ และเครื่องมืออย่างเป็นระบบ โดยจัดทำรูปแบบการเชื่อมโยงข้อมูลทางยุทธวิธี (Tactical Data Link: TDL) ระหว่างส่วนบัญชาการและควบคุม (Air Command and Control System: ACCS) ซึ่งต้องสามารถเชื่อมโยงข้อมูลกันได้ระหว่างหน่วยตรวจจับสัญญาณ (Sensor) และหน่วยปฏิบัติ (Shooter) ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งถือเป็นการเชื่อมโยงระบบแบบ Near/Real Time Situation รวมถึง จัดทำแผนพัฒนาระบบตรวจจับโดยกำหนดให้มีการรักษาความปลอดภัยข้อมูล เพื่อให้ผู้บังคับบัญชาได้รับข้อมูลที่ถูกต้อง เพียงพอ ครบถ้วน และทันเวลา ซึ่งจะเพิ่มประสิทธิภาพในการตัดสินใจสู่การปฏิบัติ

ควรปรับปรุงขีดความสามารถของระบบตรวจจับ (Sensor) ของอากาศยาน โดยต้องตอบสนองต่อความต้องการข้อมูลในรูปแบบดิจิทัลที่มีความถูกต้อง ครบถ้วน และทันเวลา อีกทั้งสามารถบูรณาการข้อมูลทั้งหมดให้อยู่ในรูปแบบข้อมูลที่ชาญฉลาด (Smart Information) ทั้งนี้ ข้อมูลต้องสามารถรองรับการปฏิบัติการร่วมกับระบบตรวจจับของกองบัญชาการกองทัพไทย เหล่าทัพ และหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง ตอบสนองทั้งภารกิจ การปฏิบัติการรบ และการปฏิบัติการที่มีใช้การรบ ตามลำดับ ภายใต้มาตรฐานการรักษาความปลอดภัยของกองทัพอากาศ

ควรให้ความสำคัญกับการป้องกันการถูกโจมตีทางเครือข่าย ในมิติไซเบอร์ (Cyber Domain) โดยมีมาตรการรักษาความปลอดภัยและควมมีการพัฒนาอาวุธยุทธโปกรณ์ และเทคโนโลยีการปฏิบัติการที่ใช้เครือข่ายเป็นศูนย์กลาง (Network Centric Operations: NCO) เพื่อตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของภัยคุกคามอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ ในปัจจุบันอาวุธยุทธโปกรณ์ของกองกำลังทางอากาศอยู่ในระดับ minimal baseline เท่านั้น

ควรพัฒนาระบบสารสนเทศด้านการส่งกำลังบำรุงและระบบคลังพัสดุของกองทัพอากาศ โดยใช้เทคโนโลยีการปฏิบัติการเครือข่ายเป็นศูนย์กลาง (Network Centric Operations: NCO) สามารถนำเสนอข้อมูลสารสนเทศ เพื่อประกอบการตัดสินใจในการส่งกำลังบำรุงได้อย่างถูกต้อง รวดเร็ว และทันเวลา

ควรส่งเสริมอุตสาหกรรมป้องกันประเทศ (Defense Industry) ให้กับกองกำลังทางอากาศเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น เนื่องจากอุตสาหกรรมป้องกันประเทศสามารถช่วยลดระยะเวลาในการส่งกำลังและการซ่อมบำรุง และยังดำรงความมั่นคงทางอากาศรักษาผลประโยชน์ของประเทศได้ และควรเปิดโอกาสให้ภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมกับการพัฒนาอุตสาหกรรมป้องกันประเทศของไทย และอาจต้องดำเนินการในระดับนโยบาย เพื่อให้เห็นผลการ

ปฏิบัติที่ชัดเจนมากขึ้น อาทิ การสนับสนุนการผลิตอาวุธยุทโธปกรณ์ อากาศยานไร้คนขับ (Unmanned Aerial Vehicle: UAV) เป็นต้น ซึ่งปัจจุบันมีการจัดตั้ง บริษัท อุตสาหกรรม การบิน จำกัด (Thailand Aviation Industries: TAI) โดยมีขีดความสามารถในการซ่อมอากาศยาน เครื่องบิน และเฮลิคอปเตอร์ ได้หลายแบบทั้งในระดับกลางและระดับโรงงาน รวมถึงการจัดตั้ง TAI ยังสามารถรองรับการป้องกันการสูญเสียบุคคลากรที่มีความเชี่ยวชาญด้านการซ่อมบำรุงอากาศยาน ของกองทัพอากาศได้

ควรวางแผนเกี่ยวกับเทคโนโลยีที่สามารถต่อต้าน UAV (Anti-drone หรือ Counter-drone) เนื่องจากปัจจุบันมีการใช้งานอากาศยานไร้คนขับ (Unmanned Aerial Vehicle: UAV) แพร่หลายมากขึ้น จึงมีโอกาที่จะเกิดปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนได้

การพัฒนาขีดความสามารถด้านยุทธวิธี ในการปฏิบัติการของกองทัพอากาศให้สำเร้จนั้น นอกจากจะต้องการคุณภาพของกำลังพลและเทคโนโลยีที่กล่าวมาแล้ว ยังต้องการยุทธวิธีที่เหมาะสม ด้วยยุทโธปกรณ์ที่มีมูลค่ามหาศาล คือ อากาศยานโดยที่ผลสำเร็จหรือความล้มเหลวของภารกิจจะเป็นเครื่องชี้ผลของสงครามดังนั้น กองทัพอากาศควรดำเนินการพัฒนาขีดความสามารถด้านยุทธวิธี ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ควรเสริมสร้างขีดความสามารถด้านการยุทธให้ครบทุกมิติ โดยพัฒนาระบบบริหารจัดการเชิงยุทธศาสตร์ให้ครอบคลุมทั้ง ๓ มิติ ได้แก่ มิติอากาศ มิติไซเบอร์ มิติอวกาศ เพื่อขับเคลื่อนและสนับสนุนการปฏิบัติการตามมิติต่าง ๆ ได้อย่างทันท่วงที

การกำหนดโครงสร้างกำลังรบทางอากาศที่เหมาะสมโดยโครงสร้างกำลังรบจะต้องสื่อนัยถึงศักยภาพและขีดความสามารถกำลังทางอากาศที่สามารถรองรับภารกิจได้อย่างเหมาะสม

ควรเพิ่มขีดความสามารถของการปฏิบัติการต่อต้านการก่อการร้ายบนอากาศให้สามารถรับมือกับภัยคุกคามได้ทุกรูปแบบ โดยพิจารณากฎหมายคุ้มครองการทำงานของเจ้าหน้าที่ของกองทัพอากาศในการปรับแก้พระราชบัญญัติการเดินอากาศ พ.ศ. ๒๕๕๓ ในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ที่รักษาความปลอดภัยบนอากาศยาน (Air Marshal) ป้องกันการกระทำที่แทรกแซงอันมิชอบด้วยกฎหมาย (Acts of Unlawful Interference) เพื่อรองรับมาตรการต่อต้านการก่อการร้ายในอากาศยาน

ด้านการฝึกร่วม/ผสมกับมิตรประเทศ เพื่อพัฒนาขีดความสามารถการฝึกร่วมระหว่างเหล่าทัพ การฝึกร่วม/ผสมกับมิตรประเทศอย่างเป็นระบบ ขยายไปสู่การฝึกในระดับพหุภาคี และแสวงประโยชน์ในการนำเทคนิค ยุทธวิธีมาประยุกต์ใช้ในการปรับปรุงการฝึกร่วมทั้งสามารถพัฒนาหลักนิยมของกองทัพไทยให้ทันสมัย มุ่งไปสู่การเตรียมความ

พร้อมของกำลังพลให้สามารถปฏิบัติการร่วมกับนานาชาติ อีกทั้ง เป็นการเสริมสร้างขีดความสามารถในการปฏิบัติการรบทางทหารร่วมกันระหว่างเหล่าทัพ หรือกลุ่มประเทศอาเซียน และ/หรือมิตรประเทศ เช่น การฝึกพร้อม/ผสม COBRA GOLD การฝึกพร้อม/ผสม BALANCE TORCH/TEAK TORCH การฝึกผสม COPE TIGER การฝึกผสม AIRTHAMAL การฝึกผสม Thai Boomerang และการฝึกผสม FALCON STRIKE เป็นต้น เพื่อเพิ่มพูนประสบการณ์ความชำนาญ และพัฒนาขีดความสามารถและความพร้อมตามหลักนิยมกองทัพอากาศ และแผนป้องกันประเทศ ยังเป็นการส่งเสริมให้เกิดการกระชับความสัมพันธ์ระหว่างมิตรประเทศที่เข้าร่วมการฝึกอีกด้วย ซึ่ง กองทัพอากาศของไทยได้มีส่วนร่วมในการฝึกพร้อม/ผสมที่มีการฝึกเป็นประจำทุกปี

๓. สรุป

การศึกษาในบทที่ ๔ เพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ ๒ และ ๓ ดังกล่าวข้างต้น ถือได้ว่ายุทธศาสตร์ความมั่นคงทางทหาร เปรียบเสมือนเป็นศิลป์และศาสตร์ ในการประสานเรื่องของการเตรียมกำลัง การวางกำลัง และการใช้กำลังทหาร เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ด้านความมั่นคงของชาติ หรือเป็นการพัฒนาและการใช้เครื่องมือกำลังอำนาจของชาติเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ด้านความมั่นคงแห่งชาติ จากการตรวจสอบสถานะแวดล้อมความมั่นคงทั่วไปและการวิเคราะห์ห้บทบาทและการดำเนินการของกองทัพไทยที่เหมาะสมเพื่อรองรับต่อภัยคุกคามในอีก ๒๐ ปี ข้างหน้า ดังนั้นในส่วนที่ ๓ และ ๔ ข้างต้น จึงได้ใช้กรอบในการดำเนินการโดยวิเคราะห์ ตามแนวโน้มของโลกที่คาดว่าจะเกิดขึ้น และมีผลกระทบต่อการกำหนดยุทธศาสตร์ของกองทัพไทย ซึ่งเป็นทั้งปัจจัยจากภายนอกและปัจจัยภายใน โดยจะมีผลทำให้กองทัพไทยต้องปรับยุทธศาสตร์ให้สามารถดำเนินตอบสนองต่อสถานการณ์และภัยคุกคามต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเน้นถึงผลกระทบเฉพาะด้านความมั่นคงของชาติ โดยเฉพาะนวัตกรรมเทคโนโลยีที่จะถูกนำมาประยุกต์ใช้ในทางทหาร เพื่อสนาามรบในยุคอนาคตและตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของภัยคุกคามอย่างต่อเนื่อง ทันสมัย และทันท่วงที ซึ่งปฏิเสธไม่ได้ว่า ความก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในปัจจุบันได้พลิกโฉมโลกที่เราอาศัยอยู่อย่างสิ้นเชิง เพราะไม่ว่าจะเป็นทางด้านการสื่อสาร การเดินทางหรือการรักษาพยาบาลนั้นล้วนแต่สะดวกสบาย รวดเร็ว และที่สำคัญคือ “ทันสมัย” มากขึ้นนั่นเอง ไม่เว้นแม้กระทั่งในบริบทของ “การทหาร” ซึ่ง ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา เห็นได้ชัดว่า รูปแบบ ตลอดจนองค์ประกอบในการทำสงครามของประเทศหรือกลุ่มต่าง ๆ ทั่วโลกนั้น ได้เปลี่ยนแปลงไปมากหากเปรียบเทียบกับในอดีต โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนา “อาวุธ” และ เทคโนโลยีการทหารสมัยใหม่ ไปสู่แนวคิดการสร้าง “กองทัพแห่งอนาคต”

บทที่ ๕

สรุปและข้อเสนอแนะ

สรุป

การศึกษาวิจัยเรื่อง การปฏิบัติการทางทหารของกองทัพไทยเพื่อรองรับต่อภัยคุกคาม ในอนาคต ๒๐ ปี ข้างหน้า (พ.ศ.๒๕๖๒-๒๕๘๒) เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้กำหนด วัตถุประสงค์การวิจัยไว้ ๓ ข้อ ประกอบด้วย ๑.) ศึกษาบทบาทของกองทัพไทยในปัจจุบัน ๒.) ศึกษาปัญหาอุปสรรคในการดำเนินการของกองทัพไทยเพื่อรองรับต่อภัยคุกคามในปัจจุบัน และในอีก ๒๐ ปี ข้างหน้า และ ๓.) ศึกษาบทบาท/การดำเนินการของกองทัพไทยเพื่อรองรับต่อภัยคุกคามในอีก ๒๐ ปี ข้างหน้า ในการดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยใช้การรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ จากหลายแหล่งข้อมูลที่เกี่ยวข้อง และรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิจากการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ข้อมูลที่ได้มีความเที่ยงตรงและน่าเชื่อถือ ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลนั้น ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์เนื้อหาเป็นหลัก โดยเมื่อนำข้อมูลที่รวบรวมได้มาจัดระเบียบแล้วนำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ ประกอบกับแนวความคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องจนกระทั่งได้การปฏิบัติการทางทหารของกองทัพไทยเพื่อรองรับต่อภัยคุกคามใน อนาคต ๒๐ ปี ข้างหน้า (พ.ศ.๒๕๖๒-๒๕๘๒) ซึ่งในบทที่ ๕ จะนำเสนอ ๒ ประเด็น คือ สรุป ผลการวิจัย และข้อเสนอแนะเพิ่มเติม จากผลการวิจัย โดยมีรายการดังต่อไปนี้

ภายใต้บริบทของกระแสการเปลี่ยนแปลงสถานะแวดล้อมด้านความมั่นคงในยุคสมัย ปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว รวมทั้งรัฐบาลได้กำหนดแนวทางการปฏิรูปประเทศ ที่มุ่งเน้น การดำเนินการโดยมีเป้าหมายเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน ความมั่นคงปลอดภัยและความสงบ สุขภายในประเทศ ซึ่งต้องอาศัยพลังอำนาจของชาติในด้านต่าง ๆ ประกอบกับหลักการสำคัญใน ด้านการป้องกันประเทศและรักษาความมั่นคงของชาติ รวมทั้งการเรียนรู้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลง ของสถานการณ์ในปัจจุบันและระยะยาวในอนาคตการตรวจสอบสถานะแวดล้อมความมั่นคงของ โลก ภูมิภาค และประเทศจึงเป็นสิ่งจำเป็นสำคัญต่อการบริหารงานด้านความมั่นคง เพื่อดำเนินการ โดยใช้กรอบการวิเคราะห์วางแผนด้วยภาพอนาคต ตามแนวโน้มของโลกที่คาดว่าจะเกิดขึ้น ดังนั้น หน่วยงานความมั่นคงอย่างกองทัพจึงให้ความสำคัญต่อปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ได้มาซึ่ง วิธีการที่ดีที่สุดในการใช้พลังอำนาจของชาติที่มีอยู่ให้บรรลุวัตถุประสงค์ของชาติได้อย่างมี ประสิทธิภาพสูงสุด รวมทั้งต้องมีการตรวจสอบผลกระทบต่อการดำเนินกิจกรรมของกองทัพไทย โดยตรง โดยเฉพาะผลกระทบต่อการจัดทำร่างยุทธศาสตร์ทหาร กองทัพไทย พ.ศ.๒๕๖๐ – ๒๕๖๕

ขึ้น ซึ่งประกอบด้วยปัจจัยจากภายนอกและปัจจัยภายในโดยจะมีผลทำให้กองทัพไทยสามารถปรับกิจกรรมให้สอดคล้องกับสถานการณ์และภัยคุกคามต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเน้นถึงผลกระทบเฉพาะด้านความมั่นคงของชาติที่เกิดขึ้นตั้งแต่ระดับโลก ภูมิภาค และในประเทศไทย

ข้อเสนอแนะ

ภาพรวมจากการพิจารณาภาวะแวดล้อมด้านความมั่นคงในมิติต่าง ๆ จะพบว่าสถานการณ์แวดล้อมล้วนมีการเปลี่ยนแปลงที่เป็นไปอย่างรวดเร็วและความผันผวนของโลกมีมากขึ้นทั้ง ๓ ระดับ คือ ระดับโลก ระดับภูมิภาค และระดับภายในประเทศ ไม่ว่าจะเป็นแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงไปสู่หลายขั้วอำนาจของมหาอำนาจโลก ด้านภัยพิบัติทางธรรมชาติที่เกิดขึ้นบ่อยครั้งและทวีความรุนแรงมากขึ้น นอกจากนี้ยังมีปัญหาอื่น ๆ อีก อาทิ ปัญหายาเสพติด ปัญหาความขัดแย้งทางการเมือง จากสถานการณ์ทั้งภายในและภายนอกประเทศที่กำลังเกิดขึ้นในช่วงการเปลี่ยนผ่านรัฐบาล ประกอบกับขีดความสามารถและการพัฒนากำลังทางบก ซึ่งประเด็นต่าง ๆ เหล่านี้จะนำไปใช้พิจารณาการกำหนดยุทธศาสตร์กองกำลังต่าง ๆ ทั้งทางบก เรือ และอากาศในระยะ ๒๐ ปี ตลอดจนการจัดกำลังของเหล่าทัพในระยะยาว อย่างไรก็ตาม ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมในส่วนที่กำลังทางบก เรือ และอากาศจะต้องปรับตัวให้สามารถรับมือกับภัยคุกคามต่าง ๆ พบว่ามีประเด็นดังต่อไปนี้

จากสภาพแวดล้อมที่ภัยคุกคามรูปแบบอื่น ๆ มีแนวโน้มจะทวีความรุนแรงมากขึ้น ทำให้กองทัพต้องมีการกิจร่วมกับหน่วยงานพลเรือน ทั้งภาครัฐ เอกชน องค์กรระหว่างประเทศมากขึ้น กองทัพจะต้องบูรณาการการทำงานร่วมกับหน่วยงานเหล่านั้นอย่างประสานสอดคล้อง ทั้งในด้านการทำความเข้าใจวัฒนธรรมองค์กร กระบวนการทำงาน เทคนิคการปฏิบัติให้เกิดการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการปฏิบัติการ ทั้งเพื่อการสนับสนุนการแก้ไขปัญหาความมั่นคงรูปแบบอื่น ๆ

จากสภาพแวดล้อมของโลกที่เป็นพลวัตมีการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง การปรับปรุงโครงสร้างมีความจำเป็นอย่างยิ่งเพื่อให้กองทัพดำรงขีดความสามารถในการรับภารกิจที่มีความหลากหลายมากขึ้นจากหน่วยที่มีอยู่ ทั้งการปรับโครงสร้างกำลังพล หน่วย อุปกรณ์ให้สอดคล้องกับภารกิจอย่างเหมาะสม

การปฏิบัติของกองทัพในอนาคตจะต้องอาศัยนวัตกรรมที่จะขับเคลื่อนกองทัพ เพื่อรองรับภารกิจที่มีภัยคุกคามที่หลากหลายและสอดคล้องกับสถานการณ์สภาพแวดล้อมในอนาคตได้อย่างเหมาะสมกับรูปแบบของกองทัพ

จากสภาพปัญหาภัยคุกคามที่เปลี่ยนแปลงไป กำลังอเนกประสงค์จะต้องมีความหลากหลาย พร้อมเผชิญภัยคุกคามทุกรูปแบบทั้งเชิงรับและเชิงรุก

การใช้ประโยชน์จากการวิเคราะห์สภาวะแวดล้อมเพื่อการประเมินตำแหน่งทางยุทธศาสตร์ของกองทัพไทยและการกำหนดยุทธศาสตร์ที่เหมาะสมตลอดจนพัฒนาศักยภาพและขีดความสามารถของกองทัพ เพื่อนำไปใช้รับมือกับภัยคุกคามได้ทุกรูปแบบ

ควรมีการต่อยอดศึกษาวิจัยเกี่ยวกับนวัตกรรมเทคโนโลยีที่จะถูกนำมาประยุกต์ใช้ในทางทหารสมัยใหม่ เพื่อนำไปสู่แนวความคิดการสร้าง “กองทัพแห่งอนาคต” ต่อไป

อย่างไรก็ตาม ภายใต้อาณัติการเปลี่ยนแปลง ทั้งภายนอกและภายในประเทศทั้งในอดีตและในปัจจุบัน ล้วนส่งผลกระทบต่อทิศทางการพัฒนาประเทศไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งหน่วยงานด้านความมั่นคง จึงจำเป็นต้องมีการตรวจสอบสภาวะแวดล้อมด้านความมั่นคงที่คาดว่าจะส่งผลกระทบต่อทั้งเชิงบวกและเชิงลบ เพื่อเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันในมิติต่าง ๆ เพื่อให้การพัฒนาประเทศสู่ความสมดุลและยั่งยืน โดยนำทุนของประเทศที่มีศักยภาพมาใช้ประโยชน์อย่างบูรณาการและเกื้อกูลกัน พร้อมทั้งเสริมให้แข็งแกร่งนำไปสู่การกำหนดยุทธศาสตร์ทหาร ที่ต้องใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ที่สำคัญในการขับเคลื่อนให้เกิดผลสัมฤทธิ์เป็นไปตามทิศทางที่กำหนดไว้ โดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้คุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อไป

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

หนังสือ

วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร. “คู่มือใช้เป็นแนวทางในการศึกษาตามหลักสูตรของวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร หลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร (วปอ.) และหลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักรภาครัฐร่วมเอกชน (ปรอ.)”. ๒๕๕๔. หน้า ๑๓

สถาบันเทคโนโลยีป้องกันประเทศ. “บทบาททางทหารและผลประโยชน์ของสาธารณรัฐประชาชนจีนในทะเลจีนใต้”. ๒๕๕๕. หน้า ๒.

หัตถยา ไทยานนท์, “เรื่อง คู่มือการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ”. เอกสารทบทวนยุทธศาสตร์ (Strategic Review) ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์, สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ, สถาบัน. กันยายน ๒๕๕๕. หน้า ๑๑ - ๑๓

วารสารและหนังสือพิมพ์

สามารถ จำปรัตน์, พลเรือเอก. “สร้างคน”, นาวิกศาสตร์. ปีที่ ๕๕ เล่มที่ ๘, สิงหาคม ๒๕๕๕. หน้า ๑๔.

วิทยานิพนธ์ รายงานการวิจัย เอกสารวิจัย

กองบิน ๗, กองบิน. “สรุปผลการเดินทางเข้าพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูลสนับสนุนการวิจัย”.

เอกสารประกอบการทำวิจัย. ๒๕๖๐. หน้า ๗.

ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์, สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ. “สรุปผลการเดินทางเข้าพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูลสนับสนุนการวิจัย ระหว่างวันที่ ๕ – ๕ มิ.ย.๖๐ จ.นครศรีธรรมราช จ.สงขลา และ จ.สุราษฎร์ธานี”. เอกสารอัดสำเนา. ๒๕๖๐

ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์, สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ. “สรุปผลการเดินทางเข้าพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูลสนับสนุนการวิจัย ระหว่างวันที่ ๒๗ ก.พ. - ๒ มี.ค.๖๐ ณ จ.นครราชสีมา จ.สุรินทร์ จ.อุตรธานี และ จ.หนองคาย”. เอกสารอัดสำเนา. ๒๕๖๐.

สัมภาษณ์

ชูศักดิ์ เมฆสุวรรณ, พลเอก, กรรมการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติและสมาชิกสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ. สัมภาษณ์. ๒๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐

เอกสารไม่ตีพิมพ์

นันทิยา ทองคณารักษ์, เรือโทหญิง. “ยุทธศาสตร์และการพัฒนาขีดความสามารถกำลังทางเรือ”. เอกสารศึกษาเฉพาะกรณี. ๒๕๖๐

มนวดี ตั้งตรงเหตุทัย, วรรณิการ์ มหาสารกุล. “เรื่อง ยุทธศาสตร์และการพัฒนาขีดความสามารถกำลังทางอากาศ”. เอกสารศึกษาเฉพาะกรณี. ๒๕๖๐

ฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์

จิระเดช มิถินทแพทย์ (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก :

http://www.crma.ac.th/msdept/e_bookmsd2012/strategyms4010/pdf/lesson_5.pdf.

๒๕๖๑

“ร่างพระราชบัญญัติยุทธศาสตร์ชาติพ.ศ.” (ฉบับที่จัดทำโดยสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ)
(ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก :

http://www.crma.ac.th/msdept/e_bookmsd2012/strategyms4010/pdf/lesson_4.pdf.

๒๕๖๑

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ-ยศ-นามสกุล พล.ต. เจนสิทธิ์ คนศิลป์

วัน เดือน ปีเกิด ๒๐ ตุลาคม ๒๕๐๖

การศึกษา ม.ศ.๓ รร.สาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
วท.บ. วิศวะโยธา รร.จปร.

ประวัติการทำงาน

๒๕๓๐ นาย.ร้อย.ปืนใหญ่ ป.พัน.๑๑๒ ป.๑๑ พล.ป.

๒๕๓๑ รอง ผบ.ร้อย.ปืนใหญ่ ป.พัน.๑๑๒ ป.๑๑ พล.ป.

๒๕๓๕ ประจำ ยศ.ทบ.

๒๕๓๖ ผบ.ร้อย.ปืนใหญ่ ป.พัน.๑๒๑ ป.๑๒ พล.ป.

๒๕๓๗ ผอ.๓ ป.พัน.๑๒๑ ป.๑๒ พล.ป.

๒๕๓๘ ประจำ รร.สธ.ทบ.สพส.

๒๕๔๐ อจ.รร.สธ.ทบ.

๒๕๔๓ หน.แผนของชาติ กพร.สนผ.ยก.ทหาร

๒๕๔๔ ผช.ผอ.กพร.สนผ.ยก.ทหาร

๒๕๔๖ ผช.ผอ.กพร.สนผ.ยก.ทหาร

๒๕๔๘ รอง ผอ.กพร.สนผ.ยก.ทหาร

๒๕๕๐ รอง ผอ.ยก.สปก.ยก.ทหาร

๒๕๕๑ รอง ผอ.กมส.สปก.ยก.ทหาร

นปก.ประจำ ยก.ทหาร

๒๕๕๓ ผอ. กกจ.สนผ.ยก.ทหาร

๒๕๕๔ รอง ผอ.ศสภ.ยก.ทหาร

๒๕๕๕ รอง ผอ.สปก.ยก.ทหาร

การศึกษาหลักสูตรทางทหาร

๒๕๓๐ หลักสูตรชั้นนายร้อยเหล่า ป. รุ่น ๓๒

๒๕๓๕ หลักสูตรชั้นนายพันเหล่าปืนใหญ่สนาม
รุ่น ๔-๕๒ ทบ.สทรรู้ฯ

๒๕๔๐ สธ.ทบ. รุ่น ๑๕

๒๕๕๒ หลักสูตร วสท. รุ่น ๕๑

๒๕๖๐ หลักสูตร วปอ. รุ่น ๖๐

ราชการพิเศษ ๒๕๓๐ ราชการสนามชายแดน บ.ร่มเกล้า อ.ชาติตระการ จ.พิษณุโลก

๒๕๕๖ ตุลาการศาลทหารกรุงเทพ

ตำแหน่งปัจจุบัน ผอ.สปก.ยก.ทหาร

บทคัดย่อ

ภายใต้บริบทของกระแสการเปลี่ยนแปลงสถานะแวดล้อมด้านความมั่นคงในยุคสมัยปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว รวมทั้งรัฐบาลได้กำหนดแนวทางการปฏิรูปประเทศ ที่มุ่งเน้นการดำเนินการ โดยมีเป้าหมายเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน ความมั่นคงปลอดภัยและความสงบสุขภายในประเทศ ซึ่งต้องอาศัยพลังอำนาจของชาติในด้านต่างๆ ประกอบกับหลักการสำคัญในด้านการป้องกันประเทศและรักษาความมั่นคงของชาติ รวมทั้งการเรียนรู้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ในปัจจุบันและระยะยาวในอนาคต

การตรวจสอบสถานะแวดล้อมความมั่นคงของโลก ภูมิภาค และประเทศ จึงเป็นสิ่งจำเป็นสำคัญต่อการบริหารงานด้านความมั่นคง เพื่อดำเนินการโดยใช้กรอบการวิเคราะห์วางแผนด้วยภาพอนาคตตามแนวโน้มของโลกที่คาดว่าจะเกิดขึ้น ดังนั้นหน่วยงานความมั่นคงอย่างกองทัพจึงให้ความสำคัญต่อปัจจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ได้มาซึ่งวิธีการที่ดีที่สุดในการใช้พลังอำนาจของชาติที่มีอยู่ให้บรรลุวัตถุประสงค์ของชาติได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด รวมทั้งต้องมีการตรวจสอบผลกระทบต่อการดำเนินกิจกรรมของกองทัพไทยโดยตรง ปัญหาที่เห็นเด่นชัด เช่น การสู้รบตามแนวชายแดน และความขัดแย้งเรื่องเส้นเขตแดนซึ่งมักจะกระทบต่อความมั่นคงและโอกาสในการพัฒนาพื้นที่จังหวัดชายแดนเป็นหลัก ขณะที่ปัญหาที่เกิดขึ้นจากภัยคุกคามไม่ตามแบบมักจะเป็นเรื่องความมั่นคงของมนุษย์ ปัญหาผู้หลบหนีเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย ปัญหาแรงงานต่างชาติดังกล่าว ซึ่งส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจและความมั่นคงของชาติและทิศทางการพัฒนาประเทศในระยะยาว ทั้งนี้ จากปัญหาความมั่นคงที่เปลี่ยนแปลงไปในปัจจุบัน ทั้งทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม การทหาร สภาพแวดล้อม พลังงานและเทคโนโลยี สิ่งต่างๆ เหล่านี้ รวมทั้งผลกระทบจากภายในและภายนอกประเทศ ทำให้ประเทศต้องเผชิญกับความท้าทายและมีความเสี่ยงด้านความมั่นคงมากขึ้น โดยเฉพาะงานทางด้านความมั่นคงจึงมีความจำเป็นอย่างมากที่กำลังทางบกจะต้องมีการพัฒนาขีดความสามารถเพื่อรองรับต่อภัยคุกคามในรูปแบบต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

จากการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมด้านความมั่นคงและภารกิจของกองทัพดังที่กล่าวมาข้างต้นนั้น ผู้วิจัยได้ตระหนักถึงความสำคัญดังกล่าว จึงได้จัดทำเอกสารวิจัย เรื่อง “การเปลี่ยนแปลงบทบาท/การดำเนินการของกองทัพไทย เพื่อรองรับต่อภัยคุกคามในอีก ๒๐ ปีข้างหน้า” ขึ้น เพื่อพัฒนาขีดความสามารถของกองทัพในการตอบสนองต่อสภาพแวดล้อมด้านความมั่นคงและภัยคุกคามต่างๆ ได้อย่างเหมาะสมต่อไป